

II

MIN FAR VAR FYRMESTER.

MIN FAR VAR FYRMESTER

Erindringer fra Hesselø, nedfældet 38 år efter at vi forlod øen. Erindringer om min familie vores venner og de andre to fyrfamilier samt gårdens folk. Om hvordan vi levede de sidste år ~~UNDER~~ krigen, og om den hjælpsomhed man vederlagsfrit ydede hinanden uden smålige hensyn til balancen. En tid hvor man kom hinanden ved uden at tale derom.

Det er mit ønske at tingene er omtalt på en sådan måde at de berørte personer kan trække på smilebåndet og ej tage det fortrydeligt op.

AF: TH. LANGE

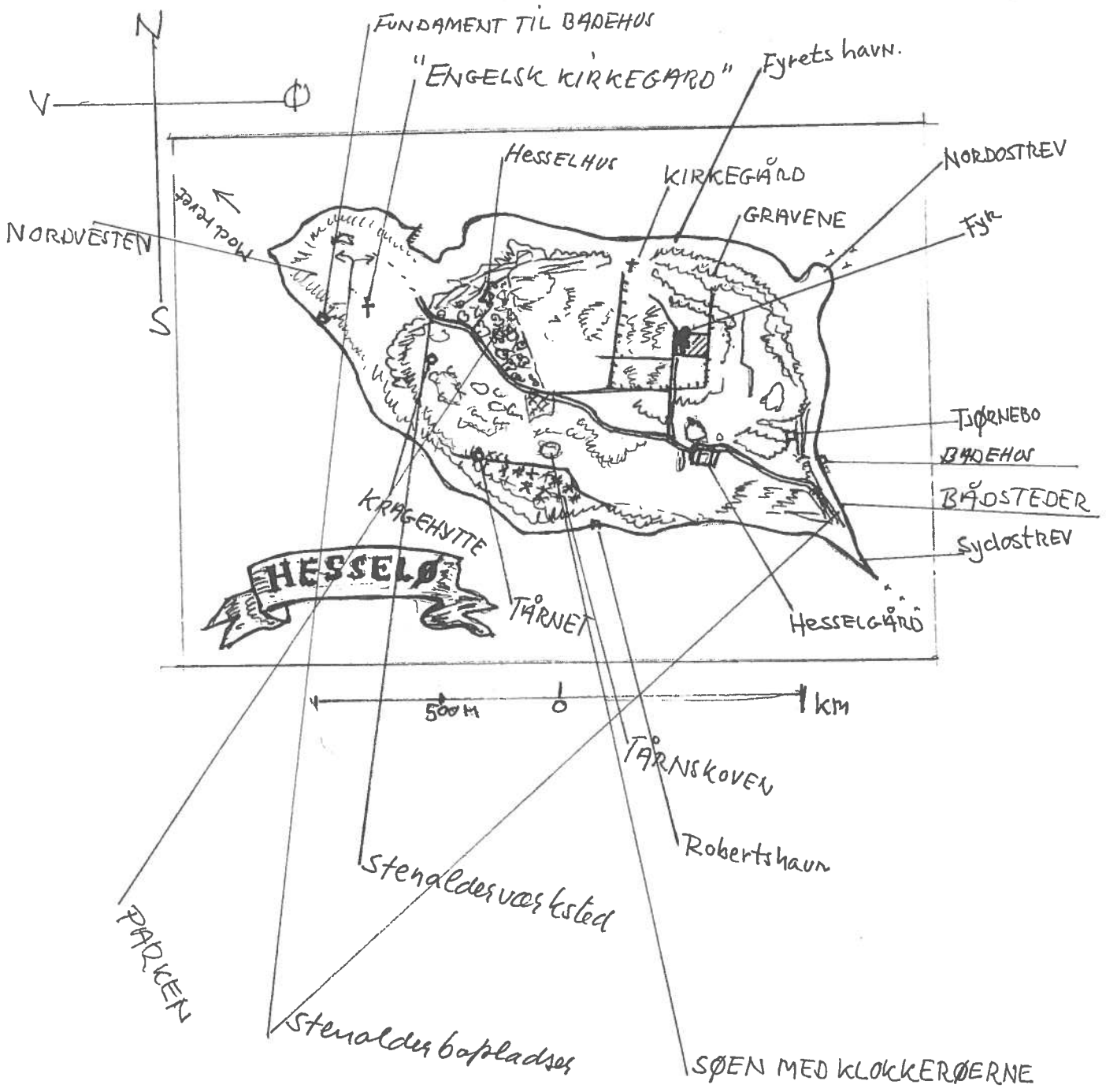

Udsigt fra Hesselhus' karnap over „Nordvesten“ og revet, hvor sælerne holder til. I dag brydes naturens linier på Nordvesten dog en smule af store hvide dunke – de angiver landingsområde for helikoptere. (Mogens Schou Jørgensen fot.).

Hesselø fyr. (Foto: Gunnar Rasmussen 1932).

H E S S E L Ø.

=====

I dag den 27/9-1980 fløj jeg over Hesselø. Jeg havde fået en skolelærer fra Undløse til at flyve for mig, og vi startede fra Ringsted i en lille enmotors maskine, en Piper med plads til 3 foruden piloten.

Lige fra Rørvig kunne vi se øen, og efter 8 minutters flyvning var vi over den. Atter så jeg denne dejlige ø, som jeg igen og igen har oplevet i drømme. Utallige er de gange jeg i søvne har entret øen og hånd i hånd med min far er gået rundt om den over markerne og igennem parken. Man burde skruer tiden tilbage og igen lege ved vandet og godt sulten se mor komme ned af skråningen ved "Tjørnebo" med en kurv med franskbrøds-madder og saftevand.

Her fra luften på denne klare dag kunne man se det hele: Sydøstrevet, gårdens bygninger, vejen op til fyret, Borgen, Kra-gehytten, portalerne til parken og hele Nordvesten. Vi fløj ud over Nordvestrevet, hvor der i gamle dage lå et vrage af skon-erten "Aase Henny". I dag var der masser af sæler, der lå og baskede. Vi fløj tilbage langs nordsiden over fyrets havn, og jeg mindedes at man ved indsejling i denne, skulle have flag-stangen ved fyrboligen og det vestre vindue sammesteds over øt for at gå fri af de store sten.

Jeg så, hvor det gamle smukke badehus havde ligget, og stedet hvor de tyske sømænd var begravet samt stedet i krattet neden for "Tjørnebo", hvor andre sømænd var blevet begravet for man-ge, mange år siden. Og jeg genså de mange "gryder" fra stenal-dertiden i den østlige ende af øen. Vi fløj atter hen over går-den, hvor vi legede så godt, jeg så dammen, Roberts havn, hvor denne minesprængte fiskerbåd gik på grund, og hvorfra vi drev til havs på en flåde af tønder. Så forsvandt øen i det fjerne, men det var nu også ved at være ligemeget, for mine øjne så ikke mere. Det hele var ligesom for overvældende, der var noget med mine øjne, men måske var det bare trækken fra vinduet. Hel-digvis havde jeg fred og ro til at sidde og tænke over det, jeg lige havde set - fred og ro til at komme lidt til hægterne. Mi-ne tanker strejfede de mennesker, der var på øen dengang under krigen? Hvad blev der af Iversens børn fra gården: Kaj, Putte, Svend-Erik og lille Jens? Hvad blev der af karlen på gården, Niels Juel hed han, og hvor blev Tobiassens af med Jan og Jette og Andersens Iver? Ja, hvor blev hele tiden af?

Det hele begyndte på Christiansø, hvor jeg gik og legede på ga-den, da nogle mennesker kom og sagde: "Nå, I skal nok rejse". Jeg vidste ikke, at far havde søgt fyrmesterstillingen på Hes-selø, og at han havde fået den. Jeg løb hjem og fik bekræftet, at vi skulle flytte. Det lød spændende, og vi glædede os. Vi

læste noget om kronhjorte og kænguruer på Hesselø og kunne næppe vente, til vi skulle rejse.

Mine forældre fik travlt med at pakke. De havde mange venner på Christiansø der hjalp, og ind imellem holdt man afskedsfest på indpakkede stole.

Vi skulle sejle med fyrinspektionsskibet "Argus", det samme som far havde sejlet med som telegrafist. Alt var stuvet ombord, vi havde sagt farvel utallige gange, men afrejsen trak ud, da far blev hentet til samtale med tyskerne, idet han havde været lidt uheldig de sidste år med at lufte sine negative meninger om nazisterne og tyskvenlige danskere. Fyrmester Jacobsen som var en stor diplomat, optrådte som mellemmand og fik tingene jævnet ud, og endelig kunne "Argus" kaste fortøjningerne, broerne mellem øerne svingede tilside, og "Argus" gav nogle gevaldige tut fra skorstenen. Vi havde lods Berthelsen ombord, han kom løbende og gav os hånden, inden han kravlede ned i den lille båd, der skulle fragte ham ind til øen igen.

Her begyndte en helt ny etape af mit liv. Vi havde lov til at løbe over hele skibet. Vi var i maskinen, på broen, i kabysen, og alle var så flinke. For at slå tiden lidt ihjel havde jeg hængt noget fiskergrej ud agter, hvilket nu ikke faldt i helt god jord. Om natten ankrede vi op i Øresund p.g.a. minefaren. Det var ejendommeligt at se den mørklagte sjællandske kyst til den ene side og lysskåret fra det neutrale Sverige til den anden.

I Køge bugt var vi inde for at efterse en slukket lystønde. Vi sejlede forbi København og hørte i radioavisen, at fyrmester Lange nu var i færd med at sejle fra Christiansø til Hesselø. Man havde ikke så mange nyheder dengang der måtte komme ud, derfor dette fyldstof. Under rejsen var der i øvrigt en "smart" fyr, der havde ombyttet vores fine krystalglas i en flyttekasse med mælkeflasker. Vi så dem aldrig mere.

Da Hesselø blev meldt i sigte, styrtede vi op på broen, selv om vi var godt syge af søerne. Det rystede i skibet, da ankerkæden løb ud, en motorbåd og en stor redningsbåd blev sat i vandet under knirken af tovværk og kommandoråb.

Op af dækslugerne der var åbnet nogle timer forinden, begyndte man nu at hejse alt vort gods. Det gamle mahogniklaver fik et stort tryk. Når båden var fyldt med møbler og kasser, trak motorbåden af med den lastede båd. Den næste båd kom vi med. Vi hagede os fast i lodslejderen - bange for at miste fodfæstet - men stærke hænder havde selvfølgelig fat i os. Vi var kun 2 børn og jeg holdt mig op af min 5 år ældre søster for ligesom at jævne ud på den skræk jeg følte. Endnu mindes jeg den skræbende lyd, da båden tog bunden. Vi blev båret ind af søfolkene, og vi så nu på de mennesker, vi skulle leve sammen med de næste år. Det var jo midt under krigen (dec. 1943), så alle var i, hvad man i dag ville betragte som kassabelt tøj. Vi gav de forskellige hånden, og jeg var henne at se hestene, der skulle trække møblerne hjem. Læsset var nok lidt for tungt, for de havde ondt ved at komme igang. De sprang skiftevis frem og tilbage, men endelig tog de fat samtidigt, og de store trækjul skar sig knagende og jamrende frem gennem rallen, imedens mændene råbte og skubbede samtidig. Vi gik op mod fyret og den bolig, hvor vi skulle tilbringe lang tid fremover. Det, der mødte os var et trist syn. Fyr og boliger var på tyskernes forlangende blevet kalket

Det ordnede sig

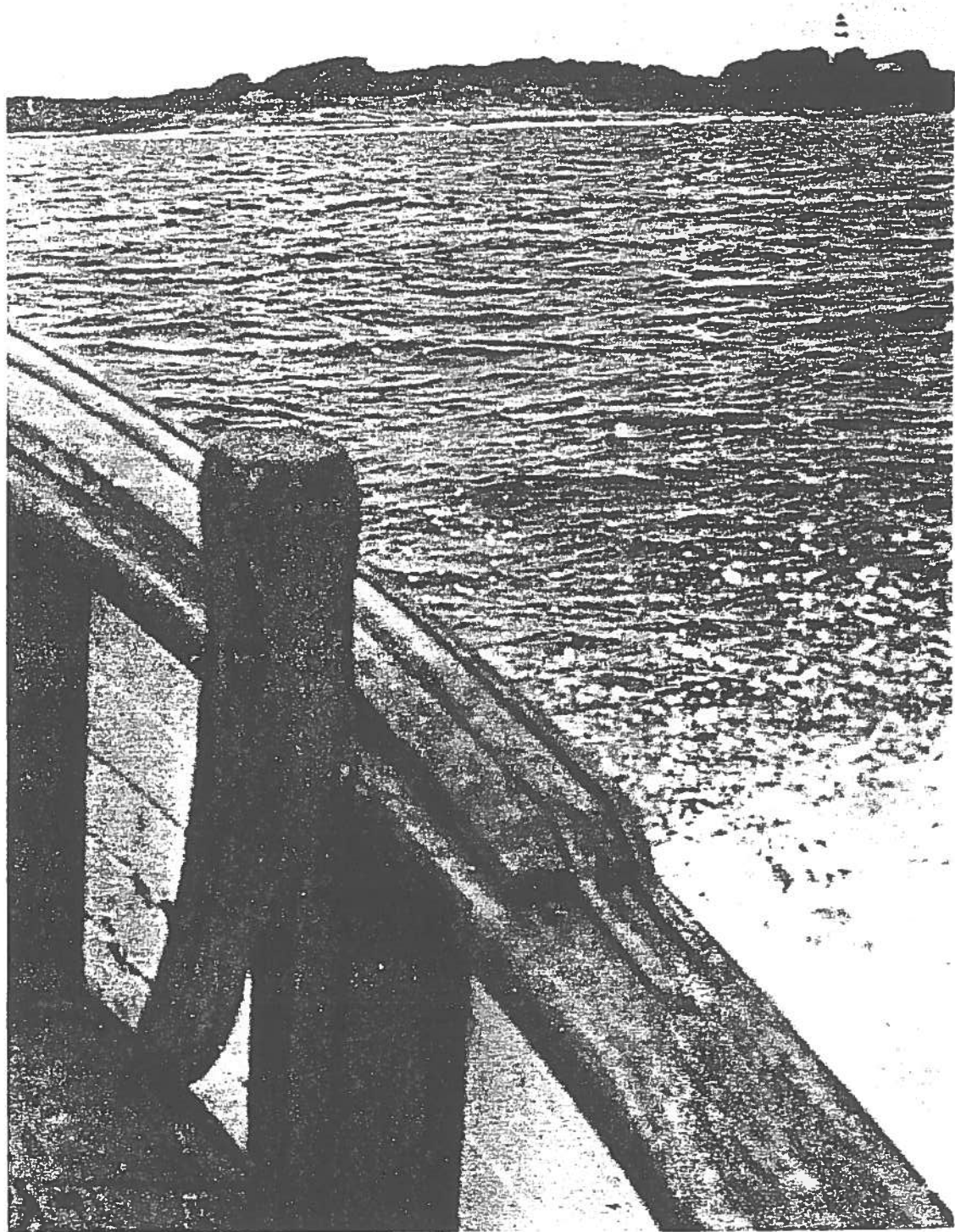

En ny Fyrmester paa Hesselø maatte
forleden vade i Land med sine Møbler.

9-12-43

Social-Demokratien

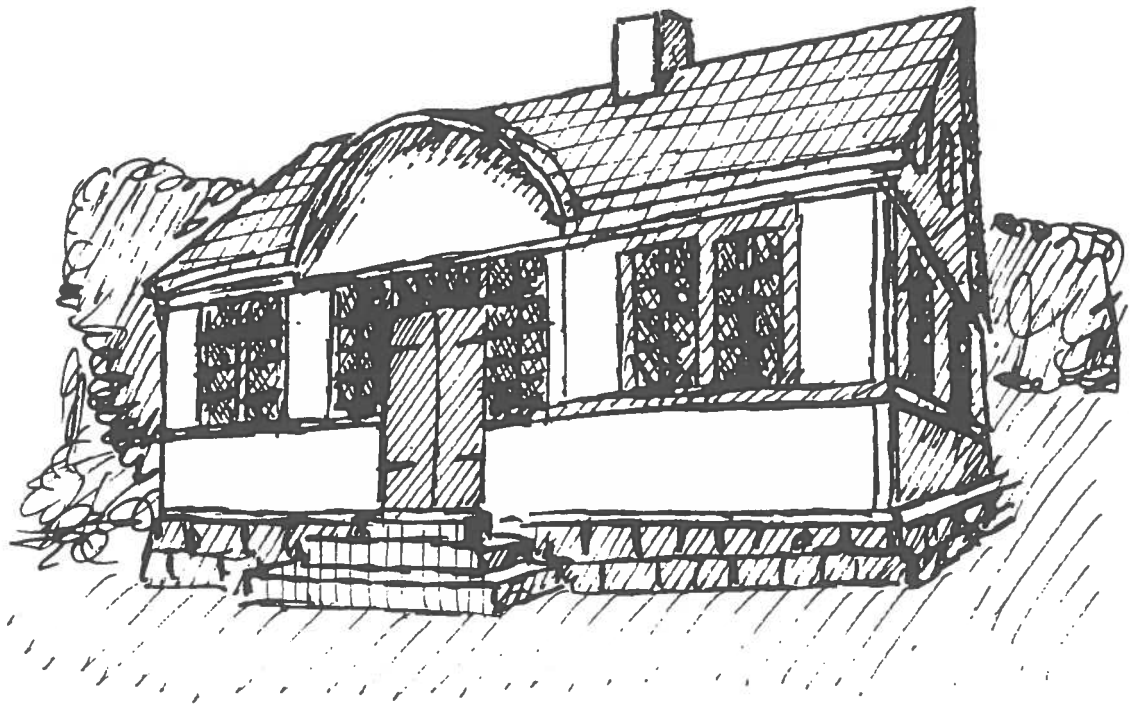
Om jeg ser af ovenstående klarede
I jer vel tørskode over Revlen,
nu gælder det om at ^{for}Møblerne godt
tørre saa de ikke mugner.

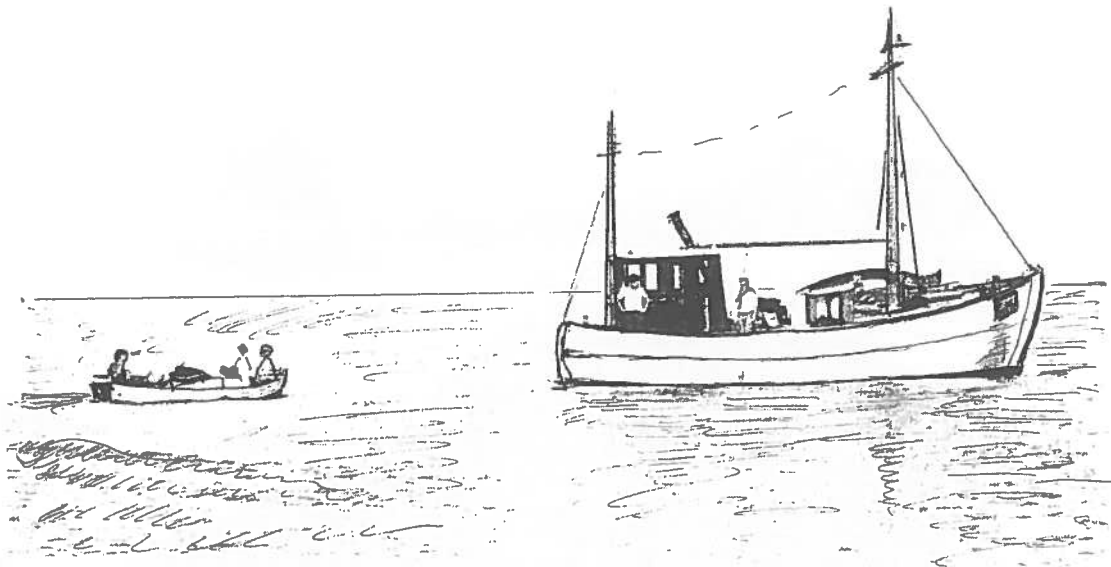
Over hele øen blev der bygget stengærder som afgrænsning for markerne – og samtidig var de et glimrende jagtskjul for de mange jagtselskaber på Hesselø. Både fasaner og råvildt var indført til jagtbrug, til glæde for fasanerne blev der også indført en art italiensk skovmyre, der er særlig stor. Udover dyr som jagtobjekt indførtes dyr til parken, her blandt andet kænguruer! Der findes stadig kænguruspor på Hesselø – afsat i cement tre meter over jorden. Forklaringen er den, at da man i sommeren 1973 kalkede Hesselgårds ladebygningssyd-gavl, blev man opmærksom på to fordybninger i muren, som er kænguruspor; de sad ved siden af hinanden med 30–40 centimeters afstand, og man kan forestille sig, at kænguruen har forsøgt at hoppe op ad muren, muligvis til den lille luge, der sidder lidt højere oppe i gavlen ⁵⁰. Den sidste kænguru på øen mistede livet ved at springe ud gennem et lukket vindue, derved pådrog den sig nogle snitsår på halen, som den døde af ⁵¹. Det sidste rådyr blev indfanget i 1947 ⁵². Til sidst skal nævnes, at bestyrerparret på Hesselø hvert år i august-september ser spor af en temmelig stor skildpadde, som bevæger sig rundt på øen, men sporet ender altid blindt i en af moserne. Øens tidligere bestyrer har set skildpadden, der må være et levn fra Holstein-Rathlous dyrepark ⁵³.

Et af de badehuse, som Holstein-Rathlous lod bygge to af på stranden. I baggrunden Tjørnebo. (Foto: Gunnar Rasmussen 1932).

William Panduro: Tjørnebo, Hesselø.

Hundested Motorfabriks postbåd „Tunny“ opretholder forbindelsen mellem Hesselø og Sjælland. „Tunny“ må lægge til ud for stranden, hvor det bedst passer med strøm- og vindforhold. (Foto: Ole Refstrup 1972).

blågrat, så de var svære at se om natten. Sådanne bygninger, der ellers kan se så flotte og nyhvidtede ud, stod nu der og lignede tævede hunde. I årene fremover regnede og blæste vind og vejr meget af farvestoffet af, så det efterhånden lignede, jeg ved ikke hvad. Hvor blev det flot, da håndværkerne kom og kalkede det hvidt efter krigen. Man kunne slet ikke blive træt af at gå og kikke på det. Den murermester, der hvidtede fyret, havde en bådsmandsstol med, og han stod på jorden med lange liner og firede sin søn ned med spand og kost. Normalt har man et hejsestillads til sådanne opgaver.

Den fyrmester far skulle afløse hed Vestborg. Hans søn John har siden skrevet en lille bog "Drengår på Hesselø". Jeg hilste på hans søn, og vi fulgtes med dem hjem og så de nye lokaliteter. Vi havde i bure medbragt vore høns, der var helt håndtamme. De havde lidt af søsyge under turen. Først nu på falderebet var Vestborgs i færd med at indfange deres egne høns, der var halv-vilde. Det var et håbløst job, hønsene var skrupskøre, og det endte med, at far tilbød, at de byttede høns. Det var vi børn meget vrede over, vi fandt, at det var synd, at vore høns skulle sejle en gang til og igen lide søsygens kvaler, bare fordi de andre ikke i god tid havde indfanget deres. Vort hjem på Christiansø havde mor ved afrejsen gjort hovedrent, vinduerne var nypudsede og gulvene nyferniserede. Ved synet af vort nye hjem brød hun sammen i gråd. Huset var fugtigt og dårligt indrettet, det var svært at fyre op, og det trak ind alle vegne. Far kunne ikke finde noget sted at sove om dagen, uden at de andre fyrfolks børn generede ham. De boede ovenpå og skulle selvfølgelig også have mulighed for at løbe lidt rundt. Arkitekten har nok ikke forestillet sig, at fyrfolk sover om dagen.

L I V E T P A Ø E N .

=====

Det første stykke tid fyrede vi med tørv - smuld nærmest, tørv-vene var knust under transporten. Brændselsmærkerne blev taget fra os med den besked, at vi selv kunne samle træ. Det var store stykker vragtræ, vi samlede og stillede på højkant. Så fik vi Iversen eller hans karl, Niels Juel til at køre det hjem på hestevognen. Sådant en dag hjalp alle hinanden. Når vi kørte rundt på øen i hestevognen, gik det på jævle vis. Hingsten Peter og hoppen Anny, der gerne havde overskud af kræfter, galoperede som gale i bedste westernstil. En dag var Anny selv gået hjem og lå død. I stedet kom der en ny hoppe, Lise. Anny havde fået 2 føl, Knold og Rikke. Hingsten Peter var meget voldsom, vild og flot. Niels Juel red på den, han var gammel dragon. Peter kunne selv med mulen lukke klinken op til fyrets grund, hvor græsset altid var frisk og godt. Engang mor løb efter den for at jage den ud, stejlede den og gik hen imod hende. Vi havde en håndsirene, som vi en overgang kunne skræmme den med, senere skulle der et par riffelskud til for at jage den bort. En gang imellem blev porten lukket på gården og ridetøj lagt på hestene, så fik vi en ridetur. I den tid man lavede markarbejde, stillede vi også ved frokosttid og til aften for at få lov til at ride med hjem. Fra den tid stammer min glæde for heste og andre dyr. Man havde 2 vogne på gården, en med gummihjul og en såkaldt stivvogn. Det var mest behageligt at køre med gummivognen, men sidst på krigen kneb det med ringe, så den blev klodset op. Jeg kunne bedst lide at køre med stivvognen, når man sådan rumlede afsted og eventuelt kunne ligge ned og se skyerne sejle hen over himlen og fjernt høre de andres stemmer. Kørte man så fra ral til græs, kunne man høre de store vognhjuls knirken. På min egen gård har jeg anskaffet mig en stivvogn, og engang imellem kører jeg gennem gruset eller på markvej, og med lidt god vilje og halv lukkede øjne dukker køretøjet fra Hesselø op i min erindring, og jeg mindes alle de skønne ture vi havde, og tænker på, at det for mig var med til at gøre Hesselø til en stor oplevelse. Lugten af hestenes sved, seletøj og vognknirken kalder altid noget frem i mig.

Trods et vist modsætningsforhold mellem far og Iversen gik det faktisk aldrig ud over os børn bortset fra en enkelt gang. De havde visse stridigheder, men vi børn havde fri adgang til øens areal og til at lege på gården efter behag med gårdens egne børn, hvilket jeg synes var fornuftigt og pænt af Iversen.

TYSKERNE.

På højen mellem fyret og gården havde tyskerne bygget en radar-

4A.

De kórtē som gale

4 B.

Petroleums-Tilladelse

udfærdiget i Medfør af Handelsministeriets Bekendtgørelse af 9. April 1940.
Det meddeles herved

Tilladelse til Indkøb af Petroleum til Anvendelse til

Det tilladte Kvantum udgør højst   Liter pr. Uge.

Særlige Begrænsninger

Ved Køb (Udlevering) af Petroleum skal Sælgeren foretage Afskrivning i
nedenstaaende Rubrikker.

Tilladelsen kan til enhver Tid tilbagekaldes.

Misbrug af Tilladelsen er strafbar.

(Stempel og Underskrift.)

station og en bunkers til olie. Her opbevarede man en masse sprængstof, så hele herligheden kunne tilintegøres. De boede først på "Hesselhus" og senere i "Tjørnebo", og de havde en lille maskin-geværrede i et hjørne af Parken på marken mod fyret. De fraflyttede denne "rede" og afmonterede alt. Samme dag flyttede vi drenge derind og hejste det danske flag, hvilket morede den tyske chef, der kom forbi. Hvem det derimod ikke morede var far; pludselig meddelte Jørgen, en feriedreng, at en mistænkelig person nærmede sig. Jeg kunne se, at far var rasende, så vi valgte at forlade det indtagne areal, og med "reden" som dækning bakkede vi mod parken og turde ikke vende hjem, selv om mor med en spejderfløjte, vores daglige kaldesignal, bekendte, at man ønskede at forhandle. På et tidspunkt besluttede vi at løbe væk, men hvorhen? Det var svært, så tanken blev skrinlagt. Vi luskede hjem, og jeg gemte mig under frakkerne i entreen. Det var nu langt over spisetid, og far og mor har sikkert drøftet, hvad de skulle stille op med de uheldige krigere. Far kom ud og kælede med mig og fortalte, at han som sådan ikke var gal, men bange fordi man ikke vidste, hvad der var af farlige ting, og han ville gå med os derop og undersøge sagen. Ved "reden" var der en masse dybe fir-kantede huller, det var "straffehuller". Når de tyske menige havde været uheldige eller ulydige, blev de sat til at grave et hul og skulle så stå nøgne i det et vist antal timer. Tyskerne der i det store og hele havde passet sig selv, stjal nu æg fra fyrpasser Andersens hønsehus. Vi fandt en rede i det fri med rådne æg, disse overflyttede vi til Andersens hønsehus, og tyveriet holdt brat op.

Mine forældre tog skarp afstand fra tyskerne, hvilket man mildt sagt ikke kan sige, de gjorde på gården, hvad der gav et noget køligt forhold. Ind imellem måtte vi skrabe lidt på pålægget, fordi far var slem til at sende en stor del af sin løn til modstandsbevægelsen. Nogle illegale blade gemte han under en skrukhøne, en gal Æn, der virkede som vagthund.

På et tidspunkt skiftede tyskerne som sagt bolig til "Tjørnebo". Revet med af modstanden mod besættelsesmagten tog Kaj og jeg sagen i vores egne hænder, inden de flyttede. Vi smed et kaffekandelåg igennem vinduet. Kaj løb ud og smed det ind igennem en anden rude, hvorefter jeg smed det ud. Jeg husker ikke antallet og omfanget af sabotagen, jeg vil skyde på en 15-17 stykker. Vi var virkelige stolte af vores ydede modstand. Men ak, sabotørerne blev hurtigt indkredsede. Kajs far satte ruder i, og far betalte. Straffen var nok hårdest for Kaj, en røvfuld som han tit fik. Jeg blev lagt i seng fra om eftermiddagen til næste morgen uden mad. Mit nag til tyskerne blev jo ikke mindre, og det værste var, at jeg aldrig fik forklaret, at det var et led i modstandskampen, jeg havde ligesom på fornemmelsen, at det ikke rigtigt ville blive forstået. Jeg lå nu oppe i det lille loftsværelse mod syd-øst og talte fyrets stråler. Der var mange, og min mave skreg af sult. Så kom min storesøster og skulle i seng. Hun lo, og det syntes jeg var for dårligt, men så tog hun nogle rugbrødshumper op af forklædelommen.

En sommerdag i 1944 da vi sad foran "laden", kom en tysker løbende over marken og råbte på tysk: "Krigen er til ende". Far sprang op og løb ind og prøvede de forskellige illegale muligheder i radioen. Dagen efter fik vi at vide, at manden var blevet sindssyg. Far ville ikke snakke med tyskerne, så når de skulle i forbindelse med hinanden, skrev tyskerne ned, og far over-

satte via ordbog. Senere havde de nogle alvorlige sammenstød, og far måtte i gang med at tale tysk. En gang huggede tyskerne fyrets pram, og den drev væk for dem. Efter den tid blev den trukket op til fyret med hestene efter hver postgang. To tyskere var i prammen, den ene sprang i vandet ved lysbøjen, tre sømil syd af Hesselø og svømmede ind til øen, den anden drev omvendt ind til Issefjord, så vendte vinden modsat og han drev nord igen, så vendte vinden påny, og tre dage efter drev han i land på Korshagen. Tyskeren der drev i land kom ikke til Hesselø mere, og de sagde de blev sendt til østfronten, ham der var svømmet i land, græd da han forlod øen.

Tyskerne forlangte at komme til at holde vagt i fyret, de gik oppe ved lanternen, og med deres udrustning slog de skaller af linsen. Far blev tosset, chefen for tyskerne slog sig på pistolbæltet for at præcisere sine meninger, men det endte med, at tyskerne gik vagt på den underste "omgang" på fyret.

Ved radaren stod en stor kanon, hvormed tyskerne skød, når der var engelsk overflyvning. En enkelt gang mente de at have skudt en maskine ned. Når skydeaktiviteten var for voldsom, blev vi hentet ned fra loftsværelset.

Dagen efter engelske overflyvninger løb vi rundt på øen og samlede sølvpapirsstrimler op. De blev smidt ud fra maskinerne og havde 2 formål, dels gav det forvirrende reflekser på radarskærmen, og dels var det svært at skelne imellem flyvemaskiner og glimmer med en projektør. De fleste stykker sølvpapir var små, men man kunne også finde nogle på op til en meters længde. I øvrigt var disse strimler mange steder i landet årsag til alvorlige løbskkørsler.

Vi havde i mellemgangen mellem fyr og bolig en telefonstilling for tyskerne. Herfra morede mor sig med, hver gang tyskerne havde fået forbindelse, at afbryde den. Så ringede de op igen, og når de var på samme sted i samtalen, afbrød hun igen. Hun har sikkert drevet spøgen for vidt, for til sidst fik de deres egen forbindelse til land.

Tyskerne fik forsyninger smidt ned fra en lille flyvemaskine en gang. Piloten har sikkert været lidt for dristig, han ramte toppen af træerne i den lille skov over for Tårnskov og faldt ned.

Men de fik da sat maskinen sammen igen, og den fløj bort. Tyskerne bredte sig, de forlangte at få skolestuen samt en del udhusplads og ret til at hente vand i vaskehuset og vaske sig samme sted. En af dem var meget renlig, og vi døbte ham Vaskebjørnen. De smilede og vinkede til os, men vi havde besked om ikke at tale med dem.

For at hente mælk på gården, måtte jeg gå forbi skildvagten foran radarstationen. Jeg nikkede altid venligt og sagde goddag, det var jo altid rart med et ben i begge lejre. En overgang havde de, ejendommeligt nok, en betjent skjult på gården. Far fik et signal, og betjenten fik travlt med at komme væk igen.

Da vi nåede den 5. maj 1945, var det ligesom tyskerne havde bestemt at brænde alt deres krudt af, de skød med kanon og maskingeværer som gale. Far havde forbindelse med Gestabos hovedkvarter i Hundested, som var taget af danske frihedskæmpere. Han klagede sin nød, men de havde nok at lave. De gav ham kommando til at overtage myndigheden over tyskerne, en tvivlsom ære.

For os børn var det spændende. Mor var ikke meget for at slippe ham, og den tanke at far sikkert har været bange, har først

slået mig mange år efter. Alt imens tyskerne skød som gale op i luften eller mod forskellige mål, gik far meget langtsom, med højre hånd i lommen, for som han engang sagde, at de skulle tro, han var bevæbnet. Tyskerne anerkendte nederlaget, og skydningerne blev standset. Far kom grinende hjem lidt senere, men grinet stivnede, for tyskerne meddelte nu, at de ville sprænge hele herligheden i luften, og fyret ville måske ryge med. Vi fik 10 minutter til at forhale i.

Anleitung zur Sprengung Fu.M.G.!

1. Sprengung erfolgt auf Stichwort: Donnerstag Nr: 20!
2. Holzschutzhülle vom Zünder entfernen, dann Zünder in Sprengkörper (auf dem O-teil) einsetzen und mit Flügelchrauben fest-drehen!
3. Stecker am Telefonklammernetz (haben Beobachterseite) einstecken. Gerät ist dann hier zur Sprengung!
4. Elemente am Sprengkabelanschluss (im Ölbunker I.) anschlies-sen, vor auf Sprengung erfolgt!
5. Im Bedarfsfall anstelle der Elemente Taschenlampenbatterie oder Feldfernsprecher anschliessen!
6. Bei Versagen der elektrischen Zündung Handzündschnüre in beide Sprengkörper einsetzen! 9 Minuten Branddauer!

VEJLEDNING I SPRÆNGNING Fu.M.G;

1. Sprængningen følger efter stikordet: DONNERSCHLAG Nr. 28;
2. Træbeskyttelseshylstret fjernes fra tændingen, tændingen indsættes i sprænglegemet (på 0-stykket) og drejes fast med vingeskrue;
3. Stikket ved telefonklembrættet (ved siden af observations-sædet) sættes i. Apparatet er så klar til sprængning;
4. Elementet sluttes til sprængkabelforbindelsen (i olie bunker I), hvorpå sprængning følger;
5. Om nødvendigt tilsluttes lommelygtebatteri eller felt-telefon i stedet for element:
6. Forsager den elektriske tænding må der indsættes hånd-tændsnore i begge sprænglegemer; 9 minutters brændetid;

Tyskerne vilde sprænge deres Pejlestation paa Hesselø i Luften.

Under Krigen byggede de en Pejlestation til 1 Mill. Kr. paa Øen

En kort Notits fortalte i Gaar, at de tyske Vagtposter paa Hesselø havde kapituleret overfor en Gruppe Frihedskæmpere fra Hundested. — Det drejede sig om seks Mand. De var dog ikke glemt af Værnemagten eller Frihedsbevægelsen, men simpelthen „sat paa Is“, til der blev Tid til at overtage den Pejlestation, Værnemagten havde ladet opføre paa Øen.

Pejlestationen, der er beliggende klods op ad Fyret, har efter Sigende kostet en Million. Den kunde anvendes overfor Skibe og Flyvemaskiner. Instrumenterne er af stor teknisk Værdi, og man maa regne med, at den danske Hær vil kunne faa Gavn af Stationen. Bemandingen var 20 Mand, men til sidst var der kun 6.

Det var ikke altid lige rart at være Naboer til Pejlestationen, fortæller Fyrmester Lange i Telefonen. Tyskerne opførte sig en lang Overgang som det „Herrefolk“, de tilhorte, stjal, hvor de kunde komme af Sted med det og fældede Træer overalt paa Øen. Kommandanten lagde for, og de andre fulgte efter. Først efter Kapitulationen blev der nogenlunde at være for Danskerne.

han til Ro, og da Frihedskæmperne overtog Øen, forløb alt i Fred og Ro.

Spændende Øjeblikke den 5. Maj

Den 5. Maj om Morgenen, da hele det øvrige Land jublede over Freden, oplevede Hesseløs Beboere nogle spændende Øjeblikke. Tyskerne havde truet med at sprænge Pejlestationen i Luften med en 300 Kilos Vandbombe, og da Vandbomber har særlig stor Virkning, frygtede man med Rette, at Fyrtaarnet og hele Bygningskomplekset omkring dette vilde blive lagt i Ruiner. Beboerne havde taget deres Tøj paa og lukket alle Vinduerne op af Hensyn til Luftrykket og stod nu parate til at løbe ud og skjule sig i Skoven.

Heldigvis fik Fyrmesteren Kommandanten til at udsætte Sprængningen, og siden gik han i sig selv igen og opgav sit Forehavende. Der faldt Ro over Sindene, og der blev nogenlunde fredeligt paa Øen. Men først nu kan Hesselø aande befriet op ...

Dagens Ærbødigt

De 5 Tyskere paa Hesselø
kapitulerede den 5. Juni.

Fem Tyskere længe
har staaet i Kø
derovre paa Fæstningen
Hesselø.

Der er lavet store
Befæstningsarbejder
af fire Mand
og en Obergefreiter.

Nu vilde de gerne
overgl' sig.
De har ventet siden
den 5. Maj.
Ud over Kattegat
længselstuldt spejder
de fire Mand
og en Obergefreiter.

De stod en Maaned
med Hjertet beklemt:
Ak, det ser ud til,
at vi er glemte,
hvad General Dewing
de stænkt bebrejder,
de fire Mand
og en Obergefreiter.

Omsider en Sejlbaad
landede dér.
De jublede: Nu er
Befrielsen nær!
Og over til Hundested
man gelejder
de fire Mand
og en Obergefreiter.

Saa slap de altsaa
dog for at dø
af Kedsomhed ovre
paa Hesselø.
Nu gaar via Flensborg
und so weiter
de fire Mand
og en Obergefreiter.

Ærbødigt

Mor gav os nogle ting under armen, nogle tæpper og noget mad, og vi begav os afsted sammen med de andre fyrfolks koner og børn. Mændene åbnede alle vinduer for at udligne det kommende tryk og hængte tykke tæpper for linsen. Far ringede som en gal til Gestapos hovedkvarter, der igen satte sig i forbindelse med kommandanten. Man fik udsat sprængningen et par timer. Vi gik hjem og ventede, spiste og samlede mere sammen, gik så igen helt ned til den lille kirkegård. Min søster forklarede, at vi skulle stå med åben mund af hensyn til ørerne. Da vi havde stået og gabt en halv times tid, kom far løbende og sagde, at alt var i orden, vi kunne vandre hjem igen, alt var annulleret. Tyskerne ville ikke aflevere våbnene, men accepterede at flytte væk fra skolestuen. Det lykkedes mig at hugge to patroner, som de tabte under flytningen. Far sagde det var fint, men at det alt i alt nok hverken gjorde fra eller til.

Meget senere kom der en løjnant Thomsen fra marinen, han overtog det hele på myndig og militær vis.

De tyskere som boede i skolestuen smadrede alt, men først stod de og spurgte, om vi ville have tingene, der var jo mange fristende tilbud. Men far havde givet helt klare ordrer om, at ingen måtte modtage noget.

Vi gik en tur øen rundt under denne ødelæggelsesdemonstration, og da vi så kom gående fra Parkporten syd op mod fyret, så vi Iversen med en trillebør højt læsset og Niels Juel som hest trækkende mod gården. Lidt senere ankom de igen med trillebøren, far bad dem øjeblikkelig være så venlig at bringe læsset tilbage, og en halv time efter kom de sjoskende igen, men toppen af læsset manglede. Siden viste Kaj mig, hvor de havde gemt det. Da løjnant Thomsen havde overtaget det hele, tog han en håndfuld uniformsbukser og signalflag som damerne fik. Uniformsbukserne blev syet om og farvet sorte. Farvestof var nok ikke så godt dengang, for hver gang jeg havde dem på, blev benene helt sorte.

Pigerne og damerne fik syet bluser af signalflagene. Bluser i flotte farver, gule, røde og blå, flagene var specielt tyske og kunne ikke bruges mere.

Da tyskerne havde forladt "Tjørnebo", talte far tingene op og plomberede dørene. Men så opstod panikken igen, en eller anden observerede, at der havde været indbrud. Det var hurtigt set, hvad der var forsvunden - et stueur.

Far meldte sagen til marinestationen i Hundested, der behandlede den seriøst. Et par timer senere smed "Emke" anker, og løjnant Thomsen med skrårem og pistol stod i land, en let overhøring af øens befolkning gav intet resultat, selvom en enkelt familie X var i kikkerten. I stedet koncentrerede man sig om en lille fisker, der havde ligget i læ for vinden. De fandt ham ovre under Hundested, men en undersøgelse af skibet gav intet resultat. Længe efter at vi var rejst fra øen, kom uret frem hos førnævnte familie X, har jeg fået fortalt.

Tyskerne havde en overgang 2 hunde, nogle store sorte og glub-ske, som hed Satan og Helvede, men den tyske chef skød dem en efter en af hidsighed. Samme mand morede sig med at kommandere sine soldater rundt i hedeølgen iført fuld feltmæssig påklædning, imens han selv blot havde et lommetørklæde og en snor om maven.

Efter krigen pakkede man alt det tyske grej sammen og sejlede

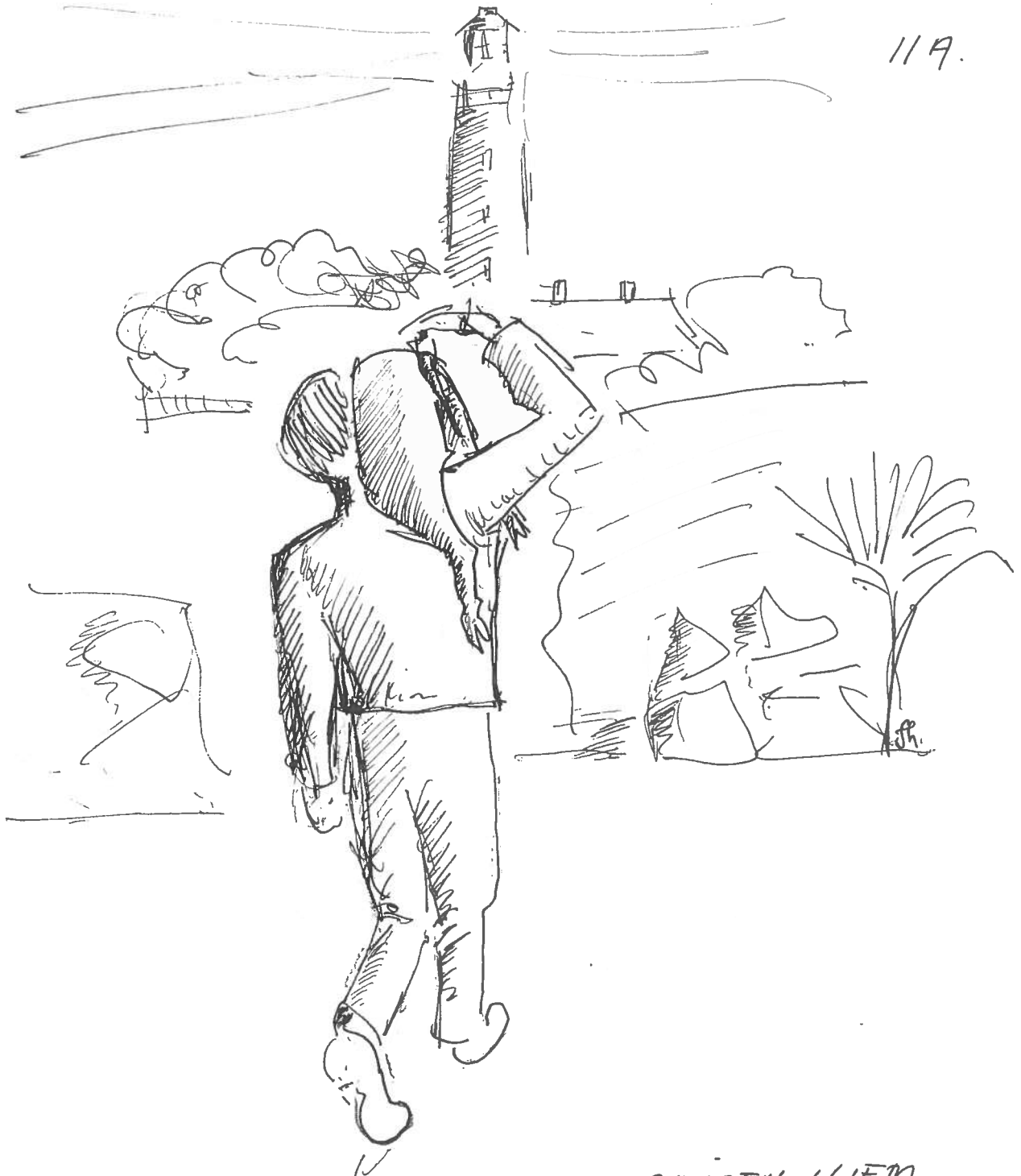
det bort. Vi fik en stålhelmet hver, og jeg gik med min helmet, men den var ikke spændt op indeni; da en morsom mand slog mig oven i hovedet, slaget gik lige igennem, og jeg røg om. Som fortalt smadrede de tyskere, der boede i skolestuen alt, radioer, gryder, pletter og pander. De tog afsted med postbåden, men de kom igen en uge efter og havde travlt med at rette de bulede ting ud. De så flove ud.

Ø L I V.

=====

Der kom en præst fra Rørvig, der ville samle øens befolkning til en bøn under åben himmel, men da han så alle riflerne og ammunitionen, ville han hellere ud at skyde lidt først. Han skød og skød, og pludselig skulle båden sejle, så bønnen måtte vente til næste år, må hæbe Herren tilgiver ham. Når vi skulle holde St. Hans. På Christiansø var der ikke meget træ, så vi var vant til små bål, men her lavede gårdens folk et kæmpebål af halm og masser af grangrene. En marinekutter, der lå i Hundested deltog i festen, vi spiste på "Hesselhus", hele øen var samlet. Der blev slagtet to lam, stegt i smør, sikken en aften. Men på natten fulgte far min søster Gunhild og mig hjem, vi var lidt kede af at forlade festlighederne. Vi gik igennem parken og talte om den dejlige fest. Da vi kom ud i hjørnet af parken og gik imod kirkegården, så vi et helt fantastisk syn. Det var en lys nat, helt stille, fyrets stråler fejede imod os og lyste i tusinde og atter tusinde spindelvæv. Man kunne høre bølgerne klukke stille imod stenene, og nogle enkelte fugle, der endnu ikke var gået til ro, brød stilheden, og sådan vandrede vi sammen gennem det dugvåde græs, og en uforglemmelig aften var tilende.

Derovre på Hesselø oplevede jeg for første gang det at hente juletræ selv. Vi havde fået lov til selv at udsøge en top og fælde træet. Oppe fra tårnet i Tårnskoven udsøgte vi en smuk en, vi vandrede igennem sneen med træet imellem os. Vi købte en gris på gården. Far kom slæbende med den og smed den på køkkenbordet. Mor anede knap nok, hvad hun skulle stille op. Hun hentede kogebogen, og vi drejede kødhakkeren til medister og hakket kød, det var langt ud på natten, før primussen hvæsende af, og petroleumslampen blev slukket. Vi havde godt nok en vindmølle til strøm, men der var tit vrøvl med den, så vi klarede os på gammeldags vis. Det kneb med at få petroleumsmærkerne til at slå til, far fik allernådigst bevilget, at hver familie måtte få 5 liter af fyrets beholdning om måneden. Far var så forbandet ærlig, han kunne ikke have drømt om selv at have hugget det. De har måske væ-

FAR BAR GRISEN HJEM.

ret lidt trætte i fyrvæsenet, for de sagde: "Så kan De jo i øvrigt hente de 5 liter i en 5 liters dunk å 5 gange - skal vi virkelig lære Dem at stjæle!".

Engang far var i København, gik han ind i Radiohuset for at høre, om de var interesseret i en børnetime, at høre om det forlis, hvor fyrmester Bjørneboe og hans assistent reddede en besætning fra at drukne. Det var de, det blev optaget på bånd. Da udsendelsen var forbi, fortsatte den med, at de ringede til øen for at spørge, om far havde nogle børn, de fik fat i mig, og jeg fortalte om livet på øen, hvilket jeg selvfølgelig var meget stolt over.

Til underholdning for min søster Gunhild kom en pige Hanne. Hanne var desværre noget af en sinke og passede i standpunkt bedre til mig. Når hun sov så sov hun, hun råbte op i søvne og vandrede rundt i værelset. Hun var ret voldsom, man var bange for, at hun skulle falde ned af trapperne, så far bar hende ned, alt imens hun råbte: "jeg falder ned fra fyret, jeg falder ned fra fyret". Hanne sang altid "Dorte og Didrik" og "Himlens klare stjerner".

Efter Hanne kom min kusine Tove. Det gik bedre, hun satte fut i det hele, hun havde en masse energi og en masse nye indslag. Om aftenen red hun mig op på høj skulder. Jeg havde lavet en sadel og stighbøjler, hun havde bidsel i munden, hvilket hun nu ikke brød sig så meget om.

Min søster var øm over dyr. Vi havde katten Nebukaneser, en dejlig stor hankat. Tove og jeg bandt en dukke på katten og lod den løbe op og ned af trapperne. Som Tove sagde: "Den kat har godt af motion". Da Gunhild opdagede det, blev der vild opstandelse. Hun var vanskelig at få beroliget igen.

Far underviste Gunhild, Tove og mig. På et tidspunkt fik vi en lærerinde, en frk. Andersen, en sød dame over for os. Kaj fra gården kom også op til os og gik i skole. Niels Juel fra gården blev lidt lun på lærerinden. Hans træsko stod længere og længere på måtten, til stor foragelse for de fastboende. Min på det tidspunkt naive søster sagde: "Måske nøjes de bare med at sove". Da der var flere meningsforskelle, sikkert med fejl fra alle sider, flyttede hun ned til gården en tid, og far underviste igen. Så kom der en lærer, en ung mand om hvem Kaj sagde: "Hvad hedder den nye lærerinde?" Han havde aldrig hørt sådanne lærerkræfter betegnet anderledes. Den nye lærer hed Åge Holm. Han var uretfærdig i sine bedømmelser, og vi fik hurtigt et skidt forhold til hinanden. Han holdt meget til på gården, og Kaj var favorit, han havde lang line med hensyn til at glemme at regne hjemme. En dag lod jeg også være, med det resultat, at jeg skulle blive efter skoletid og regne. Jeg regnede hurtigt stykkerne, men med centimeterhøje tal. Læreren forlangte det lavet om. De to skoleborde stod ved siden af hinanden mod hver sin væg, og Åge spærrede mig vejen ud, vi stod der over for hinanden godt røde i hovederne begge to. Jeg var vild af raseri og sparkede ham over skinnebenet med et par store skistøvler, så han brølede af smerte og krummede sig sammen, hvilket gav mig mulighed for at smutte ud af døren, så jeg tog trappen i ét spring. Jeg har aldrig nogensinde fortrudt, at jeg sparkede, men kunne selv dengang, under et følgende forhør, se at det ikke var vejen frem. Der var langt til toiletttet, eller lokummet, som lå over gårdspladsen, så vi havde en spand med op på gangen uden for værelset,

som vi så skiftedes til at tømme. Meningen med den var, at den absolut kun måtte benyttes til "det små". Det var Toves tur til at tømme, da hun konstaterede, at det var alt muligt andet end "det små", der var i spanden. Hæftige skænderier, om hvem synderen var opstod. Alle nægtede, Tove blev tosset, så at hun trods vinterens kulde "løb væk" uden overtøj.

De voksne sagde: "hun kommer nok igen". ved 17-tiden var hun endnu ikke kommet, og nu startede vi en eftersøgning, far var godt gal og vi andre forargede, men det var nu spændende alligevel. Vi omringede taktisk "Hesselhus" og fandt Åge Holm, der var med i eftersøgningen, i færd med at fodre Tove med chocolate i en udvendig kælder. Vi blev godt gale, ikke nok med at hun løb væk, men at give hende slik som belønning var for groft. Mor havde lunet nogle tæpper og lavet suppe, som flygtningen fik ved hjemkomsten.

Til jul fik vi en dolk hver, som vi var meget glade for, en finsk dolk husker jeg. Kort ind i det nye år mistede jeg min dolk og erfarede nogen tid efter af Kaj, at Niels Juel havde fundet den, og havde den på sit værelse. Da han ikke gjorde tegn til at give mig den tilbage, tog vi sagen i vore egne hænder. En stille stund sneg Kaj og jeg os op på loftet og ind i kammeret, hvor dolken lå på et bord. Vi inddrog den igen, hvilket ikke bekom Niels Juel ret godt. Han blev den følgende tid ret kort for hovedet.

Jeg har før omtalt disse ture med hestevognen, det var de ugentlige forspændinger der var højdepunkterne, uden dem var livet ikke meget værd. Da nu postbåden kom, og varerne blev læsset på vognen, kravlede vi som sædvanlig op, hvorefter Niels Juel vendte sig om og sagde: "Thorkil skal stå af!" Her lærte jeg for første gang ~~gang~~, at det kan være dyrt at tage sin ret. Tove og Gunhild var solidariske og krøb også af vognen. Selv løb jeg lidt ved siden af, kunne ligesom ikke fatte at dette gode var forbi. Pigerne kaldte på mig og sagde, at jeg kun gjorde mig til grin ved at løbe der. Et stykke tid efter blev der igen givet mulighed for at køre med, og livet var igen til at holde ud. Vi legede i høet over kostalden, og her mistede Tove sin dolk. Hen på foråret kom den frem, og hun fik den tilbage af Iversen. Hun puttede den omvendt i lommen, og idet hun trådte op på hestevognshjulet, stak hun dolken ind i maven. Nu blev der panik, man fik travlt med at pakke postbåden, starte den op og sejle til Hundested. Heldigvis var Tove så tilpas småfed, at dolken kunne gå et stykke induden at ødelægge de indre dele. Hun dukkede op en uge efter og viste med stolthed arret frem.

POSTDAGE.

Disse postdage var jo højdepunktet. Hvor meget blæste det? kom båden? osv. Man løb tit tør for varer, så var det rart at kunne låne hos hinanden. Det kunne ofte være vanskeligt for den lille postbåd fra Hundested Motorkompagni at forestille sig, hvor vejret var bedst, hvor på øen der var mindst bølgegang. Derfor opstillede man en signalmast på skrænten nogle hundrede meter fra

"Tjørnebo" mod syd. Nogle store kugler, vi hejste, fortalte på hvilken kyst, der var mest fordelagtigt at lande. Andersen stod for dette hejseri, jeg løb gerne med og hjalp ham.

Carl Martinus Andersen var en flink og hyggelig mand, der altid gav sig tid til at høre på os børn. Siden flyttede han til Nr. Lyngvig på Vestkysten, hvor jeg har besøgt ham utallige gange. Både han og hans kone Anna var meget gæstfrie. Drengen Iver, "Lille Pip", kom i murerlærer, og siden fik de et barn til. Iver puttete en dag to små kugler i næsen, hans mor kom hysterisk grædende slæbende med ungen. Mor beroligede hende, fortalte at han ikke døde deraf. Iver fik lidt peber af mor, det sidste vi ejede og kunne skaffe. Efter at have snuset, nøs han, og kuglerne kom farende ud.

En postdag før signalmastens tid lagde båden fejlagtigt til på sydsiden af Syd-Østrevet. Det blæste, og bølgerne var for store, så da de havde losset, ville de sejle over på den anden side. I stedet for at gå den lange vej uden om kosten, ville Iversen lodse dem igennem et eller andet sted, ikke ret langt ude, hvor han vidste, der var vand nok og mulighed for passage. Bestyrelsen har nok været en anelse for dygtig, for båden satte sig ubehjælpelig fast, og blev siddende i flere timer. En masse balast måtte kastes i vandet, før de fik den flot. Som lods høstede Iversen ikke megen anerkendelse. Som skreven står: Thi hovmod står for fald.

Det var Andersen, der meddelte, at postbåden nu var i sigt. Så stod far op fra nattevagten og lavede posten færdig med vejning osv. På gården indfangede de hestene, der løb vilde om. Tit lugtede de lunt og ville ikke fanges. Men når det lykkedes, kunne både Iversen og Niels Juel svinge sig op og uden grimer, reb, hovedtøj eller lignende galopere hjem. Et fantastisk syn at se de fire heste stryge afsted helt fladt hen ad jorden som hunde. Man flokkedes nu ved landingspladsen, vinden havde bestemt hvor. Vi søgte gerne læ op af hestene, varmen fra dyrene forplantede sig i kroppene. Vognen var læsset med afgående gods, og vi stod nu og ventede og ventede, det var ligesom båden bare gyngede derude på samme sted. Spændende var det altid, mændene barkede på deres små snadder, og en mystisk stank af hjemmelavet tobak spredte sig i området.

Endelig kunne man skelne folk ombord, og den kendte lyd af ankerkæden, der løb igennem klydset, nåede os. Nu skulle båden i vandet, alle hjalp, der skulle varer ombord. Man vadede i bare tæer og med opsmøgede bukser, det endte altid med at opsmøgningen kom under vand, så når postbåden engang var sejlet, gik alle mændene rundt med våde bukseben. Bevidst sørgede vi drenge også for at få opsmøgningen under vand, for ligesom at ligen de voksne. Postbådsføreren var først med i land og begav sig mod fyret med posten. Vi ankom noget senere med hestevognen, når der var læs. Det var rart, når der var fremmede med, mor serverede for søfolkene og eventuelle andre på tjenesterejse. Sikke et pust fra den store verden.

En af disse unge officerer, der førte båden, sad engang og spiste hachis; han var ret ung og ret nervøs, ikke vant til at optræde i den rolle. Med mor spørgende og os unger gloende, lykkedes det ham at vælte sin tallerken ned i skødet på sin fine uniform. Helt rød i ballonen blev han, da mor med håndfaste bevægelser tørrede den skete skade op uden hensyn til mandens ædlere dele.

VARMEN FRA HESTENE FORPLANTEDE
SIG IGENNEM VORES USLE TØJ.

14B

"Rikke" måtte svømme ud,
for den blev hejst ombord.

Vi skulle med den samme nervøse fører i land. Det var med "M-kutteren "Ene", som havde et søgelænder agter. "Ene var en fladbundet stenfisker, der var inddraget som M-kutter, den var så fladbundet, at den kunne sætte stævnen mod bunden ved Nordøsten, og hestevognen kunne bakke ud i vandet. Sådan en båd er selvsagt ikke rar i stormvejr. Mor og jeg skulle i land. Der var en telefonmontør Thomsen med. Normalt tog turen 2½ time, denne varede over fire timer. Det blev mørkere og mørkere, og vejret værre og værre. Vi opholdt os ude agter, til en kæmpesø gav skibet en overhaling, så jeg røg hen på søgelænderet. Thomsen nåede at snappe mig, inden det var for sent. Jeg blev lagt ind på gulvet i førerhuset. Her var der en panikagtig situation, de havde simpelthen tabt orienteringen, så ustandselig på kort, kaldte over radioen osv. Enten havde den nervøse fører trådt i en hundelort, inden vi gik fra øen, eller også havde han simpelthen skidt i bukserne. Dengang stolede man med blind tillid på sådanne mennesker, i dag er jeg sikker på, at de ikke alle var lige dygtige. Jeg har selv været ude for at miste orienteringen, og med det ansvar, de mennesker har haft, kan man nok regne med, at det ikke har været helt morsomt. På et tidspunkt fik de landkendning, og vi nåede Hundested Havn. Aldrig har vi været så glade for at få fast grund under fødderne.

Niels Juel.

Niels Juel havde kun én hånd. Den anden var ved et uheld skudt af med et jagtgevær, som han var ved at rense eller lignende. En tysk hurtigbåd, der tilfældig var ved øen, sejlede ham i land. Han havde nu en krog istedet og om søndagen en kunstig hånd. Han var en ukuelig slider, der trods sit handicap kunne klare alle opgaver.

Kaj og jeg så meget op til ham, så meget at Kaj endog sagde: "Havde jeg bare sådan en krog som Juel, så ville jeg vel nok være "glaj". Jeg kunne også se perspektivet, men kunne på den anden side også regne ud, at det nok har gjort en anelse ondt. I stedet gik vi og trak trøjen ud over hånden, og i fingerspidserne havde vi en krog fra en bøjle. Så gik vi sådan lidt Niels Juelagtig rundt. For mit vedkommende blev denne leg stoppet, da mor opdagede det.

Niels Juel var en dygtig jæger, der ramte, hvad han sigtede på. Far var med på jagt et par gange, men det endte gerne med, at Niels Juel måtte skyde noget til ham, som far så med et gennemskueligt grin forsøgte at overbevise os om, at han selv havde skudt. Niels Juel endte som varmemester på et af fortene i Sundet.

:

SÆLJAGT.

Sæljagt var den store dille. Lever og ryg var gode, nogle her-

lige bøffer blev der deraf. Skindet fik man også helt godt betalt. Edvard Hansen, der var medhjælper ved fyret, skød en del. Han havde en lille motorbåd og fiskede også.

Trannen fra sælerne blev kogt af og sendt til land, også det gav en ekstra indtægt. På gården havde de lavet to skydepramme - til sæljagt. Især Iversen tilbragte masser af tid på Revet. Engang blæste det op, og fru Iversen kom jamrende op og klagede over, at mændene var derude. Man kunne se, at de havde tændt bål med tømmer fra vraget, men pludselig blev bålet voldsomt. Der var gået ild i hele vraget. Det kunne betyde, at de var i nød, så far og Andersen tog båden, og trods det hårde vejr roede de ud. Den lille robåd stod helt lodret i bølgerne, som om den var set fra luften. Men ud kom de - og blev mødt med hånlig latter - hvad skulle de der - så næste gang Iversen blev på Revet, måtte han overnatte derude, far havde roet for sidste gang.

"Åse Henny", som vraget hed, brændte så voldsomt, at det kunne trække skibe til, så far måtte sørge for, at det blev sendt over "Meddelse for søfarende" i radioen. Ærgeligt var det, for det var store varmegærdier, der røg op i luften og et godt mål for en udflugt, der røg sig en tur.

STRANDINGER.

Da jeg blev 8 år, den sidste fødselsdag på Christiansø, fik jeg en stor trillebør af fyrmester J.P. Jacobsen. Jeg havde i flere år ønsket mig en sådan en, og nu kunne han ikke holde ud at høre derom mere. Det blev mit bedste legetøj i mange år. Hjulet var af træ med en jernring. Jeg bandt et stykke ståltråd over hjulet, det endte oppe ved håndtaget, så jeg kunne stramme det, så det sendte en lyd, som jeg forestillede mig, var maskinen i en båd. Jeg "sejlede" meget, dag efter dag, satte sildegarn ud og tog ind, der var system i legen, satte den ene dag og tog hjem den næste. Eller jeg var postbåden, der smed anker med varer til øen. Passagererne var vores dukker Knold og Birgit, og varerne var klodser fra stranden, der blev "færget" ind i en sildekasse.

Vi så en dag en ulk i fyrets havn. Når man bandt en snor i en sten, kunne vi få den til at bide på gentagne gange, jeg fik overbalance og faldt i med alt tøjet på, så jeg fik travlt med at komme hjem.

En dag Iversen var på Nordvesten, så han en grågås og skød den. Det var på lang afstand og med riffel, stor var hans ærgelse, da han opdagede, at det var en af hans egen flok, han havde skudt og ikke en vild.

Rent vinduesmæssigt var vi mildest talt så uheldige, som man kan være i den tid, vi var på øen. Det var som al verdens ulykker des angående havde rottet sig sammen imod os. Nogle vinduer røg ved boldspil, døre smækkede, og vinduer raslede ud. På nogle vinduer var hængslerne meget trætte, gæster åbnede dem, og vinduerne faldt ud og gik i stykker.

Da far havde sat 22 vinduer i, magtede han ikke mere. Helt oppe i taget røg nogle, når det trak fra hoveddøren, kunne vindu-

erne blæse rundt og smadres. Efter vindue nr. 22, lovede far alverdens ulykker til den, der knuste det næste.

Vores feriedreng Jørgen var den uheldige. Han gik i sine egne tanker i gården og vandrede lige ind i vinduet. Han skar sig lidt og havde regnet med lidt trøst, men i stedet fik han kun skænd og måtte selv feje skårene op. Far blev meget dygtig og rutineret til at sætte vinduesglas i, så noget godt kom der da ud af det hele.

På de tidspunkter, hvor der var muligheder for makrel, var vi på mærkerne. En stor flok måger markerede, at der var en stor stime inden for rækkevidde. Man forsøgte at sejle igennem stimen med fire til seks langliner slæbende bagefter. En krog omviklet med sølvpapir var nok, så bed de på som bare pokker. Man kunne lige nå at pille fisken af en krog, så var der bid på den næste. Det var bedst om aftenen. Hvis så vinden løjede af ~~sejlet~~, og sejlet begyndte at blafre, gjaldt det om at få årene ud, for det var tilsyneladende farten, der gjorde det meste. Pludselig var det slut, man var ude af stimen. Det gjaldt om at finde den igen, lykkedes det ikke, var det sket, og man kunne godt sejle hjem.

Engang vi roede fra badehuset og til fyrets havn, så vi på bunden den ene fisk efter den anden. Andersen roede og troede til sidst ikke på os. Han tog årene ind og kikkede ned i det krystalklare vand. Han måtte give os ret, den ene skrubbe efter den anden lå på bunden, og en del mindre torsk svømmede i stimer - et helt usædvanlig tilfælde.

En morgen - det var knap nok helt lyst - vågnede vi ved lyde udenfor. Det var nogle fiskere, der stod og krøb sammen. De var blevet minesprængt og havde sejlet mod øen. Båden havde taget vand, og maskinen gik istå, så det sidste stykke foregik med sejl. De havde sat den på grund ved Roberts Havn, for at den ikke skulle synke. Mor serverede stor morgenmad, de var godt forkomne. Senere på dagen roede jeg med en af dem ombord for at hente nogle ting. Vi fik nogle fisk, der stod på dækket, resten var ødelagt af olie. I dammen gik en søstjerne, en kæmpe en, som jeg fik til tørring.

Næste dag ankom to både, De medbragte en kæmpeballon, som de blæste op i "dammen", fordrev herved vandet og de to både kunne nu trække den uheldige flot igen.

EDVARD HANSEN.

Edvard Hansen ankom til øen. Han var fast medhjælper ved fyret, ferieafløser, udkigsmand osv. Han boede normalt ved Nykøbing. Hans far havde i perioden 1926 til 1942 sejlet post til øen, han selv havde været karl på gården år 1924. Det var i Holstein-Rathlow enkes tid. Hun blev kort efter af sin søn erklæret for utilregnelig og umyndiggjort. Edwards bror Gustav var ligeledes flere perioder bosiddende på øen som medhjælper. Gustav var den sidste der drejede nøglen om, da fyret blev automatiseret den 29. oktober 1963. I 1934 var Gustav på øen for at hjælpe med at fange opdrættede fasaner, man fangede 500 stk. ialt. Det var i gods-

ejer Uttemtals tid.

Edvard medbragte sin kone Rigmor, en trivelig, sød og hjertevarm dame. De havde en helt ejendommelig kat. Den fulgte dem overalt på øen, sad i vindueskarmen og fangede fluer. De fiskede meget, og når de roede ud, var katten med. Hvis de lod den blive i land, svømmede den efter dem.

For kort tid siden besøgte jeg Edvard i Kildehusene ved Nykøbing. Det var nu 35 år siden jeg forlod Hesselø. Edvard var ikke hjemme, så jeg gik ned i baghaven, der støder op til fjorden. En mand kom stagende i en lille båd - jeg kunne tydeligt kende Edvard, men det kneb for ham at kende mig. Derimod kom hans bror Gustav lidt efter og sagde: "Jamen er det ikke Thorkil!" Da jeg i mellemtiden har forandret mig en hel del, tynd i toppen osv., syntes jeg nok det var utroligt.

Edvard forærede os nogle pragtfulde skrubber med hjem. Efter at jeg har boet ved havet, har jeg fået allergi over for fisk fra en forretning, eller fisk der har rumlet i en fiskevogn en ½ dag eller mere.

Da Edvard i 1924 tjente på gården som karl, fortalte han, klagede fyrfolkene over, at de på øen værende dådyr ødelagde haverne. De skulle så bortskydes, Man forsøgte at fange en sidste i en fælde i Tårnskoven. Da jeg var dreng, var der endnu spor af fælden, men nu er den nok væk. Den lå fra tårnet mod gården, var en 4-5 meter lang. Der var hønsetråd på siderne og i loftet og en lem i begge ender. Man kunne spænde dem op og lade dem klappe. De klappede samtidig, når man berørte en gren i midten.

Dyret var gået i fælden, men det sprang gennem tråden. Man besluttede at skyde det og ledte hele dagen. Hen under aften lykkedes det at finde dyret, et skud sendte det omkuld, og skytten gav den fangst med sin lange kniv. Pludselig sprang dyret op og forsvandt mod skoven, man forsøgte igen at skyde, men det lykkedes ikke. Da det blev mørkt indstillede man eftersøgningen. Sent næste dag fandt man det arme dyr, der endnu levede og fik det aflivet. En forbandet svinejagt, man burde kunne fradømme de ansvarshavende til, for tid og evighed ej at færdes med kniv og bøsse.

Edvard Hansen fortalte en tragisk historie, Der var hændt nogle år efter, at vi forlod øen. Postmesterens søn fra Hundested var med båden over for at drive lidt jagt, og undervejs skød de lidt fugle. Han må ikke have sikret geværet, da de var færdige, for da lugerne skulle tages af, faldt geværet ned, og skudet gik af og ramte ham på få centimeters afstand lige over ankelen.

I stedet for at hive ankeret og stævne mod Hundested, slæber man den arme mand ind i prammen, op på hestevognen og kører ham til gården. Her hælder de en masse spiritus på ham, og langt om længe lægger man manden ombord igen og sejler hjem. Sikkert på grund af den mærkværdige specialbehandling døde drengen dagen efter.

Mere oplivende fortalte han, at det, ligeledes et par år efter, vi var rejst, blev isvinter, og en ræv, enten fra Sverige eller Danmark, nåede øen. Det skulle være sket en gang før i tiden, husker jeg historier om. Ræven blev skudt, da den delikaterede sig for meget med tamme og vilde fugle.

Man har engang holdt blårase på øen. Det var fru Holstein-Rathlou, der morede sig med disse syslerier, men også de blev fjernet af samme grund som før nævnt.

Edvard Hansen havde foruden sin motorbåd en lille pram, meget lille. Den lå på land ved Fyrets havn. Her gik naturen sikkert over optugten, selv om vi vidste, at båden var noget, vi under ingen omstændigheder måtte røre. Kaj og jeg opdagede, at vi kunne skubbe med båden. Jeg kommanderede "båten ut", som jeg havde hørt "Kattegat Hansen" fra inspektionsskibet "Kattegat" gøre. Vi slæbte prammen i vandet og morede os nu med at springe ombord og kravle af. Pludselig stod Edvard der, han var, for mig mærkeligt nok ikke spor gal, far havde været helt tosset, hvis det havde været ham. Edvard var ked af, at vi sprang ned i bunden af hensyn til bådens holdbarhed, lidt flove slæbte vi skibet op igen.

Hele historien var noget naiv, i betragtning af, at Fyrets havn kan overvåges fra fyrboligerne.

Anderledes godt gik det med nogle store, flere meter lange fåreædetrug. Med dem sejlede vi i gårdens dam, vel ikke helt ufarligt, men jeg vidste, hvornår far havde vagt og sov, så jeg optrådte kun til søs på de tidspunkter, der var sikre.

Karusser fangede vi også, vi prøvede at ryge dem, men uden held. Katten var dog glad for dem.

KØLEN.

På et eller andet tidspunkt havde en lystsejler forsøgt at gå igennem Nordvestrevet, hvor der er mest vand, herved fik han revet sin køl af bly løs, og tabte den lidt længere ude, men ingen vidste hvor. Det var noget mændene talte om med jævne mellemrum, sådan på hyggebasis, man skulle bare finde kølen osv. Bly var jo dyrt, tyskerne var så flinke til at bruge bly -.

En dag Edvard Hansen lå og kiggede i sin vandkikkert efter en sunken sæl, opdagede han pludselig kølen, den som vi alle havde kikket og kikket efter. Han afmærkede fundet og den skulle så hæves.

Edvard Hansen var dagens mand, alle snakkede om fundet. En flot sommerdag roede de afsted, med to store robåde og Tobiasens lille jolle, som min fætter Axel roede i. Han skulle være ordonnans og hente ting, de kom til at mangle.

De to både blev surret sammen med 1 meters mellemrum ved hjælp af nogle planker, derpå stod et spil. Axel, som var kvik i vandet, skulle nu dykke ned og tage et stykke tov om kølen. Efter gentagne forsøg måtte han opgive at klare opgaven alene, og far måtte smide alt tøjet og dykke. Det lykkedes dem så at gøre tovend fast ved fælles hjælp.

Nu begyndte de at dreje på spillet, alle var spændt på om det lykkedes. Edvard Hansen havde spurgt, hvad de skulle have for at hjælpe, de havde krævet en øl, hvis det lykkedes.

Da man havde drejet en rum tid på spillet, skete der ikke andet, end at bådene blev tvunget længere og længere ned i vandet, så hele sagen måtte opgives. Edvard Hansen fik nu fat i en stenfisker. Jeg roede med ham derud, vi sejlede op til revet, satte en stor pram i vandet med spil agter. det var ingen sag for dem at løfte den, tage den hen til det store skib og lade kranen

svinge den ombord.

En skønne morgen gik der igen en halv snes mand udenfor og krøb sammen, det var fiskere, der søgte ly for stormen, de kom fra Hundested. Mor lavede suppe, hun havde altid suppe på henkogningsglas, og det var noget de kunne lide, forkomne, som de var. På et tidspunkt ville de byde tobak, men som mor altid sagde, hun røg ikke, men havde det blot været te. Te, sagde den ene, Alfred Hansen hed han, vi har masser af te hjemme, det bruger vi kun når vi er syge. En måneds tid efter lagde han ind og medbragte 1 kg. te i en stor uformelig avispakke. Mor græd af glæde og gav ham to ruller sytråd med hjem. Hun havde været ude for, at folk sendte 10-15 gr. te, men et helt kilo havde hun aldrig set. Mors store svaghed var morgente og ristede kryddere, som hun dyppede i teen. Alfred Hansen fortalte, at han med egne øjne har set den sagnomspundne kænguru, da han som dreng var på øen med sin far i 1915. Jeg har nylig læst en bog af Rathlou's søn, premierløjnant P. von Holstein-Rathlou der opholdt sig af eventyrlyst et par år på New Guinea, han indsamlede en masse dyr sammen med sin bror. Mange dyr omkom under transporten, men 65 dyr kom levende igennem.

Bogen slutter med: Endelig havde vi atter foden på dansk grund. Kaptajn Meldahl førte os gennem Kielerkanalen hjem til København, hvorfra vi omgående tog til vore forældre på Hesselø, hvor bjørnene en tid lang gjorde øen usikker. Vi havde nemlig været så uforsigtige at lukke dem ud, og havde så stort mas med at fange dem igen. Nu sidder de i Zoologisk Have, men resten af menageriet er spredt for alle vinde. I alt fik vi 65 levende dyr med hjem. Mit ynglingsdyr, den lille dværgkænguru døde sidste forår af forkølelse.

JOLLEN.

Tid efter anden blev der fundet en inddrevet jolle på øen, det var også noget, vi drenge fantaserede om, tit så vi joller, men kom man nærmere, var det drivtømmer eller en stor sten.

En morgen, da far havde slukket fyret, så han en stor ting på østrevet. Han vækkede mig med et brag. Der ligger vist noget mystisk dernede på det Østre rev, skynd dig at komme. Jeg sprang op, som dreng var jeg altid lysvågen med det samme, hurtigt trak jeg skjorten på, forkert, om igen, og sokkerne, hvor var det svært, mine udtrådte gummisko, som jeg havde arvet, sprang jeg i, og så ud i morgengryet. Det blæste i går aftes, men nu havde vinden næsten lagt sig, solen var ved at stå op, hvor var det smukt.

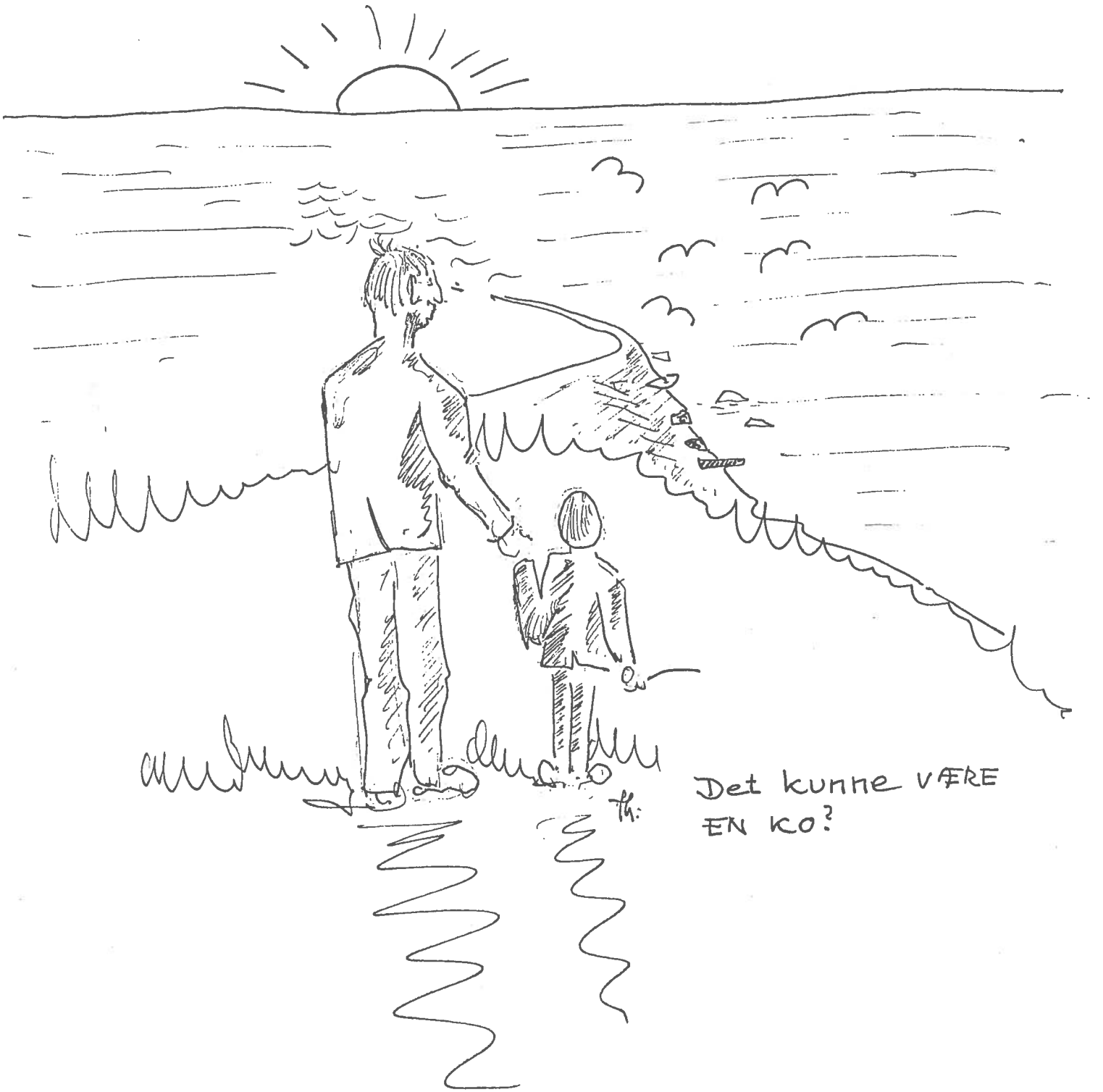
Jeg løb med far i hånden, kulden slog igennem den tynde skjorte, og duggen fra græsset trængte hurtigt igennem mine gummisko. Det var sådan noget far aldrig tænkte på, det med påklædningen, mor ville aldrig have godkendt, at jeg storkede af i den lette mundering i morgenkulden.

Far gik så hurtigt, jeg sprang og løb for at følge med, holdt godt fast i hans store hånd. Vi stoppede nogle få sekunder på

209

333

Det kunne VÆRE
EN KO?

skrænten ved Tjørnebo, ja noget var derude, det kunne i uheldigste fald være en ko, men da der ingen andre køer var i nærheden, var det vel udelukket. Vi ilede ned af skrænten, det gjaldt om at komme først. Vi arbejdede os gennem gryderne og mod spidsen af revet, tingen var dækket for os, og først da vi var ca. 50 meter derfra, stod vi stille.

"Se far" råbte jeg, "det er en jolle, far vi har fundet en jolle, hvor har vi været heldige". Jeg så på far, hele ansigtet viste glæde, det var som om hele ansigtet kun var en smilende mund, jeg sprang afsted mod fundet, hørte ikke mine skos sjappen, ej heller ænsede jeg kulden.

Det var den mest dejlige lille, lækre mahognijolle. Der lå årer i båden, og vi tippede den ud i vandet og roede mod det åbne hav. Den var godt våd, nu blev jeg også våd i enden, men det gjorde ingenting. Far spurgte, om jeg frøs, hvilket jeg tænderklaprende benægtede. Vi vippede over revet, nu stod solen som en kæmpe ildkugle i horisonten, havet slog mod stranden, mågerne skreg - kunne man i dette liv forestille sig en skønnere morgen end denne, hvor far og jeg havde fundet en jolle.

Vi roede til Fyrets havn, hvor et lille opløb var troppet sammen. De vinkede, det var svært, skulle man vinke igen, en lidt vanskelig situation. Jeg havde lyst til at råbe og skribe, men på den anden side, en vis stil skulle vi da komme i land med, dette her var ingenlunde pattebørnsleg, det var en både alvorlig og glædelig situation, man måtte forsøge at se sådan lidt mandig ud.

Mor hylede op om min lette påklædning, hun var ikke til at overbevise om, at jeg ikke frøs eller var fugtig på tær og ende.

Desværre kunne vi ikke beholde jollen, far annoncerede, at den var fundet, og en ejer meldte sig. Den havde været redningsbåd ombord på et skib, en mindre fragtbåd, der var sunket, den lille båd var smuttet fra dem, da de skulle sætte den i vandet, så de havde tilbragt natten stående på styrehuset.

Far fik 100 kr. i bjærgeløn.

Vi så en dag en skypumpe, der kom ind fra nord og gik vesten rundt om øen. Helt fantastisk, den ligesom standsede lidt op mod syd, det var som et kæmpe kræmmerhus, der sugede vandet mange meter op, den var farvet mørk af støv eller fugt. Andersen konstaterede, at én i den størrelse sikkert kunne snyder høns, ja og kyllinger, supplerede Tobiasen, der stod i sine egne tanker. Den forsvandt mod syd, vi fulgte den med øjnene en halv timestid, så var den væk.

STRANDVASKERE.

Under krigen drev der to strandvaskere ind, de blev begravet på den gamle kirkegård. Vi stod oppe i fyret og kiggede på dem. Man havde observeret dem i vandet og kom nu trækkende med dem efter robåden. De skød geværskud af over gravene.

I forvejen lå der en gammel grav med en druknet sømand og med en gårdskarl, der efter sigende hængte sig, da han opdagede en

kænguru, som øens ejer Holstein-Rathlou havde sat ud. Om samme greve fortalte man, at han havde et skidt forhold til sin kone. Når hun ankom på den ene side af øen, stak han af fra den anden side.

SURB:KIRSEBÆR.

Vi havde i haven nogle pragtfulde store sorte kirsebær, som vi ikke måtte røre. Kaj var oppe en dag, og vi blev enige om, at et par enkelte vel ikke kunne ses, et par stykker til osv., og pludselig stod far der, godt gal i skralden Jeg regnede med at sagen mere eller mindre var ude af verden. Men om aftenen var de andre familier bedt til hyggekomssammen. Kirsebærene skulle indgå i traktemanget, da skålen gik rundt, måtte jeg nøjes med at kigge fik jeg besked om, en straf jeg aldrig har tilgivet far, den stod ikke i forhold til forbrydelsen.

Mor elskede børn. Vi havde mange børn på besøg, og deres forældre dukkede også op. En pige fra "Østrups ferieborn" fik vi også. Det var Mette. Hun var ualmindelig sød og køn med et stort mørkt hår. Alle var vilde med Mette, jeg var hemmeligt forlovet med Mette, men hun vidste det ikke.

Mette fik ondt i maven, alle deltog og far trykkede og slap og konstaterede, at det var blindtarmsbetændelse. Jeg sad deroppe ved sengen i det store loftsværelse og snakkede med hende, tog mod til mig og gav hende et kys. Det var med tungt hjerte, at jeg så den skønne blive færet ud til marinekutteren og løftet ombord.

Axel, min fætter, var også smålun på Mette, til stor forargelse for Gunhild og Tove. Dette hånd i hånd måtte standses, og det, at de ustandselig sakkede bagud, når vi gik, eller "blev væk", det var noget værre noget. De klagede til mor, der måtte bringe ro i lejren. Det hele var nok et spørgsmål om misundelse, for de var vist også lidt smålune på Axel.

Axel var også en guttermand, han optrådte i forskellige påklædninger - som gøngenhøvding, Tarzan eller Fantomet. Han reparerede mine ting og red mig på høj skulder, han lavede geværer til os og icenesatte store lege. Han hjalp med at flække brænde og ro den store båd, når Andersen skulle fiske.

DØDSSEJLEREN.

Der lå på stranden nogle store tønder, på ca. 200 ltr., spidse i hver ende, det var netspærretønder, beregnet til at holde et net oppe, der igen skulle fange ubåde.

Vi samlede 6 sammen ved Roberts havn, byggede et dæk efter at have surret dem sammen og riggede flåden med et vikingesejl, ror og flag agter. Vi havde franarret mor hendes tørresnor.

23. 9.

Min fætter Axel førte flåden -
men alt gik galt fra starten.

Så kom den store dag, da "dødssejleren" skulle løbe af stabelen. Vi trak den 100 mtr. op af strømmen og skulle så komme sejlene forbi, alle gæsterne, på det tidspunkt tante Ella og onkel Harry (Harry Holst, der var direktør i F.L. Smidt), alle stod med apparaterne fremme for at fotografere skibet.

Axel skulle føre flåden, og jeg var forgast. Så startede vi, og i samme nu var helvedet løs, en understrøm greb flåden, der hverken reagerede på vind eller ror, den blev ført vinkelret ud af mod syd-øst. Far, der var gammel sømand, råbte: "Smid dræget!" og det blev han ved med at råbe, havde han blot råbt: "smid ankeret", så var ulykken aldrig sket. Vi drev langt ud, hvor langt ved jeg ikke, da jeg foreslog Axel at lade ankeret gå. Han havde hidtil forsøgt at styre skibet. Nu var vi så langt ude, at ankeret ikke kunne nå bunden. Axel begyndte at afrigge masten og binde til ankertorvet. Så fik det endelig fat i en tot tang, den gode tørresnor, men hvor længe kunne den holde. Vi snakkede om at svømme ind, men jeg havde altid lært at skulle uheldet være ude, skulle man blive ved skibet.

Inde på stranden myldrede det, som når man roder i en myretue, vi kunne ikke skelne de enkelte, men kende mor i en blå badekåbe, og vi så en løbe mod fyret, det var vel far. Han løb til Fyrets havn og roede igennem det syd-østlige rev. Det var begyndt at lufte, og bølgerne fyldte bunden af fars båd en snes centimeter op eller mere, og hver gang han øsede, drev han mod revet igen. Da han havde ligget der 1 times tid (vi frøs på flåden som hunde og pakkede os ind i vikingesejlet), kunne mor se, den var gal, og hun hentede Edvard Hansen. Han gik i fyret og studerede sejladsen, gik derpå ned og fandt mast og sejl frem for at rigge den store robåd til med sejl.

Nu kom far imidlertid fri af revet, og roede mod os (Edvard Hansen nåede aldrig ud). Da far nærmede sig ville Axel råbe "O-høj, maskinskade", hvilket jeg frarådede ham på det kraftigste, da fars tolerance og tålmodighed var overskredet for lang lang tid siden.

Far skabede sig over, at vi ikke havde ankret op for længst, hvilte sig en stund, og Axel og han tog nu hver en åre og slæbte "dødssejleren" ind, det tog en forfærdelig tid, de rodede og rodede, og jeg frøs. Endelig nåede den befriende lyd af ral mod skibsbund os, og en masse hænder hjalp med at trække robåd og dødssejleren op. Far beordrede sejleren skilt ad og i løbet af et øjeblik havde han skåret tovværket itu, imens mor jamrede over tørresnoren.

Mor havde lavet noget varmt til os, og vores tøj havde hun med. Alle omfavnede os og var så glade, selv havde jeg nærmest en flov smag i munden.

LAMMENE.

Vi var meget optaget af Niels Juels måde at ride på. Han havde jo været dragon i Randers og kunne ride over alt på øen. Han drønedes afsted på hingsten Peter. Vi løb med så godt vi orkede. Når vi legede "red vi altid", vi legede, vi havde en tømme i

venstre hånd og løb alt, hvad vi kunne. I højre havde vi en pisk og slog os selv i enden for at fremskynde farten. Det var nærmest når fårene skulle ind, at de red, og vi "red" med. Der var tror jeg, 200 får, sikke et mylder og en masse at klippe.

Var vinteren mild, gik de ude hele året. Så engang kom der en forårssnestorm, og man fik travlt med at finde får og nyfødte lam i driverne og inde i slænbuskene. Det var dage, sikke en kulør man havde og appetit, og hvor sov man dejligt oven på sådan en dag.

Nogle får var døde, så blev lammene flasket op, de var herlige at lege med, tamme som hunde. Iversen havde konstrueret en beholder med udløb, et rør på tværs og fire udløb med sutter på, så han kunne fodre fire lam ad gangen. Disse flaskelam gav vores liv ekstra indhold. Vi gav dem mange navne, legede og puslede om dem i timevis, børstede og passede dem. Hver gang Iversen var oppe at telefonere, fulgte et par lam med. Han fortalte en dag han skulle sejle ud på strandjagt, fulgte et lam med langt ud i vandet. Han sejlede ind igen og jog lammet langt op på øen.

Da han vendte hjem nogle timer senere, så han noget mærkeligt i vandet, han rørte med åren ved tingen, det var det lille trofaste lam, der lå druknet.

Engang vi legede på høloftet, faldt Jens, efter utallige advarsler ned. Han mistede al luften og blev helt blå i hovedet. Iversen, der var en hård hund, kom og tog Jens i det ene ben, og sådan med hovedet nedad, blev han transporteret over til stuehuset. Efter et sådant uheld gjaldt det om at få benene på nakken og komme hjem, før fru Iversen kom ud og skældte ud, stak Kaj lusinger og luftede et ordforråd, hvis magen jeg aldrig siden er stødt på.

Vi legede meget på gården. Der var også små og store kalve. Når ingen så det, red vi rundt i boxen på kalvene, de sprang afsted, det var sjovt, men det blev stoppet en dag af Iversen, der tilfældigt skulle se ind, hvad det var for en larm. Vi legede på høloftet over køerne, skulle så smide noget hø ned. Jeg sprang ned i det og forstuede min fod helt forfærdeligt, kunne slet ikke støtte. Edvard bar mig ind, og så var jeg sengeliggende i guderne må vide, hvor lang tid. Endnu den dag i dag, forvrider jeg let det ankelled.

NORSKE DRENGE.

Den norske dreng, jeg omtalte, var en af to brødre. Kjeld, som boede hos os, og Arne som boede hos Edvard Hansen. De var igen to af en hel masse børn som Danmark husede efter krigen, for at de skulle komme lidt til hægterne. Det var nogle flinke og raske drenge, der kom fra Kirkênæs. Kjeld var stærk og ihærdig, god til at snedkerere og god til at lege. Hvad enten vi skød med bue og pil, slangebøsse eller løb på ski, var han altid den bedste.

Vi legede også mere stille lege. Nede i hjørnet af haven havde vi lavet et helt system af små veje og opført små bjælkehusmo-

deller med mostag og agre med trækøer på. Kjeld var hurtig til det hele, det var vores arbejde at tømme askeskuffer og tænde op, der stod let en sky af aske omkring Kjeld, til stor sorg for mor. Denne askesky dalede ned alle vegne.

Mor havde købt 12 store krus. Da drengene ankom var alle hele, da de rejste $\frac{1}{2}$ år efter, var der ét tilbage, og det manglede endda hanken. Det var også vores arbejde at vaske op, og det var ved disse lejligheder, under det hurtige tempo, at Kjeld var så uheldig. Engang tabte han hele bakken på gulvet, han var selv meget ked af det hver gang, men han var jo så forbandet hurtig.

Vi lavede nogle piber af træ, kunne deri ryge blyantskrald og lignende samt fars cigarskod. Far tyggede den ene trediedel af cigaren og røg resten.

Vi løb i måneskin på Tjørnebodammen og røg samtidig disse hampre skud. Efter at have givet den på skjorter en rum tid, blev vi dødsyge og lå ved søbredden og brækkede os.

Far havde fået 10 cigarer af sin kusine, der var cigarrullerske, han havde røget en, og så var der kun 8 tilbage, så blev der panik og langvarige forhør, men da torturen var til at holde ud, nægtede vi begge. Mor fandt dagen efter cigaren i Kjelds tøj. Som han sagde, han havde gemt den for at forkorte hjemrejsen, det var slet ikke Kjelds stil at gøre sådan noget, så der blev hurtigt lagt slør om sagen.

Vi mødte gæssene en dag helt nede ved strandkanten, de gik der og snadrede i tangen bag gårdens træer, vi syntes det kunne se flot ud med dem til søs, omringede dem og gennede dem ud, og de var til sidst helt væk. Iversen blev tosset, da han erfarede det, og vi var igennem en lang og trang audiens med erstatning osv. Men en 3-4 dage efter kom de igen, Iversen tog til revet for at se efter gæssene, men de var der ikke, så de må have været langt til havs.

Iversen fik engang en tam gås af en eller anden, men den faldt aldrig helt til, de andre i flokken jagede med den, og en skønne dag forsvandt den af sig selv til søs.

Kjeld og jeg lavede buer og pile og skød til måls med disse ting. Det blev træls med denne almindelige målskydning, og vi spurgte far, om vi måtte gå på jagt efter vildt, stor var vores forbavselse, da han sagde ja. Far var klar over at muligheden for at skyde eller anskyde noget vildt var lig nul. Vi stod tidligt op og gik i skoven, vi fik sneget os hen under et træ med duer, men de fløj selvfølgelig, da vi skød. Samme sag var det med en stor and, vi var meget tæt på. Vi havde nok brugt det meste af en time for at snige os ind på fuglen, men også den fløj sin vej, men spændende var det.

En sjældnen gang fandt vi stålorme, som vi kiggede på og lod løbe igen, en aflivede vi, den var helt maltrakteret af måger. Drengene rejste til Norge igen, Kjeld kom i barberlære hos sin far, men det var ikke sagen. Han sejlede en overgang med et hvalfangerskib.

SKILDPADDEN.

En dag kom far med en skilpadde han havde fundet, vi havde den et par dage, så på den og fotograferede den, det var en sump-skilpadde. Den havde et hul boret i skjoldet, man sagde, den engang havde tilhørt en bestyrer på gården, og den havde stået bundet via hullet, men sikkert et levn fra Hostein-Rathlou.

Niels Juel kom en dag med skilpadden, han havde fundet den igen, men da vi undersøgte den, havde den ikke noget hul i skjoldet, altså må der have været to stykker af arten.

Den vi havde, satte jeg ud i vandet neden for fyret, den lå ligesom og tænkte sig om, imens den sank, så tog den nogle raske svømmetag og forsvandt mod bunden, jeg tror den blev glad for friheden.

Jeg tror det var telefonmontør Thomsen, der fortalte, at han engang på Nordvesten havde fundet en kæmpetand, han havde aldrig set noget lignende, og sendte den til en zoolog i Århus, der takkede mange gange for fundet, havde lagt den ind på museet og fortalte, at det var en kindtand fra en mammut. Thomsen blev godt ærgelig, det var ikke hans tanke at skænke tanden væk.

Under vores færden rundt på øen, entrede vi tit det flotte badehus neden for Tjørneboe, det lå på en støbt sokkel, men vind, vejr og is havde ødelagt det meget. Det var et sødt lille hus med stue og første sal, små ruder, tårne og gesvejsninger, en dag irriterede det tyskerne, de brød det ned og brændte det.

På Nordvesten står en sokkel, det var meningen, man skulle have opført et hus magen til derude.

På Nordvesten stod flere murede brystværn til skjul for jægerne, og på marken mellem Tårnskoven og Parken ligger Kragehytten, hvor jægerne kunne opsætte en ugle på stage, så ville kragerne komme og dykke over den, det ville så være let at sidde inde i hytten og skyde kragerne.

Klokkefrøer skylder jeg da også en bemærkning, disse små frøer, der er så få steder i Danmark, med deres ejendommelige monotone lyd, de nærmest fløjter, syntes jeg, de burde da have heddet fløjtefrøer. Hvor var det fantastisk at sidde på en stamme, se mosekonen brygge og høre på frøerne. Vores lærerinde frk Andersen, viste os mange ting i mosen, salamandre, vandkalve, vårfluelarver og guldsmede. Vi så på de forskellige græsser og sivarter, det var en god måde at holde zoologitime på.

Når min søster og jeg lå og ikke kunne sove, snakkede vi om mange ting. Vi opfandt en mumleleg, den ene skulle så gætte, hvad den anden mumlede, legen skulle have et navn, jeg foreslog gardinleg, min søster syntes, det var tosset, men derved blev det alligevel. I øvrigt var det mit indtryk, at hun ikke morede sig så meget ved at lege gardinleg.

TYREN.

Tyren vandrede løs rundt på øen sammen med køerne, den var ret ung, da vi kom, men blev snart mere gnaven og ansvarsbevisst.

Når man gik forbi, kunne den stå og pruste og stampe i jorden. Mor talte med Iversen om dette faremoment. Han svarede, at man bare skulle lægge sig på ryggen og snutte den i ringen, hvis den angreb.

Vi blev mere og mere bange for den. Engang det tordnede, stillede tyren sig op uden for hegnet med panden på en stolpe og brølede med dyb rallende lyd.

Ved malkning lod man gerne tyren blive uden for, så gik den rundt og brølede uheldsvarslenende, så når man skulle hente mælk gjaldt det om at finde ud af, hvor den var - så komme ind til gården uden at den så én.

Vi skulle efter malkning lukke køerne ud, tyren gik omme i grænerne, og var ikke klar over, at køerne var gået. Den kom nu om til stalden, gik ind i en fårest, vi lukkede den inde, hvilket gjorde den helt tosset. Det var selvfølgelig noget vi ikke måtte. Iversen og Niels Juel kom nu for at jage den ud, den angreb dem i det små, og den sprang derefter over adskillige skillerum. Til sidst fik de den fanget og bundet, og glade var vi, at vi igen kunne gå rundt uden frygt for dyret, vi fortalte aldrig, at det var vores skyld, at den var blevet tosset.

Under malkningen gik der også tit nogle kvier uden for. Iversen ville ikke have dem med ind af hensyn til griseriet. De vadede utålmodigt frem og tilbage, tiden faldt dem sikkert lang. Under dette traskeri kom en hen over dækslet til æjlebeholderen. Den gav et kæmpebrøl og forsvandt gennem dækslet med bagkroppen først, brædestumper og æjle stod om dyret, der prustede rundt som en hvalros. Vi spæned ind og fortalte, hvad der var sket, Iversen og Niels Juel kom med reb, de fik en løkke over dyrets horn for at holde hovedet oppe, alle råbte og skreg, dyret halvt svømmede og halvt sprang rundt dernede i halvmørket - øjnene havde den krænget det hvide ud af og de virkede unaturlige store. Vi hjalp med at hente patenttalje og treben, det blev sat op, krogn sænket ned til tovet om hornene. Hejseriet begyndte, det gik langsomt, først sprællede den, rallede høst og til sidst hang den livløs hen, kun noget af forparten kom over jorden. Det var håbløst. Fru Iversen konstaterede, at nu var den død, det så voldsomt og grimt ud. De opgav og firede dyret ned igen, den levede da lidt endnu. Nu fik de en meget bred gjord under kvien, og denne gang lykkedes det. Den stod længe og hang inden den kom til hægterne igen.

Ting mor tog tungt, tog man noget lettere på gården. En dag far og mor var ude at gå, blev de inviteret inden for til kaffe på gården. Fru Iversen var ved at rigge af efter frokosten og var samtidig ved at skifte Puttes ble, det foregik på køkkenbordet. Mor betragtede barnet, og da skiftningen var tilendebragt, sagde hun: Der kom vist en klat uden for bleen på bordet, hvorefter fru Iversen tog en finger og smagte på klatten, lynhurtigt, og sagde: Det er leverpostej!

Mor gav sin undren til kende, hvis det nu ikke havde været postej osv., hvorefter fru Iversen sagde: Lort ved man da hvad er, og det kunne de vel i og for sig blive enige om.

Uden for fyrets indhegning stod en pumpe i en brønd. Over dækslet var et stort svinghjul, det skulle drejes rundt et par hundrede gange pr. dag. Det skiftedes fyrfolkene til. Når det var fars tur, var det os, der pumpede. Vandet blev løftet op til en cisterne uden for boligerne, og herfra med en håndpumpe i køkkenerne ført ud af hanerne.

Hver lørdag fyldte vi gruekedelen op i vaskehuset, så blev der tændt op, og vi badede på tur.

Ovre i det udhus havde far anbragt et spejl, så kunne han sidde i sin stol og se at fyret brændte. Imellem udhus og fyr hang flere antenner til de forskellige radioer. Materialet var ringe, så de faldt tit ned. I vores leg, der lignede de voksnes, var både vindmølle og antenne, og vi havde samme kvaler som de voksne.

FUGLE.

Ved fyret kunne man efter tåget vejr og i den tid, der var fugletræk, finde mange fugle, over 100 fandt vi engang, der var en and og mange drosler, vi skar brystet ud på droslerne, det smagte dejligt. Sådan en 10-12 bryststykker pr. person var nok. Man kunne i fyrets stråler se masser af fugle som ildkugler flakse rundt, og de skreg på en let uhyggelig måde derude i mørket. Nogle fugle sad bare og kiggede helt blændede på glasruden. Far fangede dem og satte en ring på benet. Fuglefaldet ved fyrtårne har været stærkt dalende de sidste mange år, man mener, at de oplyste byer, der har skylden. I gamle dage var det eneste lyspunkt det nærmeste fyrtårn. Harry Holst's søn Åge, var måske en 2-3 år, han gik meget og legede for sig selv, var ret interesseret i hønsene, en dag var han hakket i ansigtet, han kunne ikke selv gøre rede for uheldet, men det har sikkert været skrukhønen, der har været efter ham.

Kaj og jeg optrådte engang med et mindre pænt nummer, vi tissede i en sodavandsflaske, det havde jo en vis lighed med sodavand. Vi kapslede flaksen og lod Jens, den mindste dreng fra gården smage derpå. Vi lovede ham alverdens ulykker, hvis han sladrede.

Så var den gal igen. Iversen kom til fyret og bad far ringe efter båden, hans kone havde på en brødkniv skåret sig meget alvorligt i hånden. Nu luftede det godt, så det var noget af en betænkelig situation. Vi trak prammen over på den sydøstlige del af revet, der var størsts mulighed for at søsætte båden. Andersen og Iversen havde hver en åre, og alle andre skulle skubbe, når der kom en passende bølge. På et givet signal skubbede vi, og en kæmpebølge fyldte båden helt og aldeles op med vand. De tømte båden og var heldigere næste gang. Fru Iversen nåede langt om længe Hundested og fik skaden syet sammen.

MUSEUM.

I haven var et skur. Jeg fik en maler til at male et flot skilt og indrettede det til museum. Det kostede 10 øre for voksne og 5 øre for børn. Der var mange, der så museet igennem tiden. Foruden en stor samling flinteting fra oldtiden, havde jeg gamle mønter, fisk i sprit og forskellige kranier og skeletter. Den dag i dag eksisterer samlingen. Mit museum, som jeg viste frem

for børn og voksne, var gerne besøgt hver søndag. Når fyrfolkerne ikke kunne holde deres børn ud, fik de 5 øre og kom og hørte, om jeg ville vise museet frem. Som billetter brugte jeg nogle mærkater, jeg havde fået af far, der stod "retur" på dem. Andersen syntes det virkede betryggende at vide, at man kom tilbage, selv var jeg ikke helt med på, hvad retur betød, men blev det givetvis.

Bag museet var der nogle høje træer, der havde vi lavet en platform. Jeg var engang krøbet derop, da der var isslag på træet, og det stormede, det var en slem omgang at komme ned igen. Far havde slæbt en gammel båd ned i haven, den legede vi meget med. Vi byggede overbygning og lavede kabys og køjeplads, vi stegte bornholmsk røn på et lille rundt låg over stearinlys. Nede agter var maskinen, man kunne klemme sig derned, og skulle så ligge og dunke taktfast med en hammer, så sejlede vi over de store vande og havde det dejligt, bortset fra maskinmanden måske.

KATTEN.

Vi ønskede os meget en hund, vi plagede om hund, far var ikke glad for hunde, og han forudså alverdens ulykker, med at hunden løb efter fårene, de andres børn og høns. Hver gang vi blev spurgt, hvad vi ønskede til jul, sang vi en hund en hund, på melodien: Københavnermarch af Aksel Frederiksen. Mor var ved at blive vanvittig af at høre på det.

Hun lovede os en nissemand til jul, noget værre sludder, syntes vi, men der, ude foran på den sidste julepostbåd stod en lyslevende nisse og vinkede. Det var min fætter Axel i en af sine mange forklædninger, så var julen reddet.

Under forberedelserne til juledansen om træet, var Axel væk. Han dukkede op med en lukket kurv, deri var en kattekillling "Nebukaneser", som vi blev meget glade for, Jeg snuppede katten i kurven og løb over i et hjørne, med min søster kæmpende bagefter. Katten morede sig med at ryste juletræet, så pynten dryssede ned. Den fangede fugle, det kunne vi ikke lide at se, så vi bandt en død fugl om halsen på den, den gik med den hele dagen, gemte sig inde i laden og kom først frem til aften, så bandt vi fuglen af, og den tog aldrig mere fugle. Den morede sig med at løbe efter hønsene. En dag kom en høne frem fra krattet med 24 kyllinger, katten slikkede sig om munden, men skrukhønen angreb den og vændede den af med at løbe efter høns.

Det tyndede langsomt ud i kyllingerne, nogle frøs ihjel, nogle druknede og en 3-4 stykker døde i noget dej, mor ikke kunne få til at hæve, vi tog dem med ind og vaskede dem, men de var for udmattede.

Jeg kunne godt lide at passe hønsene, en dag skulle jeg give nogle store kyllinger mad, en kylling stak hovedet ud gennem sprækken bag døren, det så jeg ikke og knækkede nakken på den, da jeg lukkede døren. Den blafrede lidt rundt, men var ikke til at redde. Jeg græd over det, der var sket og begravede dyret nede i haven, med et lille kors og blomster, som jeg passede en rum tid, det gik mig på, at jeg var kommet til at slå den ihjel.

Tyskerne brugte at skyde nogle lyskugler i luften, når deres postbåd skulle komme, de skød fra vinduet på første sal i Tjørnebo. Da tyskerne havde forladt Tjørnebo, mødtes forskellige for at se, hvordan de havde boet, blandt andet lå de stuvet sammen i senge i 3 etager.

Vi entrede loftet og Iversen fandt lyspistolen. Vi var interesserede i fundet. Der lå en patron, han forsøgte at stoppe i, skyde ville den ikke rigtig, men pludselig gik den af med et dommedagsbrag. Helt fortumlet vaklede jeg ned af stigen, ramt af nogle partikler en tre-fire steder, mor hylede op: det bløder. Ja, fik jeg stammet, og far lidt, men Iversen meget. De kom nu væltende ned af stigen, godt forskrækkede. En stor del af ladingen var gået bagud, og Iversen, der skød, havde fået en masse i hovedet, han var ilde tilredt, så postbåden måtte over endnu engang.

I mange år efter kunne det synge for mine ører i nogle minutter ad gangen, så tænkte jeg altid på den dag.

HUMMERFANGST.

Hummerfangst var også en af de store diller. Når sæsonen nærmede sig, diskuterede man store og små hummere og store og små fangster. De blev fanget ude på det dybe friske vand, der var forskellige muligheder, men den bedste grund lå, når man har fyret og Tjørnebo over et, og så ellers langt pokker i vold i nærheden af Syd-Ostrevet. Det var lange roture, men ind imellem var der da også fangst. De blev fanget i tejnere, en tremmekasse med en tragtformet netindgang til rum nr. 1 og en tragt til rum nr. 2, her var anbragt 1/4 fladfisk. Hummerne skulle have en kvarts-måltidsmumslængde, undermålerne samlede man sammen, og en gang om året, når vi havde gæster holdt vi det store hummergeilde med øl og snaps, alle fik alt det hummer, de orkede. Det kneb med godt tovværk, så tit, når man var ved at hive en tejne ind, sprang tovet, og fangsten forsvandt i dybet.

Fyrassistent Tobiasen havde et hyttefad med en stor flok hummere, da postbåden kom, roede han ud for at tage dem op og sende dem afsted. Stor var sorgen, for låget var på en eller anden måde gået af, og alle hummerne var vandret ud, han blev ved med at kigge og stikke hænderne ind i hyttefadet, som om han ikke troede sine øjne.

Tobiasen var en flink og rar mand over for os børn. Det med brænde var svært for ham, ustandselig stak hans kone Inger hovedet ud af vinduet og råbte: Asger, jeg mangler brænde. Tobiasen havde været ude for et stort chock, som jo nok igen havde gjort ham noget distræt. Han havde sejlet med et skib, der var blevet torpederet, og han og kaptajnen var de eneste, der var reddet efter at have drevet rundt på havet i hjælpeløs tilstand i 17 timer. Marinens både, der sejlede dengang, var godt udtjente i maskinerne, den bedste hed "Emke" og havde den besætning, vi bedst kunne lide. Den anden hed "Ene".

"Emke" kom en dag trods hårdt vejr og optræk til endnu værre. De fik losset hurtigt og lastet lige så hurtigt, ingen ophold på øen. Fru Tobiasen skulle rejse med børnene Jan og Jette. Båden sejlede fra den nordøstlige side under Tjørnebo, og tog hurtigt efter nogle gevaldige rulninger, kursen udad, søerne begravede hele forskibet uafbrudt, de stod kun på stedet og hamrede på pæle. Det var klart at der var noget galt, de drev væk fra øen mod nord. Far fulgte dem i kikkerten til det blev mørkt. Vi gruede for dem og tænkte på dem, det er forfærdeligt at ligge i en sådan kahyt.

Næste morgen var stormen løjet af, og vi kikkede, da en mand fra besætningen kom gående. Det viste sig, at de havde fået maskinskade og havde ligget opankret hele natten. Nu var han roet i land for at hente pakningsmateriale, vand og mad. Mor pakkede mad og noget legetøj til børnene. Da manden havde hvilet sig en rum tid og fået noget styrkende, drog han af sted igen. Her må man tale om mandsmod, i den lille jolle drog han ud i det endnu godt oprørte hav, selve "Emke" kunne man lige skimte i kikkert, sådan med lidt god vilje. Vi fulgte robåden i kikkert, og sidst på eftermiddagen var han derude igen. "Emkes" radioantenne var faldet ned, og vores telefonforbindelse til land var afbrudt, så vi kunne ikke hjælpe dem ret meget.

Midt på aftenen fik de startet og forsvandt i det fjerne uden yderligere uheld.

Asger Tobiasen var mange år ansat på et fyr i sundet ud for København. Datteren Jette læste til læge.

RIBERFELDT.

Tobiasens rejste og en ny assistent, der hed Riberfeldt, kom. Han havde nogle mindre børn. Efter vi var rejst fra øen kom han forfærdeligt afsted.

Fyrets lampe blev varmet op med sprit, når den var varm, pumpede man petroleumsgas ind, og det opvarmede kuppelformede væv tændte med en meget kraftig flamme. Da skete det, at spritdunken eksploderede, og manden blev indhyllet i brændende sprit. Han sprang og tumlede ned ad trapperne, hvorved han læderede sig, branden blev slukket i hans tøj, da han nåede ned. Han var meget forbrændt i ansigt og på hænder. Det var så uheldigt, at telefonforbindelsen til land var afbrudt, for gud ved hvilken gang. Hvis de på centralen glemte at stille en "klap" tilbage, kunne man ikke ringe fra øen, men land kunne godt ringe til øen. Nu var gode råd dyre, Rigmor Hansen løb til fyrets havn, hvor hendes mand netop var kommet i havn efter hummerfiskeri. Hun satte ham ind i situationen. Han var tom for benzin, men løb til fyret og fyldte sin dunk, løb ned igen og tankede. Motoren, der var lunken startede uvilligt, en sort røg markerede, at der var kontakt, Edvard tørrede sine olierede hænder i panden, der tapløb af sved. Rigmor hjalp med at kaste los og vende båden, med besvær kunne man i skumringen skimte flagstangen og vinduet, der skulle over et. Det er begyndt at lufte, han skuttede sig i sit fugtige tøj, koncentrerede sig meget om at holde fri af de store sten, alt afhæng af ham i disse øjeblikke.

Normalt skåner han sin motor, men i dag er det lige meget, håndgassen er i bund, og bådens to-takter slår fast, alt imens skumsprøjt efter skumsprøjt står ind over den lille båd. Han føler efter tændstikkerne, ligger de stadig i lommen, de må under ingen omstændigheder blive våde.

Det skumrer mere, grundet ekspllosionen lyser fyret ikke, han stirrer ud i mørket, det må være Tjørnebo deroppe, og langt senere runder han kosten og stikker mod syd. Sejlede han dog bare lidt hurtigere, man skulle have haft en større motor. Edvard forsøger skiftevis at varme hænderne op af motoren, en hånd på roret er hele tiden nødvendig, døninger og sø er høje herude. Endelig skimter han en toplanterne samt en rød og grøn, altså skibet har kurs mod ham, en halv sømil fra ham svejer det. Edvard griber febrilsk en tændstik, stikker stokken med kludden på ned i benzinen, tænder stikken, den brækker, han prøver igen, lidt våde er de alligevel, nå endelig, et kort øjeblik er han helt blændet, stirrer ud i mørket. Det er ligesom at være helt alene, nå der er skibet, de kan da ikke undgå at se ham, blusset er stort, flammerne slår sodlange en halv meter op i luften, men nej, skibet sejler videre, afmægtig slukker han blusset, der efterhånden kun gløder.

Båden er drejet på langs i søerne, nogle mægtige -jatter slår indenbords, båden får gas op mod vind og sø igen, ærgeligt tager han øsen og begynder at lænse, og der, ja, hvorfor så han ikke den før, der ganske tæt kommer et mindre fragtskib.

Fat i benzinen, ild på og efter fire-fem korte sving med blusset ændrer skibet kurs og stævner mod ham. Han ånder lettet op, gode Gud, hvor var han heldig, nu slår det store skib bak, han kan tydelig høre kommandoråb, hele skibet ryster, den store skrue pisker vandet op, man manøvrerer skibet, så han kommer på den læ side, en projektør bliver rettet på. Edvard sejler båden op på siden og en line bliver kastet ned. Da de har hørt om problemet, bekendtgør de, at deres radio ikke kan sende, men de vil forsøge at standse Grenå Hundested færgen, der kommer agterude. Med lys og lydssignaler får de standset færgen, som Edvard sejler over til. Er de tunge ombord på færgen? de råber og råber, ingen kan forstå, en helt vanvittig situation, nå endelig er det ligesom det er trængt ind, man behøver lægehjælp på Hesselø. Bådene bliver liggende sammen, til man har fået en klar kvittering fra Lyngby radio.

Edvard Hansen havde en særlig aftale med sin kone, de skulle sørge for at tænde fyret, men ikke før de var ringet op fra land, den vej virkede telefonforbindelsen jo.

Han stirrer ind mod øen, ventetid er altid lang, færgen var sejlet igen, skipperen mente ikke der var mere at gøre - så pludselig kom de, disse skønne stråler, som man kun opfanger som blink på afstand. Nu var det så bare at stævne indad igen, fandens langt, tænkte han og sendte en spytklat i dybet og fandens koldt. Den lille motor dunkede villigt videre. Endelig kosten, og så bare mod kysten og tilbage til havnen.

Han havde masser af tid til at tænke det hele igennem, egentlig flot gjort, rart at komme hjem og få tørt tøj på, varme og noget suppe. Der er fyrets havn, han stævner forsigtigt ind, der er Rigmor, hun råber, hvad er det hun råber, noget med en båd, han bliver liggende lidt ude, sætter motoren på tomgang, koncentrerer sig. Jo, det er fyrmesteren og fyrpasser Madsens kone, de er sejlet ud for at blusse i en robåd, og strømmen har vist taget dem,

de har kun en lommelygte med, de ligger ret mod nord. Satans, Edvard bider tænderne sammen, et er, at der sker ulykker, men man skal ikke selv skabe dem. Kompassen svinger mod nord, og den lille båd stævner ud for tredje gang i dag. Først nu går det op for Edvard, hvor kold han i virkeligheden er, og fantasien dvæler ved en stor tallerken suppe, sådan med kødstykker og gulerødder i, dampende varm med fedtet løbende i ringe hen over suppen. Efter en halv times sejlads, ser han dem, hvad vil I tiltrække skibene med? Hvad laver I her? råber han, god idé, men det skulle bare have været syd for øen i sejlrenden, ja, men er det ikke det, lyder svaret. Fru Madsen er helt ødelagt af at øse, for i deres iver har de ikke fået bundproppen i, og vandet bliver selvsagt ved med at strømme ind, hun pådrog sig et kødsår, der varede lange tider om at læges. Edvard giver dem en ende, og en time efter er de i havn. Tanken har været velment, men mere ros tilkommer den ikke.

Båden ankommer fra Hundested. Riberfelddt sejles til land og køres til Frederiksværk, den tid den arme mand har lidt før han lå på bordet, kan læseren selv begynde at regne på!

Riberfelddt kom tilbage 11 måneder efter og flyttede siden til Hammeren. Som spejder besøgte jeg Bornholm og gik op og hilste på Riberfelddt, hans ansigt var da ret vansiret. 30 år efter så jeg ham i en TV-udsendelse, man skulle af 3 personer gætte hvem der var fyrmester Riberfelddt, jeg kunne ikke mere kende manden, men da nærbilledet faldt på ham, var han let at kende med sin vansirethed. Som tak for dåden malede Riberfelddt et billede af fyret, set fra nord og lidt ude fra vandet, som Edvard Hansen fik.

Redningsopgaverne har tid efter anden være store, og man kan roligt sige at der gentagne gange er vist mandsmod og godt sømandsskab både fra folk på øen, og de der førte den lille postbåd eller marinekutterne.

Jeg stod en dag og talte med min kollega i lufthavnen, underbrandmester John Bjørneboe, han sagde, at der efter sigende skulle sidde en mindeplade på Hesselø fyr over hans oldefar. Jeg kunne bekræfte dette og give ham billeder og en afskrift af den rapport, hvori begivenheden er omtalt, om hvordan hans oldefar etablerede en forbindelse til skibet ad hvilken søfolkene reddede sig.

FYRMESTER P.H. BJØRNEBOE.

På Hesselø fyr blev der af Marineforeningen i 1935 indmuret en mindetavle over fyrmester P.H. Bjørneboe, til erindring om, hvorledes han den 13/11 1873 sammen med sin assistent, reddede 10 mand fra en strandet norsk bark. Dette var ikke det eneste tilfælde, hvor Bjørneboe havde udført et redningsarbejde, idet han, medens han var fyrmester på Hirtshals fyr, havde været med til at redde besætningen på den strandede norske slup "Løvendahl"

og i den anledning modtog en marinekikkert, med bånd i de norske farver, fra kong Oscar af Sverige og Norge.

I Hesselø fyrs arkiv findes journalerne for udgåede skrivelser fra den tid Bjørneboe var fyrmester, og da han var en meget skrivende mand, får man ved at gennemse disse et ganske godt billede af et ikke helt almindeligt menneske.

Peder Halvorsen Bjørneboe var født den 26/5 1819 i Nyboder og indtrådte som dreng i marinen, hvor han tjente sig op til bådsmandsmath. 1857 blev han fyrassistent, den 1/10 1862 fyrmester ved Hirtshals fyr og 1/5 1871 fyrmester ved Hesselø fyr.

Bjørneboe kom til Hesselø den 6/5 1871, hans rejse hertil havde kostet ham 235 rdlr., hvad han fortæller i en skrivelse til ministeriet, som han anmoder om en rejseunderstøttelse, hvad man også giver ham.

Hans forgænger fyrmester Mogensen havde dyrket hele Hesselø, som ved fyrets oprettelse blev købt af staten; i 1871 bliver imidlertid det meste af øen solgt til gårdejer Jørgen Jeppesen, så fyret kun beholder 14 tdr. land. Fyrmester Mogensen får af staten en erstatning for de afgrøder, han har haft stående på den frasolgte jord, og samtidig bestemmes det, at Bjørneboe skal betale Mogensen 49 rdlr. for afgrøden på de 14 tdr. land, han får som tjenestejord, et beløb, som ministeriet fradrager i den omtalte rejseunderstøttelse. Bjørneboe mener nu, at Mogensen skal yde ham erstatning for den afgrøde, der stod på den af ham afgivne tjenestejord ved Hirtshals fyr, hvortil Mogensen forflyttedes, og han opgør værdien af denne til 118 rdlr. og stiller overfor ministeriet krav herom. Han bliver imidlertid henvist til selv at afgøre spørgsmålet med Mogensen. Selv om hans krav synes rimeligt, lader det ikke til, at han får nogen erstatning for sine afgrøder ved Hirtshals,

Samtidig med bortsalget af en del af jorden bliver det nødvendigt at opføre hegn mellem fyret og den private jord. Man giver ejeren af sidstnævnte, Jørgen Jeppesen, i entreprise at opføre et dige, og dette arbejde bliver en kilde til en bitter strid mellem ham og Bjørneboe, som ikke mener, at diget bliver forsvarligt opført - han siger endog, at Jeppesen prøver på at bestikke ham til at se igennem fingre med, at diget bliver opført, ikke i skellet, men et stykke inde på fyrets jord. Tilsidst bliver arbejdet overtaget af Bjørneboe, og nu er det Jeppesens tur til at klage over, at diget ikke opføres, som det bør, og på andre områder fortsætter de kampen. Jeppesen benytter alle muligheder for at genere Bjørneboe og klager gang på gang til fyringeniør Grove over forskellige, beskyldninger som Bjørneboe dog hver gang vægtigt kan afvise. Således klager Jeppesen over, at Bjørneboe har en tugthusfange i sit hjem, og hertil svarer Bjørneboe, at birkedommeren, provsten og lægen i Frederiksværk har anmodet ham om at tage sig af manden, en kendt mands søn, som er alkoholist, men iøvrigt uskadelig, når han ingen spiritus får, og det mener man bedst kan lade sig gøre ved at få ham anbragt på Hesselø. Bjørneboe får forøvrigt ingen betaling for at have ham boende og gør opmærksom på, at Jeppesen til hjælp ved digearbejdet har haft en for mord straffet person.

Kampen mellem de to fortsættes, Jeppesen beskylder Bjørneboe for toldsvig og tjenesteforsømmelse, og denne giver igen ved at meddele, at Jeppesen har været straffet og har betalt folk for at bagtale ham. Stridighederne, små og store, varer ved så længe

Bjørneboe er på Hesselø.

I alt dette har vi set ham som en mand, der kæmpede for det, som han mente, var hans ret, vi vil nu se på den indsats, han gjorde som redningsmand.

Den 13. november 1872 blæser det en orkanagtig storm, og fra fyret observerer man om formiddagen det norske barkskib "Hilda", som vandfyldt driver for stormen, mens masten og senere stormasten bliver kappet og klokken 1 eftermiddag strander skibet på nordvestrevet. Hesselø nordvestrev er en lang stenrøse, som på et stykke ligger nogle fod over dagligt vande - Bjørneboe og fyrassistent Kjærulf begiver sig herud for at bistå de skibbrudne. Fra skibet, som ligger et halvt hundrede favne ude, søger man at skaffe forbindelse ved at lade en line flyde ved hjælp af redningsbælter, trapper m.m. Endelig efter tre timers frolob lykkes det at få en trosse i land, som fire mand fra øen holder fast omkring en sten, medens både Bjørneboe og Kjærulf gik ud i søen for at hjælpe de skibbrudne, efterhånden som de kom ind til revet. Bjørneboe fortæller, at han og Kjærulf var nok så udmattede som de 10 bjærgede søfolk; de måtte gensidigt understøtte hinanden for at nå hjem.

Denne redningsdåd blev meget omtalt i aviserne, og det fortæltes endog, at Bjørneboe var svømmet ud til vraget og en efter en havde bjærget de 10 mand, men som man ser passer det ikke. Endnu en redningsaktion deltog Bjørneboe i. Den var ganske vist resultatløs, men derfor ikke mindre omtale værd. Den 27/2 1874 blev han purret ud kl. 6¹⁵ af fyrassistenten, som meddelte, at en jagt var strandet på sydøstrevet. Med den på øen boende fisker Jens Boesen, dennes søn, assistenten og en karl gik Bjørneboe ud med Boesens båd. Medens de satte båden i vandet kærtrede jagten, men den 4 mand store besætning klamrede sig til vraget. I tre timer krydsede man for klodsrebede sejl, men kunne ikke komme op til vraget og måtte til sidst søge land, karlen var da bevidsløs af anstrengelserne. Man tog nu en vogn og hentede fyrets båd, som lå på den anden side af øen, men da det blæste endnu mere op, måtte man opgive at sætte den i vandet, og uden mulighed for at yde hjælp måtte man fra land se besætningen omkomme, én efter én.

Nogle måneder efter denne begivenhed - den 29/6 1874 - blev Bjørneboe suspenderet som fyrmester.

Dette skyldtes en artikel i dagbladet "Fædrelandet", i hvilket en indsender fortæller, at han den 19 marts var på rejse med s/s "Vesta" fra København til Aarhus, og at kaptajnen her fortalte ham, at Hesselø fyr den foregående nat havde være slukket. På tilbagevejen den 9 maj med s/s "Fylla" så indsenderen selv, at fyret slukkedes klokken 9³⁰, og at det ikke blev tændt så længe, det kunne ses. "Fylla" gik nær til øen og kunne se, at der brændte lys i boligerne. Kaptajnen udtalte, at det langt fra var noget enestående tilfælde med Hesselø fyr.

Forholdet bliver undersøgt, og man benægter, at fyret var slukket den 19 marts, derimod vedgår fyrkarlen, at han har sovet på sin vagt den 9 maj. Denne nat var Bjørneboe forøvrigt i land i tjenstligt ærinde, det forekommer derfor mærkeligt, at han bliver suspenderet. Nogen egentlig begrundelse forekommer ikke, men det synes, som om man har benyttet sig af kgl. resolution af 2/11 1778, som siger, at hvis et fyr ikke er tændt i rette tid eller slukkes, skal fyrinspektør bøde 1. gang 200 rdlr., 2. gang 400 rdlr., eller afsked, og 3. gang skal han uden nåde miste sit embede.

Fyret havde nemlig været slukket 2 gange tidligere, begge gange på assistentens vagt. I det ene tilfælde indberettes det, "at assistenten var henfaldet i en slags døs", i det andet tilfælde opdagede Bjørneboe det om natten fra sin seng og løb straks op i fyret og fik det tændt. I ingen af de 3 tilfælde havde han nogen direkte skyld, men det hjalp ikke, den 1 maj 1875 fik han sin afsked.

Bjørneboe afslutter journalen med en meget forbitret indførelse, hvor han ender med at sige: "Jeg er fhv. bådsmandsmath Bjørneboe, en fattig mand, så vil resultatet blive derefter, så ved den erfarne mand enden på det hele, men fyrvæsenets mysterium skal engang i tiden blive opklaret".

Det synes virkeligt, at der i dette, som i en del andre forhold, er gjort Bjørneboe uret. Uheldigvis findes kun journalen for udgående skrivelser og ikke de tilsvarende indgående, så man får kun Bjørneboes syn på forholdene, et syn som let bliver ensidigt. Men mangt og meget kan læses mellem linierne. Alt i alt får man et indtryk af en energisk, handlekraftig og meget retsindig mand, men også en stejl mand, der stod på sin ret, så det ikke er fri for til tider at virke kværulerende; han tager kampen op for små ting og skaber sig mange uvenner på grund af sin manglende smidighed i sin omgang med mennesker. En sønnesøn skriver om ham, at han var en meget selvstændig natur og næsten altid i opposition til de herskende forhold. Det indtryk, der er det fremherskende, er dog det energiske, handlekraftige og retsindige, og man kunne have undt ham en bedre skæbne.

Efter sin afskedigelse nedsatte han sig som cigarhandler på Christianshavn, hvor han døde den 2 maj 1902, næsten 83 år gammel.

Af
N.G. Lange
Fyrmester ved Hesselø fyr
1943 - 1945.

HØJTLÆSNING.

Hverdagen gik stille og roligt, far gik og malede billeder mor passede huset, og om aftenen krøb vi sammen og drak datidens erstatningscacao, Sanade hed det, det var det bedste af de muligheder, der var. Petroleumlampen kastede et hyggeligt skær rundt i stuen., far læste højt, bog efter bog, en i 3 bind efter Bernhard Nordh. "I fjeldets favn", "Fjeldfolk" og "På flugt for frosten" var dem, vi var mest interesserede i. De handlede om nybyggere i Nordsverige. Om dagen legede vi familien Pålson på sydskråningen ved Tårnskov, hvor vi lavede små dukkehytter og legede med dyrene fra min bondegård. Far læste godt, med dyb røst, hen på aftenen noget hæs og tilsidst rømmede han sig og kunne ikke mere, men vi plagede ham, og han fortsatte. Under højtlesningen skød han somme tider brillerne op i panden og linnede på gardinet for at i sit spejl (spejlet der stod i et vin-

due ovre i udhuset) om fyret brændte. Katten lå og spandt, og vi syede eller stoppede tøj imens. Vi skiftedes til at have ansvaret for katten, så hvis den grisede inde, var det ansvarshavende, der skulle tørre op, den var slem til at kaste op. Engang Gunhild passede katten, begyndte den at kaste op, jeg snuppede den og løb gennem køkkenet og smed den ud. Gunhild tørrede op og tørrede op, kunne ikke forstå, at der kunne være så meget, først længe efter fortalte jeg, at jeg havde bidraget til den store mængde, måske ikke helt fint, men praktisk for mig i alle tilfælde.

Vi havde meget glæde af vores kat, den var sortbroget, blev stor og forædt, når man skulle have fat i den, skulle man bare rasle med madskålen, så kom den springende.

Mor, Gunhild og jeg forlod Hesselø 8 dage før far, vi rejste via København, far rejste med flyttelæsset til Blåvand, hvor han var fyrmester i 14 år, da vi ringede derover og spurgte, hvordan er der, svarede far: Vildt nok er der, med klit a sandet, (taget fra sangen: Jylland mellem tvende have). Katten skulle Edvard Hansen have, vi var meget kede af det, men det er jo svært at flytte en kat på den måde, vi afleverede katten med skål, kurv og legetøj, uden at vide, at det hele var et nummer for at skåne os for den kendsgerning at katten blev aflivet.

I Blåvand fik vi mange andre katte, men jeg glemmer aldrig den første.

En dag det var meget lavvandet, gik Iversen ind fra revet, Niels Juel roede ved siden af, vandet gik til lårene, og vi kunne høre Niels Juel love ham $\frac{1}{2}$ flaske brændevin, hvis han klarede det. Der fortaltes, at det en enkelt stund havde været landfast med Hesselø! Fødselsdage var det helt store, vi glædede os og pyntede os. Det var engang Kajs fødselsdag, han var sat til at røre i "Sanaden", men havde travlt med gaverne og Sanaden blev sveden, føj hvor det smagte, den var slem i forvejen, og sveden var den afskyelig.

Vi legede en farlig leg. I vognporten hang en patenttalje, med den højeste vi hinanden op, det var gevaldigt sjovt, til Kaj fik hånden ind i taljen, han skreg som bare pokker, kunne ikke komme fri, ej heller op eller ned. Fru Iversen kom løbende og prøvede at frigøre ham, det var en finger, der sad fast, hun blev grebet af hysteri og løb ind og hentede en brødkniv for at skære fingeren af, jeg prøvede af alle kræfter at få hende fra sin idé, og Kaj flåede som en gal i fingeren og faldt pludselig ned. Der var en grim flænge i fingeren, og skindet var væk, så Kaj måtte gå med en klud på en rum tid. Rigtige forbindinger havde de ikke på gården, det hentede de ved fyret, der havde vi kæmpe katastrofeforbindingskasser. Til denne måtte Iversen ty en dag, han savede brænde på rundsaven, og kom for nær klingens.

Vi kærnedede selv smør, vi kunne købe alt det mælk på gården, vi havde lyst til, så med kartofler, grøntsager, æbler og blommer, lidt fisk, en sæl, æg og høns, så vi led ingen nød, vi havde det sikkert meget bedre end mange i byerne.

Efter endt aftensmåltid, når opvasken var tilendebragt, mødtes vi ved klaveret, mor spillede, og vi sang fra Danmarks Melodibog, så det ragede i huset. Det var skønne tider, når der var håndværkere på besøg, måske en 5-6 stykker, så sang de med, der var et fællesskab og en hygge, som sikkert har lidt et brist, ting, som man i vor tid kun snakker om. Far arangerede sjov og fest, vi løb æggevæddeløb, med ske med æg i munden, sækkevæddeløb og osv. Svømmen aftenen, man var jo taknemmelig med underholdning dengang.

Håndværkerne spiste med. Den ene, en flink ung mand, tog mor i enrum og betroede hende, at han spiste alt, men kunne ikke få tykmælk ned. Mor lavede koldskål af tykmælk, og han åd, og hun lavede sommersalat, og han åd, og inden han tog fra øen elskede han tykmælk.

Jeg havde en uhyggelig drøm, jeg drømte, mor døde, og vi havde begravet hende ved gården, og gik så langs dammen, der var fuld af blomsterhoveder, der sejlede på vandet. Jeg vågnede ved at jeg græd, og puden var helt våd, mor kunne ikke forstå næste dag, hvad jeg var så ked af, jeg tog hende om halsen og fortalte om drømmen, hun trøstede mig med, at det var godt, jeg sagde det, for så ville det ikke gå i opfyldelse. Mor nåede da også at blive 71 år. Da det haltede lidt med skolegangen, blev Gunhild sendt på Sorø efterskole, hun glædede sig til det, hun var lidt splejset i forvejen og havde tabt sig meget, da hun kom hjem ved juletid, så når vi snakkede om skolen efterdags, kaldte vi den Sorø sulteskole, maden var yderst spartansk, nærmest bygget på det børnene fik af godbidder hjemmefra. Jeg var ked af, at hun rejste, og glad da hun kom tilbage.

Dagene forløb stille og roligt, jeg havde nemt ved at få tiden til at gå, der var hønsene, skolesagerne, hente mælk, kløve brænde, rense aske, tænde op, feje trapper, lege med mine ting og lege på gården.

En dag mor skulle vaske under et skab, fik hun en stor splint i armen, kunne ikke selv pille den ud, så med næste båd ankom dr. Stibolt fra Hundested, han forklarede mor, at det var nemmest at snappe den uden bedøvelse, for så slap hun for ubehaget, hun sagde, det var ok, hvis hun måtte skribe, og sådan blev det.

På vores vandringsleg rundt på øen, stoppede vi ved Roberts havn, herfra skulle en mand engang have drevet privat kapervirksomhed og en kælder på gårdens gamle stuehus, (ikke det nye) hed Roberts kælder, vi dvælede ved den engelske kirkegård på Nordvesten, her skulle man have begravet søfolk efter slaget på Sjællands rev. Herom er der nu siden draget nogen tvivl. Flere steder gravede vi i gryderne og fandt potteskår og flinteting. Vi fandt ryddede spor forskellige steder, hvor man i gammel tid havde landsat en større båd.

I krattet under Tjørnebo og mod vest fandt vi noget gamle grave, sten stavlet oven på hinanden, måske en sømand, måske en strandvasker har fundet hvile her. Jeg tror ikke, det er nogen dansk måde at begrave folk på.

I dette krat som jeg altid syntes var så spændende, med de næsten ufremkommelige stier, her var læ, selv om det blæste. Her udhulede vi hyldegrene, og som man romantisk kan tænke lave fløjter, nej vi fyldte dem med blyantskrald, og røg det. Det var stærk tobak. Alle kråtene, parken Nordvestkrattet og Tårnskov, stier med fløttede stier, holdt af får og kreaturer, og her på øen var et system af fårestier, der gjorde det behageligt at færdes overalt.

Mor havde store lurfede stående nede i kælderen, heri var mælk, der satte fløde, som hun skummede og kærnedede smør af, når rationen ikke slog til. Mor var tosset med smør, hver mand fik sin ration i et æggebæger, og så måtte vi fordele det til ugen efter behag. Mor spiste gerne sit på ristet franskbrød søndag morgen, og så delte vi lidt med hende, da vi kendte hendes svaghed.

NEDE I KRATTET RÓG VI BLYANTSKRALD,
DET VAR STÆRK TOBÁK.

Sommeren 1945 tog vi til København for at holde ferie. Vi ankom til Hundested med marinekutteren "Emke" - en herlig overfart i sol og vindstille, vi snakkede med søfolkene, de var især meget interesserede i at snakke med min kusine Tove der var med. Tove talte sidenhen meget om "ham med musklerne".

Toget fra Hundested var traditionen tro ret så forsinket. Jeg gik hen og så på det store lokomotiv, dampen stod ud forskel= lige steder, lokomotivføreren skulle høre hvor vi kom fra og om jeg ikke var interesseret i at se op i lokomotivet. Det var meget spændende, og jeg bestemte mig til at blive lokomotivfører, hvad jeg nu aldrig blev.

Endelig satte toget sig i bevægelse, vi kørte mod København, det var en langmodig omgang, toget rangerede frem og tilbage og frem og tilbage på hver enkelt station, i Hillerød skiftede man tog, det var alles kamp mod alle.

Jeg hang ud af vinduet til jeg fik en mægtig klat sod i øjet. Tove viste mig en flok heste på en mark, med høj stemme konstaterede jeg at den ene var en hingst, Tove ruskede mig i armen, for at jeg ikke fortsat skulle chokere de øvrige rejsende med min viden om forskellen på kønnene.

En unge skreg og hylede i toget, den fortvivlede moder råbte' at hvis hun ikke holdt op, kom togmanden og smed hende ud af vinduet. Mor skulle høre om det virkelig var noget hun agtede at effektuere eller om det bare var en trusel.

Endelig var vi fremme og kunne sege om på Missionshotellets store brede senge. Min søster skulle på toilettet, der var ude på gangen, en mand benyttede det og hver gang man trak i døren råbte han "optaget", vi moredede os med at trække i døren med få øjeblikkes mellemrum.

Vi spiste den tørre mad på vores værelse, det "gjorde" pæne mennesker ikke den gang, det var noget man luskede med, det var helt uhørt at gøre det, maden var lidt vindtør og når vi om formiddagen gik tur, kunne jeg lugte madlugt fra en restaurant, og sagde :i mor lugt engang, hvor her lugter dejligt smørstegt.

En enkelt gank spiste vi på hotellet, det var året før, altså 1944. Far mistede appetitten da en kedelig værnemager kom ind med to chæferhunde, de lå og knurrede under bordet. Han var i selskab med to tyske officerer, i kølvandet kom sejlen en parodi på en kvinde, en fed ulækker en, godt overmalet, med store armbånd og halskæder af guld, samt mange fingerringe på hendes pølseagtige fingre. Hun medbragte to halvstore møjunger, der skabte sig over maden, tjeneren måtte hoppe og springe for at gøre de unge herrer tilpas. Pludselig blev der panik ved bordet, værnemageren havde fået et fiskeben i halsen, - at skønne efter hans mystiske rallen var han kvælningsdøden nær. En læge blev tilkaldt, og fiskede det lille ben ud med en pincet, Far morede sig højlydt, til den ene tyske officer rejste sig, og gik et par skridt hen mod vores bord.

Nå sommeren 1945 igen: Vores aftensmad fik vi hos alle mulige, af familie og venner, man talte meget om den overståede krig og hvad der var hendt her og der, der var mange spændende historier der blev fortalt, mennesker man næsten ikke kunne forestille sig havde været med, havde enten skjult en jøde en frihedskæmper, eller havde været med til at opbevare våben.

Således var en dame far og mor kendte - Birgit Touber med. Hun undrede sig over at hendes brødre pludselig blev så galante og ville bære hendes cykel op og ned i kælderen, da hun undersøgte sagen viste det sig at de havde et større lager af våben i kælderen. Som hun sagde til brødrene, nu jeg ved det kan jeg lige så godt være med. Hun transporterede nu våben rundt i byen, hun havde dem i en papirspose fra et varehus, gik op i sporvognen og stillede posen fra sig i den ene ende, og satte sig i den anden ende, så hvis Hippo kom op i vognen, kunne det være hvem som helst der ejede posen.

To ord kneb det med, de var svære for den tid, det ene var "kapitulationen" og det andet var "legitimationskort" det blev efter en kunstpause udtalt som "kapslasjonen" og "legmasjonskort".

Volmer Suszkiewicz ankom til hotellet, han var Polsk jøde og flygtet til Sverige, han ankom i sin uniform fra "Den Danske Brigade". Det var danskere der havde samlet sig i Sverige og dygtiggjort sig i våbenbrug. De var forberedt på at gå i land i det Nordlige Sjælland og falde Tyskerne i ryggen. Volmer var jo gift med min moster Else, han kom tit forbi i sin store militærbil og spiste med af det tørre mad som vi skyllede ned med the lavet fra den varme hane, Volmer var et kæmpe lyspunkt i hverdagen, han pjankede og legede med os.

En dag var vi i Lyneborggade hos mormor og morfar, jeg tror jeg har været "trælsk" for på et tidspunkt skulle moster Else hjem, hun var meget solidarisk af en voksen at være, hun tog mig med, hun gav mig ret i at de andre voksne ikke var til at holde ud, at de nærmest var ved at være helt umulige, hun traktede mig med kage og sodavand. En dag vi besøgte moster Else og Axel, gik vi en tur med Axel, han fortalte en masse fra krigen, det var meget spændende at lytte til. Vi så en lille hest komme slæbende på et kæmpe læs sække med kul i, det forargede os at se det lille dyr blive mishandlet på den måde, på bukken sad to store drenge der piskede løs på hesten, "Dyrplagere" råbte vi, de stoppede og hørte om "der var noget", pas på at i ikke får hovedet ind i en flok øretæver råbte Axel, den ene sprang af bukken og gik truende hen imod os, Axel blev stående for at høre på, at han ikke ville slå ham af hensyn til hans små søskende der vel næppe kunne tåle at se blod. For mig vil Axel altid stå som den tapre skrædder over for den håbløse overmagt.

DE FALDNE FRIHEDSKÆMPERE

I ferien kom de faldne frihedskæmpere hjem fra Tyskland. Far og jeg gik ned for at være med i højtidligheden, den rute de blev kørt var ikke så langt fra Missionshotellet, ruten gik over Slotsholmen og til Mindelunden i Ryparken -

På vej derhen forklarede far mig at i sådanne situationer tager man hatten af. Vi var bagest i den store "kødrand" af mennesker der havde taget opstilling på begge sider af kørevejen, en kæmpe stor arbejdsmand sagde pludselig: Drengen skal frem foran så han kan se hvad de tyske svin har lavet. Jeg stod der med hatten i hånden, da man meddelte at nu kom de, de mennesker på den anden side af vejen havde åbenbart ikke lært det med hatten, for min "ven" fra før brølte med tordenryst "så tager vi hattene af derovre".

De første i optøget var otte ridende politibetjente, de red i hver sin side af vejen, hestene vercerede til højre og venstre, forstået på den måde, at de gik skrådt med bagenden ind imod publikum og på den måde tvang dem baglæns for at udvide kørevejen. Så kom de første lastbiler, måske en fem seks stykker, de var læsset med frihedskæmpere, der stod med deres armbind hjelm og gevær. Efter dem kom en lastvogn med en kiste beklædt med et Dannebrog's flag og blomster, så kom en to eller tre taxaer kørende med de pårørende. Så igen en lastvogn med frihedskæmpere o.s.v. Nogle lastvogne førte ingen kiste, istedet en eller flere urner. Overalt på kørevejen var der strøet blomster og overalt var flagene hejst på halv stang. Det var et meget stærkt og betagende syn at se disse kister blive transporteret afsted med deres indhold af mennesker der havde ofret deres liv for en sag de stolede på, og nu var blevet pint og plaget ihjel af tyskerne. Længe efter at den sidste bil havde passeret stod folk ganske stille, ud over et enkelt barn hørtes ikke en lyd.

Ferien gik videre, mine forældre sørgede altid for at vi oplevede en hel masse. Jeg havde min daglige gang på Nationalmuseet, blandt andet dvælede vi ved samlingen af flinteting fra Hesselø. Når vi kørte igennem byen med sporgvogn, forklarede mor os hvad vi så, hvilke huse pladser og statuer, det var meget belærende, og jeg kan stadigvæk høre hendes stemme for mig: Thorvaldsens museum - Højbro Plads Med Ap.salon - Børsen - Nationalbanken - o.s.v. Vi var i "Det Kongelige Teater" og så Elverhøj-dejlig oplevelse. Mor stoppede en frihedskæmper på Rådhuspladsen, som hun sagde til ham: Børnene skal ha' prøvet at trykke en frihedskæmper i hånden, en anden dag stoppede vi en engelsk soldat, og det gentog sig - ja mor var farverig.

Vi var på mange familiebesøg, vi delte os lidt. Jeg var med mor ude hos tante Mine, det var min morfars søster, det var dødsygt, dameselskab af det værst tænkelige. Tante Mine havde været i Australien, og hjembragt en udstoppet minibjørn, den blev taget fra mig da hånden faldt af. Jeg har nok været "trælsk" igen, for de hittede på at fylde badekarret op med varmt vand, så legede jeg der indtil jeg var ved at gå i opløsning.

Vi besøgte onkel Ove og så hans opklodsede bil i garagen, han kunne hverken skaffe gummi eller benzin, så bilen stod bare der og ventede. Jeg blev opereret på Rigshospitalet for brok. Det var ikke så hyggeligt, de der ikke spiste maden op blev taget med ud i vaskerummet og slået til de havde spist. Engang fik vi kold grød med varmt øl hen over, jeg besluttede at tage tæskene, men heldigvis kom mor forbi, hun var sulten og spiste det. Jeg fortalte senere, at de ved en fejltagelse var ved at give mig to beroligende sprøjter før bedøvelsen. Far skrev til oversygeplejersken, der svarede at jeg kom jo' fra sådan et isoleret sted, så mon ikke det var min fantasi der var løbet af med mig.

FLEMMING.

Mor og far syntes, jeg havde godt af en kammerat til, så de besluttede at adoptere en dreng på min alder. Vi var inde på børnenes kontor og fik kontakt med en dreng, der hed Flemming på Skodsborg børnehjem. Vi kørte derud med damptoget fra Hovedbanegården og gik en rum tid igennem en skov.

Forstanderen og konen bød os indenfor, alle børnene gloede, ude i gården gik de rundt i en lang række med en eller to hasselgrene på skulderen, en mærkelig trøstesløs leg. Mor blev forbavset over at høre, at Flemming ikke anede spor om vores ankomst. Han var godt genert og beskidt, et sygt tyndt hår havde han, og ved hurtige bevægelser dukkede han sig, og fortalte siden nogle grufulde historier, om hvordan de fik tæsk, og blev lukket inde i et klædeskab, når der var ballade.

Alt skulle klappe og knalde, Flemming skulle komme til sommerferien. Mor skulle have nogle til at garantere for, hvordan vi var, og hun sagde at de måtte skrive til hvem som helst på Christiansø. Herved gjorde mor en fejl, for i et hvert paradys er der en slange, det glemte hun. De skrev nemlig til, hvad der var nærliggende for tiden, til øens præst, en pastor Mejndor, en giftig snog som far havde haft voldsomme sammenstød med, og som hadede os. Han sårede selvfølgelig far og mor, men uden at tænke på drengen, der blev offeret, for adoptionen blev stoppet og alle håb og genoptagning forpurret, kirkens magt kan være stor. Flemming måtte nøjes med at komme i ferierne fremover, hvilket blev bevilliget.

Når vi var i København, boede vi gerne på Missionshotellet i Løngangsstræde, jeg tænker derpå, hver gang jeg hører rådhusklokkerne i radioen.

Der var dejligt hyggeligt og roligt, ingen støjende mennesker. Lige efter krigen stod der 2 betjente vagt uden for indgangen. Jeg kunne godt lide at stå og se på den uvante trafik, men den ene betjent, en sur rad, jog mig væk.

Anderledes venlighed modtog jeg i gården bag hotellet, der holdt en vognmand til med heste, han snakkede med os og viste hestene frem. I tagrenden var der engang en due, der rugede unger ud imens vi var der.

Det var en lang rejse, først med skib fra Hesselø, siden med damp-tog, et bumletog, der skulle rangere på alle stationerne, vi var helt udkørte, når vi nåede København og blev modtaget af mormor og morfar, der kørte med i taxien, der hostede sig afsted på sit gengassystem til Lyneborggade, opgangen havde en særlig lugt af lenolium, hver gang jeg kom der siden og fik lugten i næsen, tænkte jeg altid på min barndom og hvor trætte vi var.

Det var mit højeste ønske, at få en hest. Vi havde redet på de små ponyer i Zoologisk Have, og jeg drømte om at ride over øen på hesten. Mor havde arvet 1000,- kr., og nu da vi var i byen hørte vi i Zoologisk Have, men de havde ingen til salg, så kiggede vi på æsler, men dyrepassereren rådede os til at lade være, da de var meget stødige. Siden har jeg rådet bod på dette, og har idag både æsler og heste. Jeg kom ligesom aldrig over, at jeg ikke dengang fik en hest.

Vi samlede masser af mågeæg, som mor lagde i kalk, så de kunne holde sig friske. De kunne bruges til bading og madlavning. Vi

kogte også mange til kyllingefoder. Vi fik et eller andet beløb pr. stk, kunne samle lidt til slikkerier, man kunne finde over 100 æg på en god dag, det var spændende jagt. Jagt på champignons fangede os også, mor henkogte og tørrede dem, foruden alle dem, vi spiste med det samme.

Den 3 juli var det mors fødselsdag, så stod vi tidligt op, og alle børn gik igang, et hold blev sendt ud efter blomster, et hold dækkede bord, nogle lavede te, ristede brød og kogte æg. Vi klædte os pænt på og stod så der, vandkæmmede og forventningsfulde, til vi syntes det var tid at vække hende med en sang fra melodibogen, hvor var det dejligt sådan noget, jeg er bange for at tidens jag har opslugt en masse af den slags goder.

En morgen under jul gentog samme historie sig, så sov mor længe, vi pyntede op med gran og nisser og modtog hende med stort morgenbord.

TOBAK.

Den store mangel på tobaksvarer, gav mændene fantasi. De dyrkede tobak, der hang i lange rækker inde i laden, de fintskar det i brødmaskinen og indblandede det forskellige former for dufte, det hele stank simpelthen mere eller mindre infamt, men det optog sindene meget, fars var tilsat vanille essens, Niels Juels var tilsat æbleblade osv. Sådan havde hver sit mærke.

En fotograf fra "Tidens Kvinder" ankom, vi gjorde, hvad vi kunne for at stå i vejen, og det lykkedes da også at komme i bladet adskillige gange, hvilket vi selvfølgelig syntes var sjovt.

Sådan gik tiden, man klippede får, kørte ind fra markerne, pløjede samlede sten og dyrkede. På en måde skete der ikke noget særligt, far malede billeder, mor syltede, gæster kom og gik. Vi havde den stille vinter med de norske drenge, gik på fødselsdagsvisit hos hinanden, og vi løb på ski og havde en god tid. Så kom julen, vi glædede os, Gunhild kom hjem. Julebåden ankom med alle pakkerne, alle de voksne var opstemte og glade, skibet ankom med gran i masten, alle følte sig betydningsfulde, ingen manglede meningsfuldt arbejde.

DEN STORE ULYKKE.

Det blev nytårsaften, det var skik, man spiste hver for sig og sidst på aftenen, når fyrmesteren havde skudt nytår ind, mødtes man over natmad og øller. Hvis postbåden havde ondt ved at finde øen, havde man en hånd sirene, hvis den ikke kunne høres, brændte man en serie riffelskud af, hvis man så havde indtryk af, at båden stadig søgte rundt, havde fyrvæsenet nogle store sejlgarnsbomber.

Nu var det skik og brug, at mester brændte sådan 2 stk. af nytårsaften. Vi bar disse store karle i en æske. Alle blev oppe

ved flagstangen, jeg fik lov at gå med far ned og binde bomberne til hegnet. Far sagde så, at jeg skulle løbe op til de andre. Nu var de andre fyrfamilier kommet frem, og alle ventede spændt. Så kom der et kæmpe uheldspredende brag, meget højere end normalt, det var tydeligt at høre, mange klappede og jublede, men allerede nu kunne jeg fornemme, der var noget helt galt, mor havde også fattet det. Hun råbte: Niels! Niels! er der sket noget. Nogen ville berolige hende, men hun begyndte at gå ud i mørket, nu kom far tumlende ind i lyset. Hans frakke stod åben, han faldt forover på armene gentagne gange, mor hjalp ham op, der var stille som i graven, far råbte: For satan, den fik mig.

Man hjalp far ind, han kunne ikke se eller høre. Vi samlede alle husets petroleumslamper sammen for at se ulykkens omfang. Mor vaskede blodet af ansigtet, det lignede et dørslag, flere hundrede små huller, øre og hånd var også læderet, og håret svedet af, det ene øje totalt lukket, af bomben var vores dejlige far mishandlet til ukendelighed. Mor lavede noget borvand som far rensede sig i, men blodet blev ved med at pible ud af hullerne, disse bomber var fyldt med meget små blyskiver, og det var disse, far havde fået i hovedet, enten har han tændt for højt på luntten, eller også har luntten brændt alt for hurtigt ind, det blev aldrig opklaret.

Den store katastrofeforbindingspakke kom frem, mor snakkede pr. telefon med dr. Stibolt, der rådede hende til at smørre vaseline i hele ansigtet og binde det ind. Hele hovedet og hånden blev bundet ind, kun mund og det ene øje var fri, jeg stod ved siden af far og græd. Han tog min hånd og mumlede noget om et stort knald, hvorefter han spurgte, om ikke en ville stoppe og tænde hans pibe, far foreslog at de alligevel drak et glas og ønskede hinanden godt nytår, så ville han i seng.

Hvorfor båden først kom næste morgen, ved jeg ikke, måske kunne de ikke samle besætningen, måske turde de af hensyn til min fare ikke sejle om natten, jeg kan ikke huske det eller forstå det. Det blev en forfærdelig nat, far vågnede og klagede mange gange, mor var helt fra den, og vi talte om, hvor frygteligt det ville være, hvis far mistede synet. Han der var så glad for at læse. Jeg havde på fornemmelsen, at det blev en historie, der kom til at koste os penge, så jeg åbnede min sparebøsse og tog, hvad jeg havde samlet sammen. Det var 32,- kr., og dem gav jeg far næste morgen. Han takkede for gaven og sagde, at det nok skulle gå og var glad for at kunne nøjes med at låne dem, hvis det skulle gå så galt.

Begge øjne var nu helt lukkede, og far blev af Tobiasen og mor støttet ned til Sydostrevet, hvor båden var ved at være inde. Han prøvede at ryge piben, men tabte den hele tiden, han forsøgte hele tiden at spille en beroligende rolle, men det mislykkes helt, anerkende at han var færdig som mester for en tid ville han ikke. Tobiasen fik de sidste instrukser om fyrets drift, ting han sikkert vidste i førvejen, men han svarede pligtskyldigt st. Far blev hjulpet ombord i prammen, mor sejlede med. Det blev en stille pramdragning, ingen råb eller løsslupne vittigheder. Postbåden, der var ved at være inde, smed ikke ankeret. Så snart far og mor var ombord, satte den kurs mod land, sikkert med nogle ekstra omdrejninger på motoren, for en sort røg stod ud af udstødningen.

Hvor længe jeg mon stod der og stirrede efter skibet, ved jeg ikke, en eller anden sagde, at drengen skulle de sørge for at tage

~~42A.~~
41A.

TOBIASEN STØTTEDE FAR.

med, han skal ikke blive stående der. Vi gik nu hjem, en trist dag, den mørkeste i min barndom, i skrivende stund genoplever jeg hele den historie, så mine øjne fyldes med vand, og pennen gør kludder.

I Hundested holdt en ambulance, der bragte far til Frederiksværk sygehus. En masse krudtslam gik af med første og de følgende forbindinger, lægen mente, at det ene øje kunnes reddes, om end med nedsat syn ringede mor og sagde. Mor kom hjem efter en uge, og kunne meddele, at alt gik godt, begge øjne kunne se, far havde heldigvis haft øjnene lukkede, da eksplosionen skete. En månedstid efter kom far, helt fuld af blå prikker i hele ansigtet, men det gjorde ikke noget, vi var glade for ham, som han var. En stor del af de blå prikker forsvandt med tiden, men til fars død som 69-årig, var der stadig lidt på øjenlågene og i den ene tinding samt hans hånd, som jeg trykkede for sidste gang.

I min beskrivelse af øen, var det lige som om, der ikke skete noget særligt, men jeg syntes, at når man gennemtænker det hele og tænker på, hvor meget vi oplevede på 2½ år, så skete der da noget. En af de store begivenheder var en amerika-pakke fra mors faster Ingeborg og onkel Thor. Tænk disse lækre sager, rigtig cacao, te og kaffe, dadler, mandler og lignende. Vi børn skrev og takkede. Mange år efter gik det skidt med deres økonomi, og man samlede ind i familien, i hukommelse af deres godhed dengang, smed jeg også en skærv i bøssen.

Jeg forsøgte at forklare mor, at jeg engang havde spist noget, man lukkede op, og det hang ned over hånden. En banan, råbte Gunhild, og første gang vi fik banan - købmand Lemke havde sendt to til os - sagde jeg, nu kender jeg smagen igen.

Jeg har forsøgt at beskrive livet på øen de sidste par år af besættelsen, beskrive de mennesker, der boede der, beskrive min familie, så man kan få en fornemmelse af, hvordan vi var, og hvordan vi levede. Det var min tanke, om man kunne slå nogle eksemplarer og lægge i F.L. Smidts huse, og så håbe, at en eller anden vil synes om at læse det, som vel nærmest er en fristil. Kunne det blot glæde et eneste menneske, har de nætter, jeg har skrevet og de genoplevelseskvaler, jeg har døjet, ikke været forgæves.

For 12 år siden gæstede jeg øen, det var vemodigt at gå rundt og se de steder, hvor der engang var aktivitet nu var helt henslumret. Fyrets boliger var til salg, jeg tog med det gamle fyrinspektionsskib Argus, det der flyttede os fra Christiansø til Hesselø. Det sejlede fra Hundested, øen dukkede op i det fjerne, vi blev landsat og gik rundt og så på det hele. Mærkeligt at se gårdspladsen, der var helt groet til, haven upløjset, oppe i mit gamle tagkammer, så jeg det lyserøde tapet med de små blomster sad på væggen endnu. Der lå gamle journaler, jeg slog op, og fandt fars gamle sirlige håndskrift, der talte om forbrug og beholdning af olie.

Jeg gik ned til Andersens hønsehus, der stod hummertejnerne helt groet til og sunket sammen, latterlig nok råbte jeg Andersen et par gange, men ingen svarede, jeg kiggede ind ad vinduet i vores gamle kontor. Jeg så spejl billedet af mig selv, og forstod, at der ikke var noget tilbage af den lille lyshårede dreng, der engang gik og holdt sin far i hånden.

Bilag til
 Inventarie- og Materialregnskabet.

II. Instruk. { § 69 for Fyr med stadig Vagt.
 § 28 " honorarlønnede Fyrpassere m. fl.
 § 95 " Fyrskibe.

Fortegnelse over modtaget Regnskabsgods henhørende under Inventarie- og Materialregnskabet for *Hessely* Fyr....., for Finansaaret 1943 / 1944.....

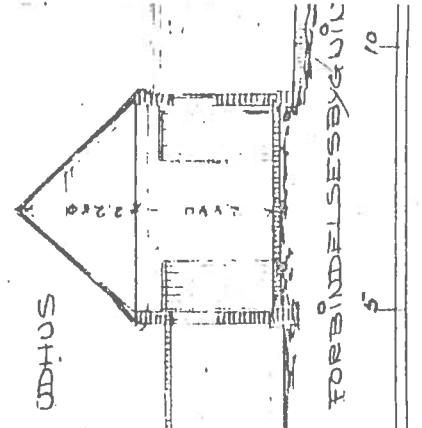
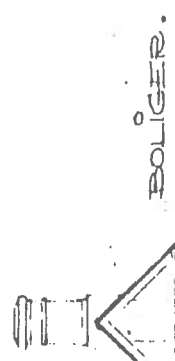
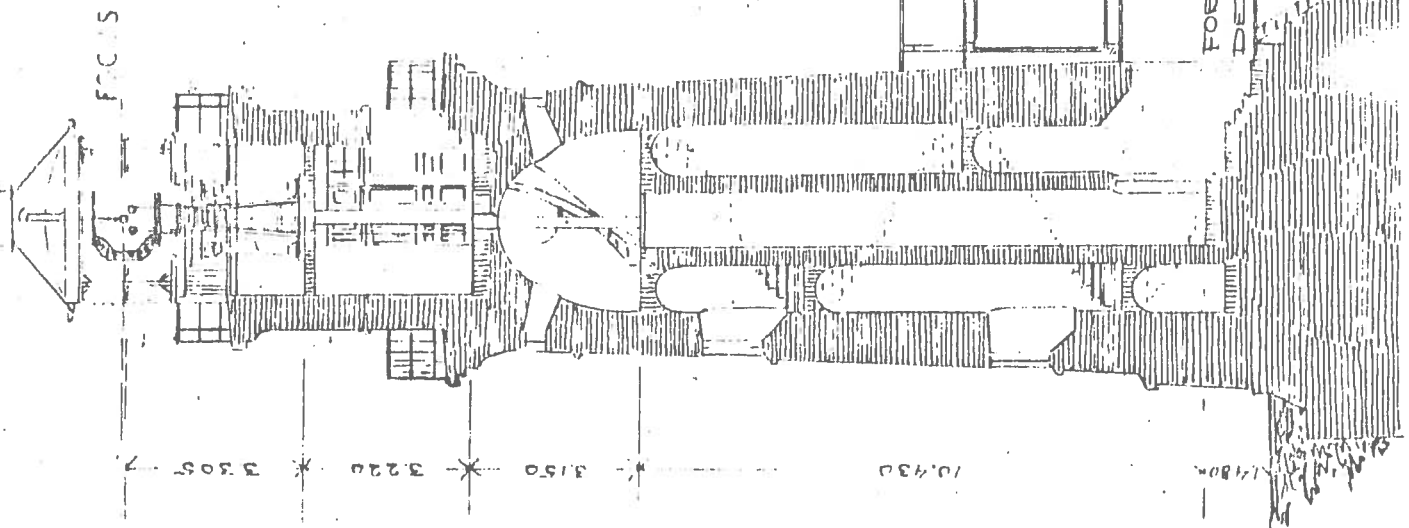
Specifikation af det modtagne:	Naar modtaget	Fra hvem modtaget	Paa hvilket Bilag er Kvitteringen afgivet
7 Stk. Pakkasser.	20/12-43	<i>Fjernmagasinet</i>	R. 528. VII.
1409 kg Petroleum n. wh.	10/1-44	-	R. 744. I
10 Stk. Petroleumsgælder af foru.	24/2-44	-	R. 649. VI
1 - Chance-Kritson Reduktionsventil	2/3-44	-	R. 471. II
1500 kg. Petroleum n. wh.	8/2-44	-	R. 1063. IV
2 Stk. Fordampningspøtje til Dioloforbrensned.	29/3-44	-	R. 508. II

Hessely Fyr....., den 31 Marts 1944.....

Hessely
Fyrpasser

HESSELØFYR.

ENIT. 1:44.

FORBINDELSES GÅNG

24630

Efterskrift.

=====

Hesselø tilhører F.L. Schmidt Overseas A/S og er på 127 tdr. land, hvoraf kun de 20-30 tdr. er velegnet til opdyrkning, resten ligger hen i mose - skov og græs. Det højeste punkt over havoverfladen er 20 meter. Tidligere tilhørte de 15 tdr. land omkring fyret staten.

Ifølge John Westborg er øen 1,5 km. lang og ca. 0,5 km. bred, og det tager en lille time at gå øen rundt. Samme kilde skriver at ved en boring har det vist sig, at øens undergrund består af ler og granitsten, og i en dybde af 81 meter kom det første lag skrivekriddt til syne, og her stoppede boringen.

Hesselø Fyr er oprettet 1841 med et roterende spejlapparat i et muret tårn. I 1865 byggedes et ca. 23 meter højt tårn, med et linseapparat. I 1902 forhøjede man tårnet, indsatte nyt linseapparat og ny lanterne, med ny karakter. Fokushøjden er 40 meter, og brænderen er fransk petroleums-glødenetsbrænder, lysstyrken er 250.000 H.L. Istedet for kugleleje flyder linsen i en "kæmpe kødrandsform" hvori der igen ligger ca. 200 kg. kviksølv.

Ifølge Achton Friis "De Danskes øland" noterede jeg følgende. Gravskriftet på kirkegården var: Tømmermand Niels Nielsen Krokleide af Bergen født d. 3/6 1844 død 1880.

Sagnet fortæller at engelske søfolk fra krigen 1807-1814 besatte øen og opkastede batterier, endvidere at det var faldne fra slaget på Sjællands Odde der hviler på kirkegården i Vestenden af øen, noget usandsynligt da man traditionelt lagde faldne i en fællesgrav. Holstein Rathlouw skulle have sendt en forespørgelse til det engelske admiralitet, - der intet kendskab havde dertil. Undtaget tyskerne der blev begravet under krigen, foretog man den sidste begravelse ca. 1850.

Man har noteret sig små 80 bådsofhalingssteder ialt. I en køkkenmødding fandt man fra 5 til 27 cm tykkelse 4.000 dyreknogler, hvoraf 99% var gråsæl. Gråsæl er ellers ualmindelig og kun fundet i en køkkenmødding ved Klintesø ved Nykøbing S.

I Valdemar d. II's jordebog kaldes Hesselø Esæl - der nævnes et jagt-
hus, og i et forleningsbrev fra 1523 forlanger man halvdelen af sæl-
lerne sendt til Københavns Slot, hvor de sikkert skulle bruges til
belysning.

Pontoppidan forklarer navnet Hesselø, fordi den er halvt begravet med Hesselskov (hassel) og halvt med skøn græsning for vilde og meget kostelige heste. Man udsatte hopper på græs, der blev indfanget 8 dage før Mikkelsdag.

Kong Chr. d. III havde stutteri i 1550 og gjorde kontrakt med embedsmand Peder Godske, at de skulle dele føllene ligeligt.

Kong Chr. d. IV bevilgede 1628 Claus Då øen som Geert Rantzow tilforn havde, imod årligt at give kongen en smuk ny fole.

På Frederik d. II's tid var der stutteri på øen og navnet var Hasselø. I 1641 kan man notere sig at en Jørgen Urne havde brev på øen.

Da englænderne forlod øen efter krigen 1807-1814 købte en i Kjøbenhavn berygtet person øen, det var kaperkaptajn Robert. Man sagde at Robert på Hesselø byggede et borglignende hus der hensmuldrede grundet for

lidt bindemiddel imellem stenene. I huset var en kælder hvori Robert puttede sin majerske/elskerinde når han tog på langfart. Senere myrdede han majersken og et barn og nedgravede dem på øen. Ved en gedult eftersøgning af graven, kunne et vidne ikke finde den, da der nu groede korn derpå.

Hesselø blev sidenhen opkøbt af sjællandske bønder, som ansatte en mand til at forvalte øen.

Ifølge fyrets journaler bliver øen i 1871 af staten til en pris af 6.740 rdlr. solgt til en gårdejer Jørgen Jeppesen Ellinge. Staten beholdt 14 tdr. land omkring fyret. Jeppesen havde en livsfange som medhjælp, denne mand fik sin frihed efter 20 års ophold på øen. Jeppesen videresolgte øen til hofjægermester Holstein Rathlou i 1899, hvis enke endnu i 1928 ejede øen. Denne familie får også skyld for de på øen forefindende vinbjergsnegle.

I 1905 boede 4 familier på øen, man supplerede indtægterne med sæljagt, en sæl havde en værdi af 8-9 kr.

Jægerhytten Hesselhus er tegnet og opført af arkitekt Martin Nyrup.

Hofjægermester Christian Frederik Emil von Holstein-Rathlou sammen med sin hund „Ecco“ på sejlads ved Hesselø. (Egnsarkivet i Odder).

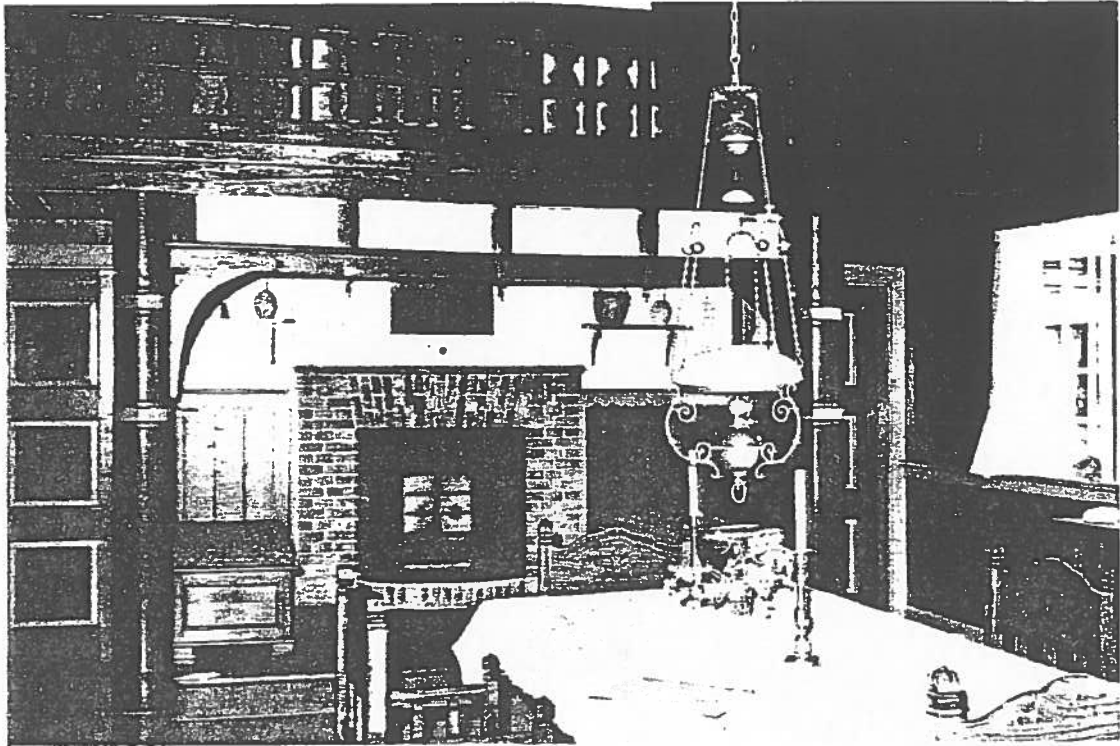
rød med hvide prikker, og ved den østlige indgang til parken var rejst to hvalbarder som indgangsportal. Ved siden af den lille sø var der en hejsebrønd, og umiddelbart foran huset havde et stort solur plads, i det cirkulære stenfundament var der hele vejen rundt indhugget pile og ved hver pil navnet på det fyr, man kunne se i den pågældende retning.

Går man ind i Hesselhus, der i dag på mange måder står som dengang, kommer man først ind i en stor entré, her hang der i hofjægermesterens tid fire lokumsbrætter i hver sin farve. Når der kom gæster, fik hver anvist sin særlige farve, som så skulle anvendes i aktuelle situationer under hele opholdet på øen ⁴⁶ – så tro ikke at hygiejne er en ny opfindelse!

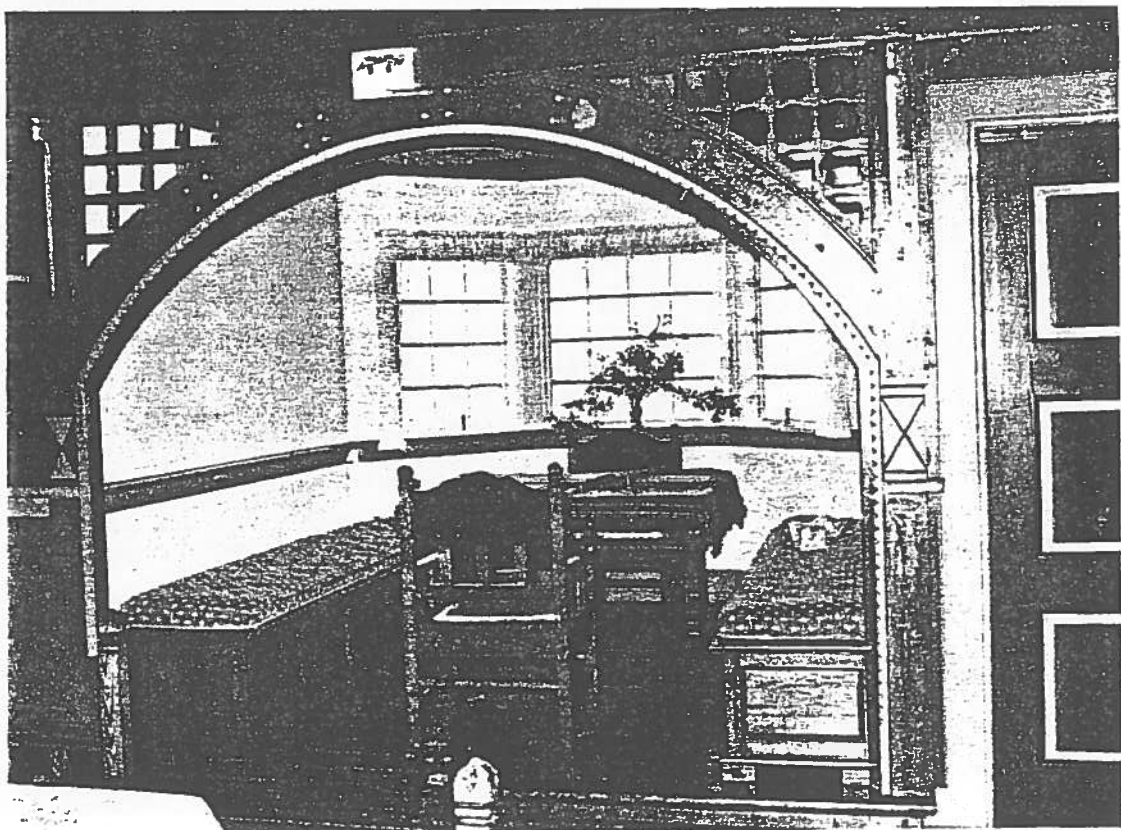
Fortsætter man gennem gangen, kommer man ind i stuen, et særpræget smukt rum, ved begge endevægge er der døre til de tilstødende rum og i nordenden tillige en stor åben kamin. I den side af stuen, der vender ud mod „Nordvesten“, er der udbygget en karnap med bænke langs væggen, her kunne man nyde udsigten eller spille kort – for der blev spillet kort i huset, Holstein-Rathlou havde installeret en så moderne ting som en elektrisk trumf-viser ⁴⁷.

Fra parken ved Hesselhus 1932. (Foto: Gunnar Rasmussen).

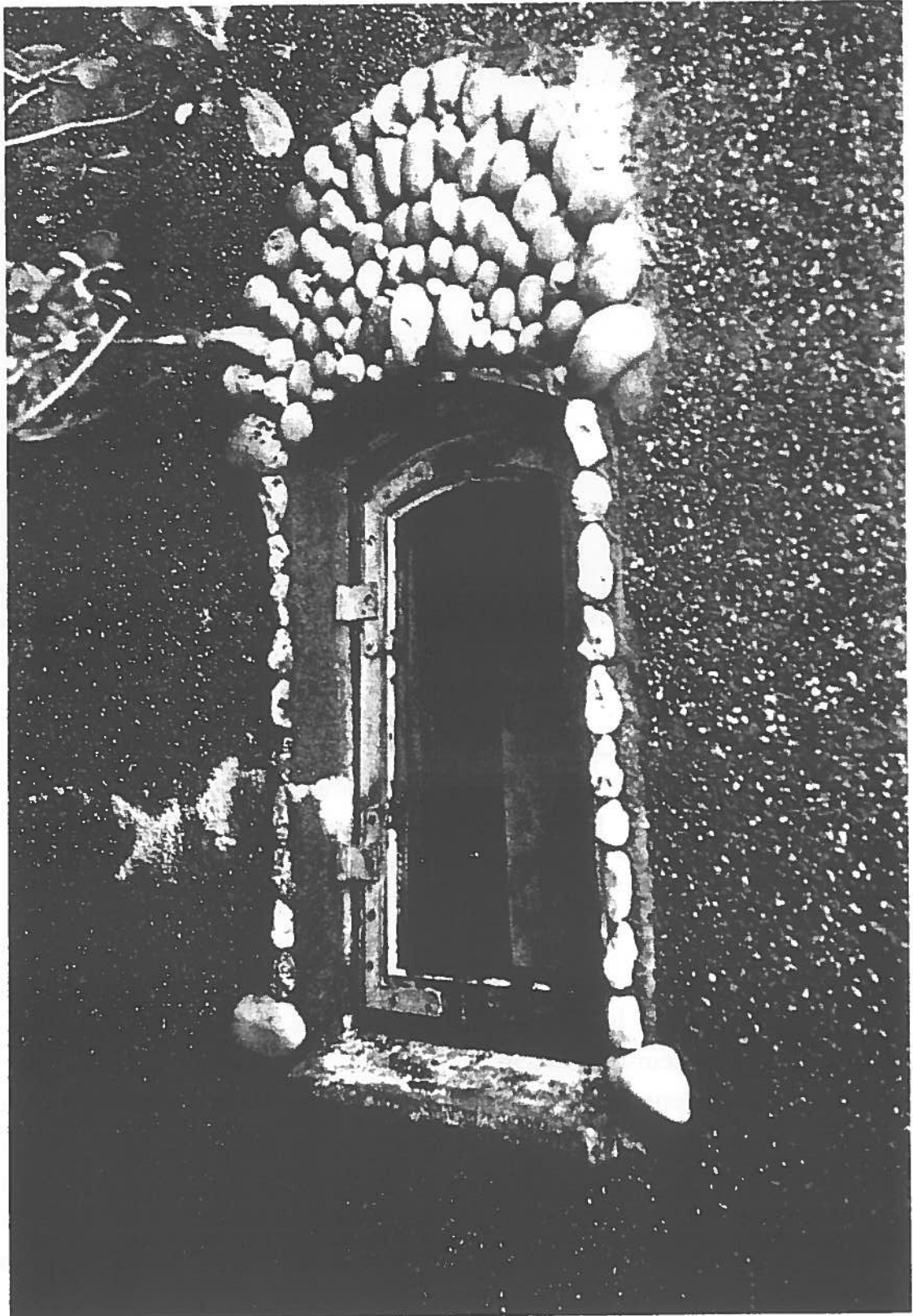
Interior fra Hesselhus. (Foto: Ole Refstrup).

Interior fra Hesselhus. Køkkenet. (Foto: Ole Refstrup).

Interiør fra Hesselhus. Solidt og rigt udsmykket møblement præger hele huset, alle møbler er i samme stil og med de samme farver. (Foto: Ole Refstrup).

Alle vinduer i badstuen ved Hesselhus er udsmykket med strandsten. (Mogens Schou Jørgensen fot.).

Jublande glad jeg kommer tilbage
I straalende lyse Foraarsdage
Til Hesselø, Danmarks skønneste Sted
Saa skönt, fordi min Hjertenskær er med -

1ste April 1906

Verset i ruden i Hesselhus' karnap, indridset af hofjægermesterens datter Elisabeth Hertha von Holstein-Rathlou. (Mogens Schou Jørgensen fot.).

I en rude i karnappens venstre vinduesfag er indridset følgende digt:

Jublande glad jeg kommer tilbage
I straalende lyse Foraarsdage
Til Hesselø, Danmarks skønneste Sted,
saa skönt fordi min Hjertenskær er med.

1ste April 1906

Hertha

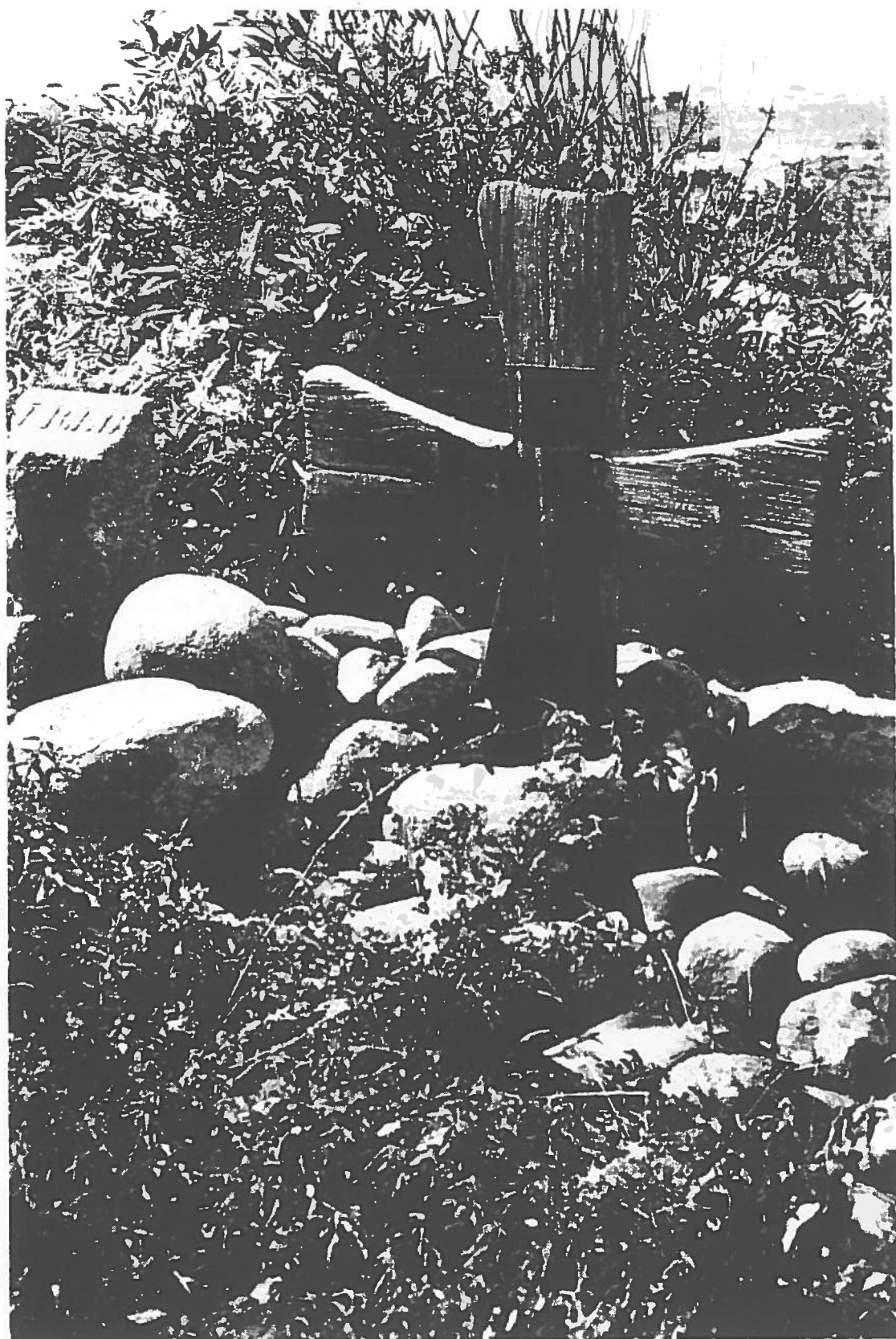
Forfatterinden hertil er hofjægermesterens datter, Julie Elisabeth Hertha von Holstein-Rathlou ⁴⁸.

Langs det ene panel i det store rum i Hesselhus står et stort geværstativ, der idag vidner om flittigt brug, en af dørene er dekoreret med to malerier udført direkte på træværket, det ene er malet af Knud Kyhn ⁴⁹.

Husets møbler er udført i svært egetræ og rigt udskåret med bemalinger i sarte farver, alle møbler i huset er i samme stil og farve – „jægerstilen“ er virkelig gennemført.

To steder ved stranden opførtes små badepavilloner, ud til hver af dem anlagdes en ret bred dæmning, opført af store sten fra stranden.

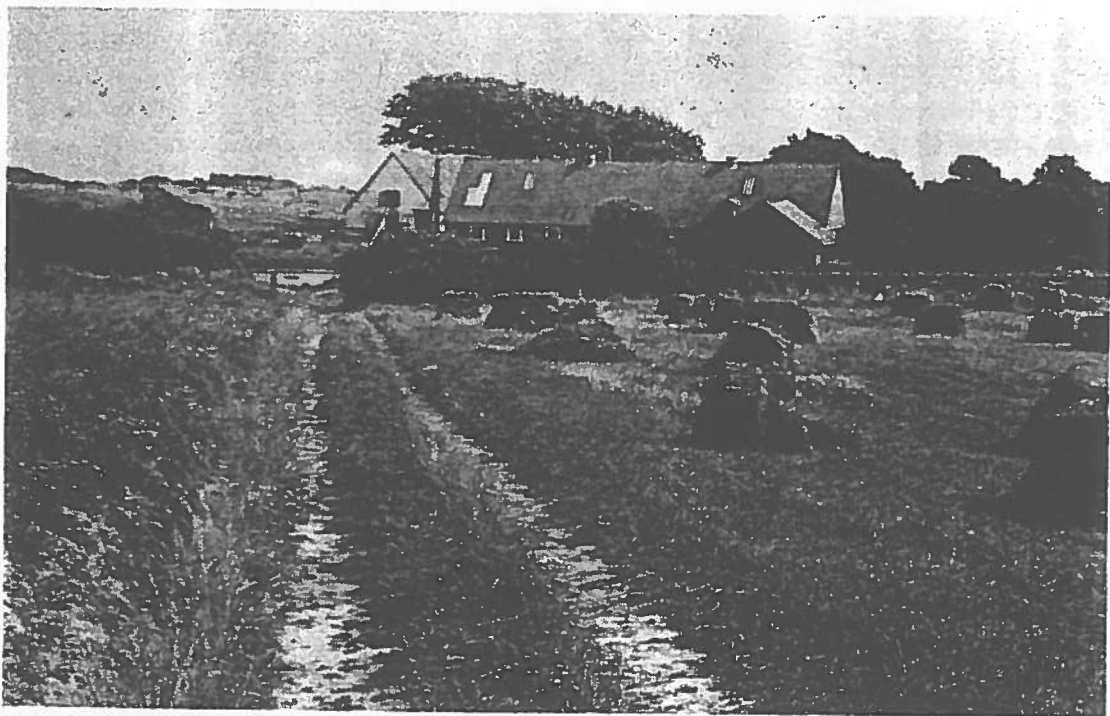

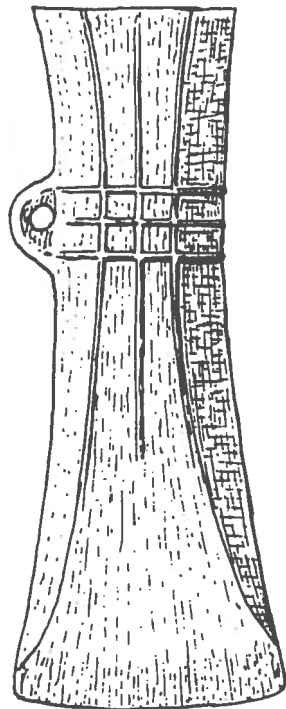
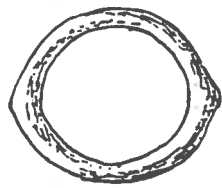
Fra kirkegården på Hesselø nordvestende. (Foto: Ole Refstrup).

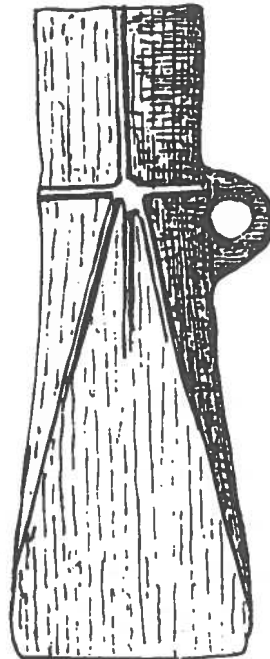
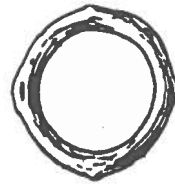
Gravene på „Nordvesten“ 1932. (Foto: Gunnar Rasmussen).

Hesselgård, i dag den eneste helårsbeboelse på øen. Til højre for gården et af de mange kampestensdiger, som Holstein-Rathlou lod bygge. (Foto: Ole Refstrup 1973).

B

C

Fig. 3: A: Rekonstruktion af skæftet celt på Nationalmuseet. (MSJ fot.). B: Celt af Mälartype, norsk form (Efter Baudou 1960). C: Celt af skånsk type, mellemform mellem Skånsk hovedtype og mellemsvensk Mälartype (Efter Baudou 1960).

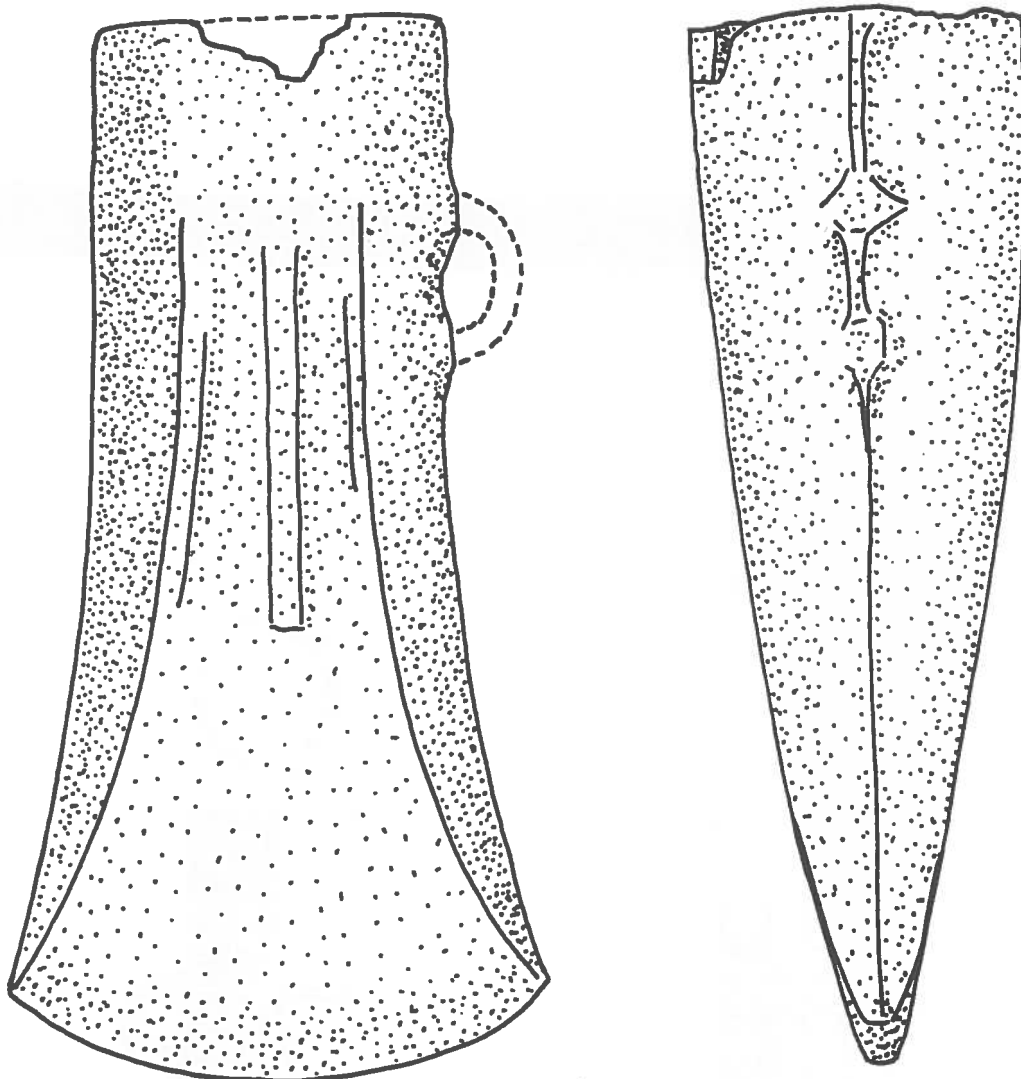

Fig. 1: Hesselø-celten. Gengivet i naturlig størrelse. (Tegnet af Kirsten Malling).

Celten, der i dag fremtræder med en grøn og grønbrun patinering, er 100 mm lang fra æg til skaftåbning, bredden er ved skaftåbningen 33 mm og ved æggen 51 mm. Skaftåbningen, der er svagt oval, måler i indre diameter 24–27 mm, godstykkelsen er ved åbningen 3 mm. Se fig. 1.

Celten er temmelig ødelagt. I kanten ved skaftåbningen mangler fragmenter, det største 6×14 mm. Enkelte uskadte partier omkring randen viser dog den oprindelige længde af halsen.

Øskenen er afbrudt i bronzealderen. Resterne, der viser, at celten har haft forlænget hals, bærer spor af slid, muligvis kan der være foretaget en slibning af stykket, efter at øskenen var brækket af. Øskenens tykkelse

har været ca. 3 mm. De to knopper, der er tilbage heraf, sidder med 10 mm's mellemrum, stykkets forlængede hals har været 13 mm.

Stykket har udsvejet æg og sekskantet tværsnit (fig. 2). På begge sider er den dekoreret med lister, langs hver kant med en 40 mm lang og 2 mm bred liste. Imellem disse to lister ligger midt på stykket en 40 mm lang og 3 mm bred liste (fig. 1).

I skaftåbningen har celten to vertikale støttelister (fig. 2), midt for hver af de brede sider findes én med en længde på 61 mm. Disse støttelister, der kendes i forskellige udformninger, menes at have haft til formål at støtte træskaftet og forhindre, at celten ved brug drejede sig. Selvom de forskellige former for „støttelister“ ikke altid synes at være lige velegnede til formålet, er det den hidtil sandsynligste tolkning ⁹.

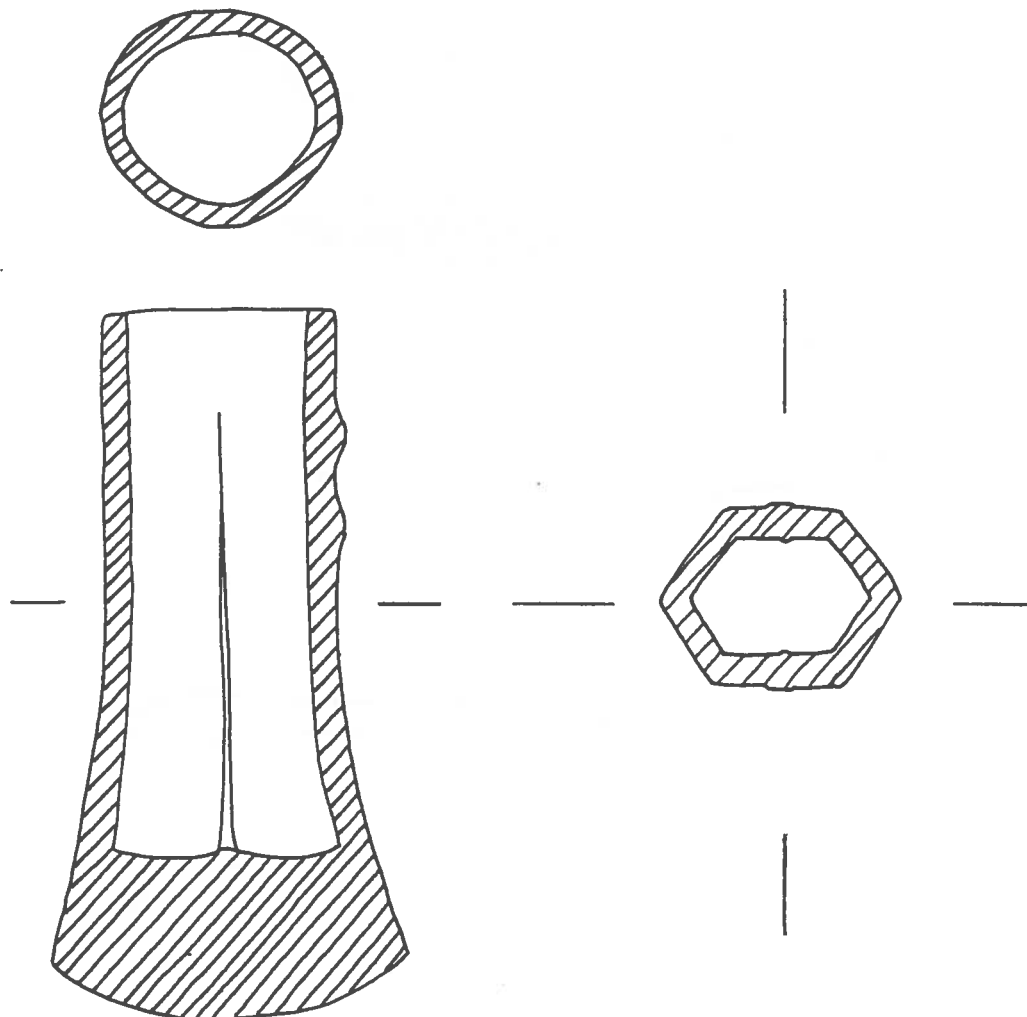

Fig. 2: Hesselo-celten. Skematisk tegning, gengivet i 2/3 af naturlig størrelse. (Tegnet af Kirsten Malling).

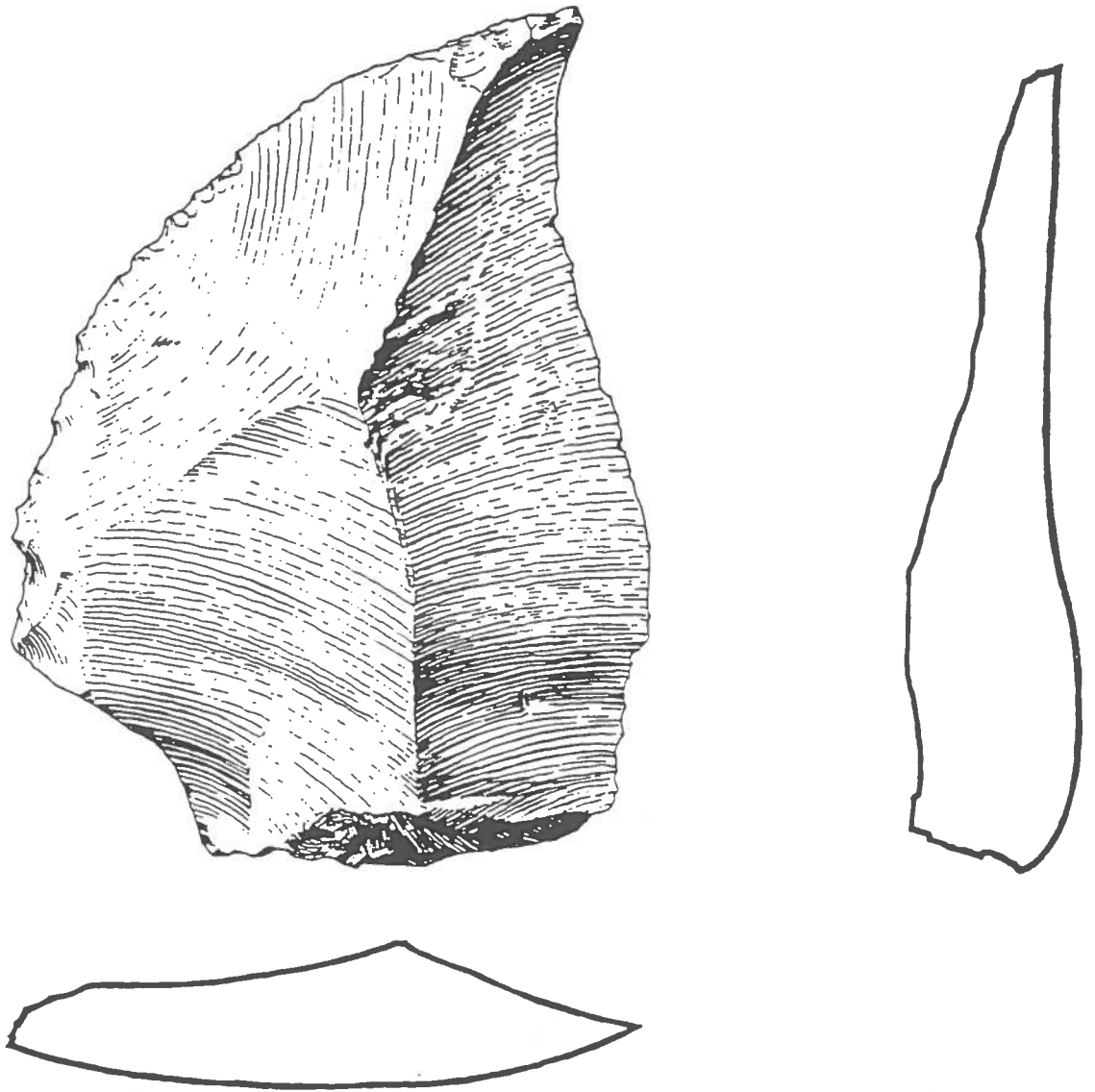

Fig. 8: Bueknitten – Hesseløjægernes foretrukne flænseredskab. $\frac{2}{3}$ naturlig størrelse. (Efter Skaarup 1973).

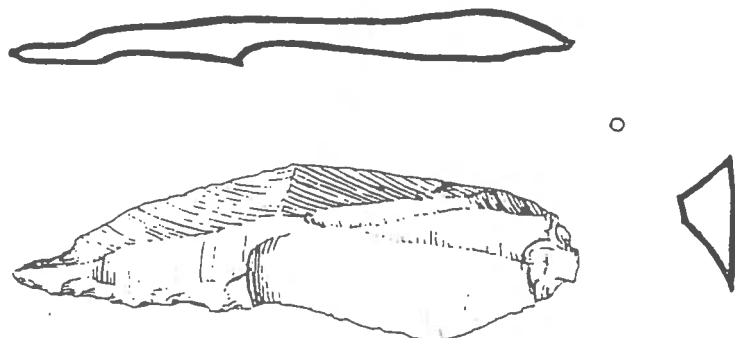

Fig. 9: Flækkebor. $\frac{2}{3}$ naturlig størrelse. (Efter Skaarup 1973).

Kaperkaptajn Robert

¶ Derefter fulgte Aar i mit Livs Historie, som Freden gjorde ufrugtbare paa Begivenheder, der kunde have Interesse for Andre. Kaperiet havde indbragt mig saa meget, at jeg i 1817 kunde kjøbe Hesseløen, hvorpaa jeg byggede et Huus og bosatte mig der med min Kone. Men eftersom Lykken føiede mig paa den ene Side, ramte Ulykken mig paa den anden. Nu, da jeg ikke mere behøvede at sørge for mit Udkomme, tilintetgjordes mit hidtil lykkelige egteskabelige Liv, og Skændigheder, som jeg, for ikke at forstyrre de Dødes Fred, vil forbigaae i Taus-hed, tvang mig i Aaret 1818 til den sørgelige Nødvendighed at lade mig separere fra min Kone.

Senere førte jeg Redningskutteren 'Husum' og bragte med denne 16 Skibe af Grund, som paa Østkysten af Sjælland vare forliste for Sømænd af forskjellige Nationer.

I Aaret 1823 solgte jeg Hesseløen til Fabrikmester Hansen i Børnehuset, for den accorderede Summa 8000 Rigsbankdaler; men forskjellige Omstændigheder, hvoraf mit Ubekjendtskab med saadanne Forretninger og hans nærpaafølgende Ruin maaskee vare de væsentligste, medførte, at jeg af denne Summa aldrig modtog mere end 220 Rbd.!

HUSET

På den lille ø Hesselø i Kattegat ligger et helt specielt, meget smukt hus med en fantastisk atmosfære. Det er en jagthytte, som den lidt excentriske hofjægermester von Holstein-Rathlou fik opført i 1900. Arkitekten var ingen ringere end Martin Nyrop, som også tegnede Københavns Rådhus. I dag er øen privatejet og fredet, og det er forbudt at gå i land.

AF NINA EWALD.
FOTO: KRISTIAN KROGH

Hesselø i Kattegat, midt mellem Grenå og Kullen, er et lille barsk stykke land, som i tidens løb har været udsat for lidt af hvert. Den har ikke bare været forpost i slaget mod vores grumme naboer svenskerne om farvandsgrænser. Her har også været fængsel og hospital for sindslidende, under 2. verdenskrig oprettede tyskerne en radarstation her – og øen har været befolket af drabelige skikkelser som f.eks. kaperkaptajnen Robert, der både sørøvede og myrdede kone og barn. I 1899 blev Hesselø købt af hofjægermester C. F. E. von Holstein-Rathlou, der havde vældige planer med den. Store arealer blev beplantet med nye træer og buske, og han indførte eksotiske dyrearter, som han havde stiftet bekendtskab med på sine mange rejser – bl.a. kænguruer, påfugle og skildpadder. Hofjægermesteren lod også flere huse opføre på øen, vigtigst blandt dem „Hesselhus“, der blev bygget i 1900 som en kombineret ferie- og jagtbolig. Arkitekten var ingen ringere end professor Martin Nyrop, som også er manden bag Københavns rådhus. Han havde sine forbilleder i renæssancen og nordisk almuebyggeri, og disse traditioner er videreført i Hesselhus, der er bygget som en norsk bjælkehytte med græstag og halvdøre, beliggende på en skrænt mod nordvest.

▲ Hesselø ligger som en lille, grøn perle i Kattegat, med masser af fugle, sæler og andre vilde dyr.

◀ Det smukke jagttårn er af granit, seks meter højt. Med sit brystværn og sine skydeskår giver det mindelser om Holstein-Rathlou's jagtdrømme.

Indvendigt er huset vidunderligt udsmykket. Det samler sig om et stort midterrum, der strækker sig i hele husets bredde og går helt op under kippen med fritlagte hanebjælker. Træværket er fint udskåret og malet dybt almu-erødt og grønt, og langs det

Fortsættes side 44

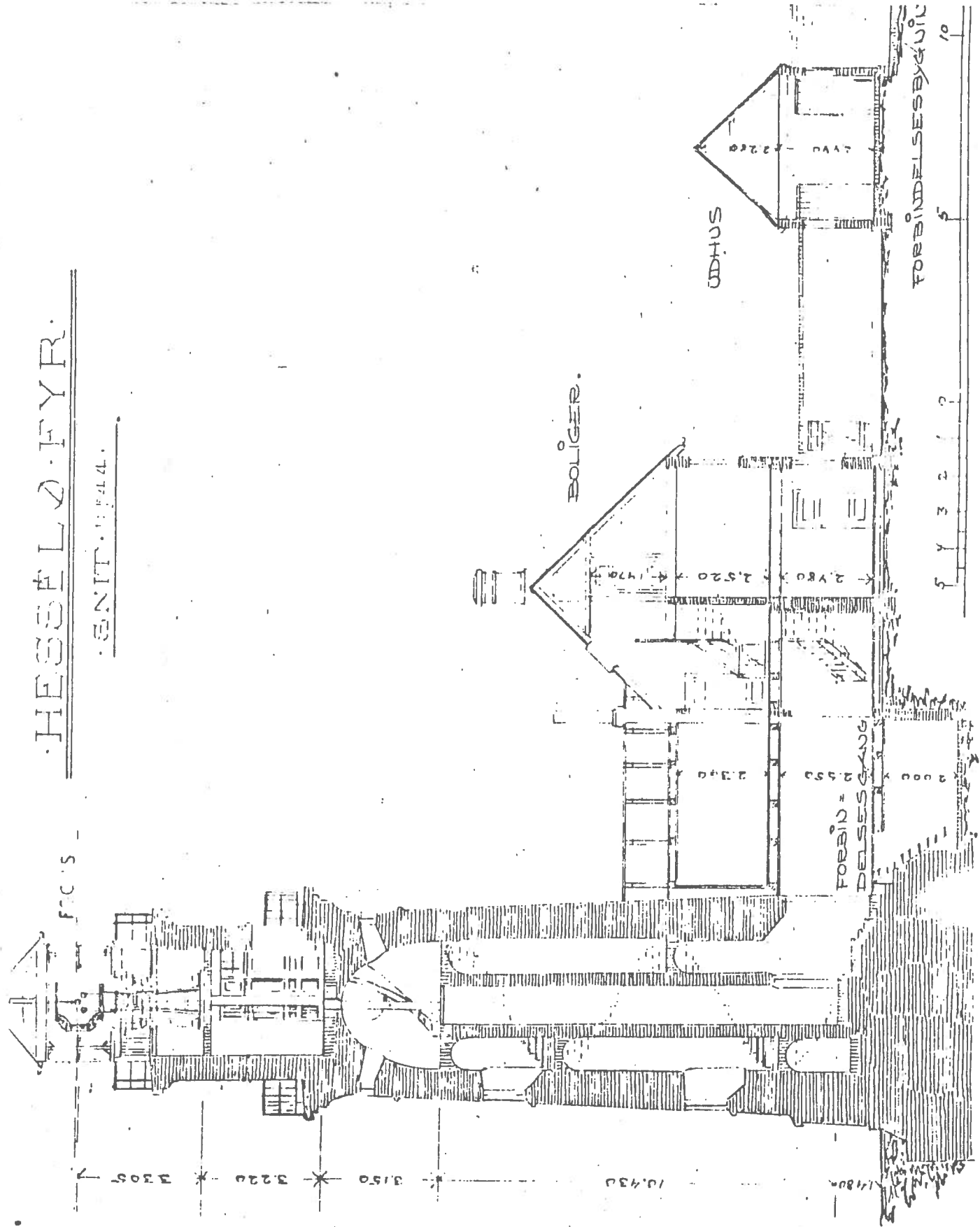
◀ Overalt på den stenede ø finder man mindelser om tidligere tider – fra skeletdele, der er vasket hvide af vind og vejr til rester af de skove og parker, som hofjægermester Holstein-Rathlou lod anlægge.

HESSELØFYR.

ENTR. 1744.

F.C.S.

2463C.

Forfatteren februar 1995.

